

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Studies

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta
Katedra psychologie a speciální pedagogiky

Bakalářská práce

Animace jako metoda práce s ohroženou mládeží

Vypracovala: Kateřina Burianová
Vedoucí práce: Mgr. Tomáš Kohoutek, Ph.D

České Budějovice 2014

Klíčová slova

Animace

Ohrožená mládež

Práce v terénu

Potřeby

Streetwork

České Budějovice

Sídliště Vltava

Abstrakt

Bakalářská práce Animace jako metoda práce s ohroženou mládeží se zaměřuje na výzkum uplatnění metody animace při práci s ohroženou mládeží. Cílovou skupinou výzkumu se stala vybraná skupina mládeže, trávící svůj volný čas v ulicích sídliště Vltava v Českých Budějovicích. Cílem práce bylo zjistit možnosti terénní práce a pedagogického provázení zaměřeného na potřeby ohrožené mládeže.

Teoretická část práce obsahuje souhrn poznatků o řešené problematice, který je čerpán z odborné literatury. První kapitola se věnuje metodě animace, konkrétně jejímu vývoji v historickém kontextu, formám animace se zaměřením na animaci výchovnou a v neposlední řadě roli animátora při práci se skupinou. Následující kapitola shrnuje poznatky o období dospívání – o somatickém, psychickém a sociálním vývoji adolescenta a vývoji jeho identity. Věnuje se také rizikovým faktorům, které mohou působit na jedince v tomto životním období a problematice tzv. ohrožené mládeže. V závěru představuje streetwork jako rozšířenou metodu práce s ohroženou mládeží. Třetí kapitola se věnuje potřebám ve vztahu k cílové populaci – definování pojmu potřeba, členění potřeb a představení pěti základních vývojových potřeb.

Praktická část práce prezentuje průběh a výsledky kvalitativního výzkumu, při kterém bylo hlavní metodou sběru dat zúčastněné pozorování zaměřené na dlouhodobý průběh práce se skupinou formou animace. Záznamy z jednotlivých kontaktů byly kódovány s ohledem na jejich obsah – významové jednotky a analyzovány vzhledem k vývoji práce se skupinou i k vývoji sdílených témat a úrovně kontaktu s jednotlivými účastníky. Prezentace výsledků je rozdělena na dvě části. První část se věnuje aplikaci principů animace v práci se skupinou – vedení rozhovorů a jejich témat, navázání kontaktu s členy cílové skupiny výzkumu a realizace projektu Život ulice, coby dovršení sledované fáze práce. Druhou část představuje reflexe trojice vybraných typických individuálních případů, zaměřená na vliv práce metodou animace na jednotlivce. V celé části jsou popisovány zjištěné potřeby a vliv animace na jejich naplnění. Prezentaci výsledků doplňuje dále reflexe vlastního působení v roli animátora. Závěrečná diskuze shrnuje hlavní výzkumná zjištění, zaměřuje se na jejich uvedení do

kontextu teoretických poznatků a zevrubněji zvažuje otázky vývoje kontaktu pracovníka se skupinou, užitečnosti konceptu základních vývojových potřeb a srovnává principy animace a práce formou streetwork.

Abstract

The thesis called Animation like a method of the work with youth at risk is focused on research of using the animation method in the work with youth at the risk. The target group of the research was selected group of youth which spend their leisure time in the streets of housing estate Vltava in Czech Budweis. The aim of the thesis was finding out the options of field work and pedagogical guidance focused on needs of youth at the risk.

The theoretical part contains the summary of knowledge about solved issue which is taken from professional literature. The first chapter pursues to the method of animation, specifically to the development of animation in historical context, to forms of animation and educational animation in detail and to the role of animator in the work with the group. The next chapter summarizes knowledge about period of puberty – about somatic, mental and social development of adolescent and development of his identity. This part contains also risk factors which can influence an individual in this period and it contains issue of youth at risk. At the end, the thesis introduces streetwork like extended method of work with youth at risk. The third chapter contains the needs connected to the target group – the definition of a need, dividing of the needs and introducing of five basic developmental needs.

The practical part presents the process and results of the qualitative research. The main method of data collection was a participant observation focused on the long-term process in the work with group by the method of animation. The notes from the contacts with the participants were coded because of its content and analyzed in the development of the work with the group, in the development of shared topics and level of contacts with the participants. The presentation of results is divided into the two parts. The first part is contained to application of the principles of animation in the work with the group – leading of discussion and the topics, getting into the contact with the members of target group and the realisation of the project The street life – this project was the top of tracking phase of the thesis. The second part makes the reflection of three selected individual cases. This part is focused on the influence of the method of animation to the

individuals. In this part I describe identified needs and influence of animation to these needs. The presentation of results is completed by the reflection of my action in the role of the animator. The discussion summarizes the main detections, it gives them into the context of theoretical knowledge and considers about the development of contacts between the worker and the group, about usefulness of the concept of basic developmental needs and compare principals of animation and principals of streetwork method.

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 15. 8. 2014

.....

Kateřina Burianová

Poděkování

Na tomto místě chci poděkovat Mgr. Tomáši Kohoutkovi, Ph.D. za vstřícné metodické vedení, rady a především pochopení a podporu. Děkuji také Mgr. Lud'kovi Benešovi, DiS. za vedení a supervizi při práci v terénu. Dále Mgr. Jolaně Buckové za rady a připomínky a Janu Krombholzovi za jazykovou korekturu. A v neposlední řadě své rodině za podporu při studiu.

Obsah

Seznam použitých zkratk	11
Úvod	12
1 Animace	13
1.1 Počátky animace	13
1.2 Formy výchovné animace	14
1.3 Role animátora	16
1.4 Role skupiny	18
1.4.1 Fáze vývoje skupiny	18
1.4.2 Vrstevnické skupiny	20
2 Ohrožená mládež	22
2.1 Adolescent	22
2.1.1 Somatický, psychický a sociální vývoj	22
2.1.2 Vývoj identity	24
2.2 Rizikové faktory	26
2.2.1 Zdroje ohrožení v podmínkách akulturace v současné majoritní společnosti	28
2.3 Streetwork	29
3 Potřeby	32
3.1 Pojem potřeba	32
3.2 Základní vývojové potřeby podle Alberta Pessa	33
3.2.1 Pět základních potřeb podle Alberta Pessa	34
3.2.2 Deficit naplňování základních potřeb	36
4 Cíl práce a výzkumné otázky	38
4.1 Cíl práce	38
4.2 Výzkumné otázky	38
5 Metodika	39
5.1 Cílová skupina	39
5.2 Sběr dat	40
5.3 Metoda záznamu a analýzy dat	41

6 Výsledky výzkumu: práce v terénu.....	43
6.1 Lokalita: charakteristika prostředí.....	43
6.2 Cílová skupina.....	44
6.3 Práce se skupinou	47
6.3.1 Navázání kontaktu a vedení rozhovorů	47
6.3.2 Témata a průběh rozhovorů	48
6.4 Od hodnot k potřebám	49
6.4.1 Potřeby skupiny a práce s nimi.....	50
6.4.2 Projekt Život ulice	52
6.5 Práce s jednotlivcem (případové studie)	58
6.5.1 Ticháček	59
6.5.2 Čert	61
6.5.3 Včelka	64
6.6 Reflexe vlastního působení v terénu.....	65
7 Diskuze.....	68
Závěr.....	74
Seznam použitých zdrojů	76
Přílohy.....	81

Seznam použitých zkratek

SaSM-DDM ČB	Salesiánské středisko mládeže – dům dětí a mládeže České Budějovice
MŠMT ČR	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky

Úvod

S metodou animace jsem se poprvé setkala v rámci své dobrovolnické činnosti v Salesiánském středisku mládeže – domu dětí a mládeže v Českých Budějovicích. Metodu jsem poznala převážně v teoretické formě a oslovila mne natolik, že jsem ji chtěla aplikovat v praxi. Použila jsem ji v programu terénní sociální služby pro práci s ohroženou mládeží.

Animace je v této bakalářské práci vnímána jako metoda práce s mládeží, zakládající se na navázání důvěrného vztahu s cílovou skupinou, její aktivizaci a následném rozvoji. Cílem animace skupiny je vytvoření samostatně fungující skupiny, která je schopná řešit problémy samostatně. Což je základem vhodnosti animace jako metody práce s ohroženou mládeží.

Cílem této práce bylo zjistit možnosti terénní práce a pedagogického provázení zaměřeného na potřeby ohrožené mládeže. Cílovou skupinou výzkumu se stala vybraná skupina mládeže, trávící svůj volný čas v ulicích sídliště Vltava v Českých Budějovicích. Dlouhodobě jsem s touto skupinou pracovala formou animace a zároveň ji pozorovala.

Teoretická část sestává ze tří kapitol. První pojednává o metodě animaci – jejím vývoji v historickém kontextu, formám s roli animátora při práci se skupinou. Druhá kapitola se věnuje období dospívání, popisuje vývoj adolescenta a vývoj jeho identity; její poslední dvě části se věnují rizikovým faktorům tohoto období a streetworku – metodě práce s ohroženou mládeží. V pořadí poslední kapitola obsahuje definování a členění potřeb; ve svém závěru představuje pět základních vývojových potřeb

Praktická část práce prezentuje průběh a výsledky kvalitativního výzkumu. Prezentace výsledků je rozdělena na část pojednávající o aplikaci animace se skupinou a druhá se věnuje třem vybraným typickým individuálním případům, zaměřeným na vliv práce metodou animace na jednotlivce. Kapitola diskuze obsahuje hlavní výzkumná zjištění a uvádí je do kontextu teoretických poznatků.

1 Animace

Animací v tomto textu rozumím metodu práce s mládeží, založené na její aktivizaci a zapojení do společnosti. Odkazuje k principu práce prostřednictvím nepřímého vedení, sdílení a rozvíjení zdrojů klienta. V současnosti je aplikována především Salesiány, kteří se odkazují k postupům práce s mládeží svého zakladatele, italského katolického kněze Dona Boska.

Etymologický původ termínu *animace* se pojí k latinskému slovu *anime*, což znamená duše. Volněji proto můžeme toto slovo chápat jako *oduševňování*, případně *oživení*, *probouzení nadšení* či *naplnění životem/duchem* (Opaschowski in Kaplánek, 2013, s. 13). Tímto způsobem ovšem animaci definujeme ve velmi obecné rovině. Ke konkrétnější představě o podobách praktického uplatnění animace dospějeme, pokud se budeme zabývat její historií. Setkáváme se totiž s množstvím pojetí a forem animace, které se liší důrazem na určité aspekty práce, zaměřením na rozdílné cílové skupiny i vytčeným cílem.

Kořeny animace jako fenoménu sahají ještě hlouběji, než její historická stopa. Přestože o jejím uvědomělém užívání můžeme hovořit až zhruba od novověku, patrně již od počátků existence lidské společnosti se v každé komunitě objevovaly činnosti, při kterých působil „animátor“ - ten, kdo lidem pomáhal s účastí na kulturním a společenském životě, stejně jako jim usnadňoval komunikaci (Opaschowski in Kaplánek, 2012).

1.1 Počátky animace

Odborníci mají různé názory na dobu i prostředí, ve kterém moderní animace vznikala – na konci 19. století v necírkevních dobročinných organizacích ve Francii, na půdě reformního katolicismu nebo až v novější době z důvodu většího množství volného času a konzumního přístupu k volnému času. Za kolébku animace je považována obvykle Francie, odkud se myšlenka animace šířila dále do Belgie, Velké Británie, Švýcarska, Itálie i Latinské Ameriky. Zpočátku měla politický a sociálně

reformní charakter a v první řadě zahrnovala formy komunitní práce s dospělými lidmi (sociálně zaměřená animace). Později, v 60. letech 20. století, se v oblasti práce s mládeží začaly hledat nové cesty pro výchovné působení ve volném čase. V důsledku toho se začaly systematicky aplikovat animační principy ve výchově (výchovně zaměřená animace; Kaplánek, 2013).

V České republice a na Slovensku se začalo povědomí o animaci významněji objevovat až po roce 1989, kdy byly obnoveny kulturní kontakty se zahraničím na západ od našich hranic a kdy padly ideologické bariéry. Poprvé se v tuzemské literatuře pojem animace objevil v roce 1995 v knize M. Vážanského *Základy pedagogiky volného času*. Dudová, Kaplánek a Macků (2011) ve svém přehledovém článku uvádějí, že většina českých autorů pojímá animaci především jako animaci sociálně-kulturní, a jako jednu z dílčích metod pedagogiky volného času. Mimo oblast pedagogiky volného času se pojem animace začal po roce 1989 objevovat také v prostředí katolické církve (věnují se jí hlavně Salesiáni). Slovo *animovat* v jejich pojetí nahradilo slovo *vést* – hlavně v situacích, kdy se od iniciátora aktivit neočekává přímé vedení, ale především dodání obsahových podnětů a probouzení nadšení či vlastní aktivity. Systematicky se u nás animaci věnuje salesián doc. Kaplánek, Th.D. (mimo zdrojů, které používám v této práci: KAPLÁNEK, Michal a Jan SÝKORA, *Animace v sociální práci a pedagogice* a *Animace v salesiánských střediscích*. In ČINČERA: *Tři cesty k pedagogice volného času*. 2009; KAPLÁNEK, Michal, *Kulturní a sociálně kulturní animace*. In Socialia 2006, 2007).

1.2 Formy výchovné animace

Kořeny výchovné animace sahají až do 19. století, více se však začala rozvíjet od 60. let století následujícího. Vznikly tři základní formy výchovné animace: animace volnočasové kultury, tzv. *informal education* a kulturní animace (Kaplánek, 2013).

Pojem **animace volnočasové kultury** použil poprvé v 70. letech v Německu. Horst W. Opaschowski. Animaci vnímá hlavně jako metodu kulturní práce s obyčejnými lidmi a spojuje ji s otevřenou prací s mládeží. Jejím cílem je především

zralý způsob využívání volného času. Definuje ji takto: „*Nedirektivní motivace, podněcování a podpora, která umožňuje aktivitu, uvolňuje kreativitu, podporuje vytvoření skupiny a usnadňuje účast na kulturním životě.*“ (Opaschowski in Kaplánek, 2013, s. 31) Předchůdcem animace volnočasové kultury byla divadelní animace. Ta vznikla na počátku 20. století v Sovětském svazu, kde se pedagožka a herečka Asje Lasicová věnovala opuštěným a ohroženým mladým lidem (tzv. bezprizornici). Pořádala s nimi divadelní představení, která hráli na ulici pro jiné děti a mládež. Její hlavní zásadou bylo nedirektivní vedení - stála v pozadí a děti vše tvořily samy, přičemž na ně působila skrze obsah činnosti, úkoly a akce (Kaplánek, 2013).

„Informal education“: Tato forma animace se uplatňuje při práci s neorganizovanou mládeží v různých střediscích nebo klubech pro mládež. Pojem užila poprvé J. M. Brewová (1946, dle Kaplánek, 2013, v publikaci *Informal education*), kde *informal education* charakterizovala jako rozvoj mimoškolních edukačních příležitostí. Kaplánek (2013) navrhuje tento pojem opsat například jako „animace výchovného doprovázení“. Animátoři vedou mládež k učení se ze svých životních zkušeností. Navozují takovou atmosféru, ve které nemají mladí lidé obavu sdílet s nimi své zkušenosti a životní situace, ve kterých se v současné době ocitají. V diskuzi by měli být animátoři otevření jejich názorům a nechat je přirozeně vybírat témata, o kterých chtějí mluvit. Dále také vytváří situace, které podněcují hledání různých cest při rozhodování. Macků (2011) uvádí, že u nás se takový způsob práce s mládeží odehrává v klubech některých středisek volného času (např. Salesiánská střediska mládeže) či v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež. V tomto kontextu se stává zřejmou blízkost této metody k sociální práci. Ve svém článku ale Macků (2011) uvádí, že *informal education* je spíše formou výchovy a vzdělávání, protože cílem pracovníka v tomto modelu je zájem klienta o sebevzdělávání. Pracovníci také záměrně vytvářejí situace, které poskytují klientům možnost učit se.

Kulturní animace má kořeny ve francouzské škole animace a je velmi ovlivněna také italskou školou. Italská animace se během svého vývoje rozdělila na dva proudy: první se uplatňoval především ve školách, následující se pak soustředil na volný čas. Autor pojetí kulturní animace, psycholog a pedagog Mario Pollo, má s francouzskou

i italskou školou přímou zkušenost. Animaci definuje jako „*způsob života a postoj vedený láskou k životu*.“ Láska k životu podle něj znamená „*víru v možnost rozvoje každého jedince i společnosti jako celku*“. (Mario Pollo in Kaplánek, 2013, s. 37-38) Při této formě animace se uplatňují čtyři výchovné principy. První dva kladou nárok na osobnostní vyzrálост animátora: zralé přijetí světa mládeže, utváření výchovného vztahu mezi vychovatelem a skupinou. Vyzrálост se týká především citové vyrovnanosti a vztahové a komunikační zdatnosti. Také by měl pomáhat s rozvíjením zdravého jádra každého jednotlivce. Další dva principy kulturní animace představují odbornou způsobilost animátora, jsou jimi rozvoj skupiny jako výchovného prostředí a empiricko-kritický model plánování. Skupina se pozitivně formuje za předpokladu, že animátor aktivně zasahuje do jejího vývoje a při plánování výchovného procesu vychází z empiricky popsané situace skupiny (Kaplánek, 2012).

1.3 Role animátora

Také chápání slova animátor závisí na jazykovém a kulturním kontextu. V Německu je animátor vnímán jako bavič, jehož úkolem je uvolnění atmosféry. V Itálii se za animátora např. považuje každý, kdo stmeluje skupinu a vnáší do ní nápady. U nás a na Slovensku se tento pojem objevuje především v církevním prostředí, jak je již zmíněno výše, a označuje osobu, která vede aktivity nebo přímo vedoucího skupiny.

V obecné rovině lze stanovit hlavní oblasti působení animátora ve skupině: vytváří koncepci a organizuje, poskytuje podněty a motivuje k aktivitě, je prostředníkem mezi jednotlivými členy skupiny i mezi skupinou a společností. Jeho role se postupně rozvíjela od jakéhosi „nadšence“ (v 60. a počátkem 70. let 20. století), který se zajímá o rozvoj osobnosti a svobody členů skupiny. Je jím tedy ten, kdo ostatním nabízí činnosti, ve kterých získávají prostor pro rozvoj svého potenciálu, vyjádření svého názoru a mohou v nich uplatnit své dovednosti. Z tohoto „nadšence“ se postupně stal profesionál (sociální pracovník, vychovatel), který spíše skupiny zapojoval do již vytvořených projektů sociálních služeb. Animátor se tedy z tohoto pohledu stal profesí

v rámci komunitní práce (tak je tomu především v zahraničí), kdy je jeho hlavním úkolem řešení problému klienta (Kaplánek, 2013).

Pokud na animaci nahlížíme jako na výchovnou metodu, lze shrnout úkoly a některé charakteristiky animátora do několika bodů:

- přijímá mladé lidi takové, jací jsou (je tedy vstřícný);
- zároveň vymezuje hranice, definuje požadavky a vyžaduje jejich plnění a koriguje chování (je autoritou);
- musí vnímat potřeby mladých lidí a přitom nemůže zapomenout na to, že reprezentuje určité hodnoty;
- měl by se stát součástí skupiny mladých lidí a pedagogicky ji ovlivňovat skrze vědomou prezentaci své odlišnosti (zralejší postoje, zkušenost, zodpovědnost za zachovávání pravidel, důraz na hodnoty);
- měl by mít zájem o věci, které mají pro mladé určitou důležitost a vnímat hodnoty, které vyhledávají, a přitom zůstat sám sebou;
- měl by mít opravdové vztahy s těmi, se kterými pracuje – vyžaduje se od něj skutečný osobní zájem o mladé lidi (nikoliv jen jako pracovní povinnost);
- měl by podporovat vztahy mezi jednotlivci ve skupině (moderátor života skupiny);
- měl by znát do hloubky lidi, se kterými pracuje (jejich charakter, povahu, zkušenosti, postoje);
- reprezentuje určitou kulturní tradici, která se odráží ve výchovných cílech;
- většinou musí být iniciátorem žádoucí změny osobnosti člověka (na rozdíl od sociální práce);
- nutností pro práci s problémovými skupinami je víra v pozitivní potenciál skrytý v každém člověku (pomáhat mu s jeho objevením a rozvojem);
- pomáhá lidem s rozvojem schopnosti měnit prostředí, ve kterém žijí;
- styl jeho práce by neměl mít charakter vůdcovství, ale spíše provázení (předpokladem k tomu je respektování svobody mladého člověka);
- jeho vztah s vychovávaným je partnerský, nikoliv autoritářský, neměl by vystupovat z pozice moci (Kaplánek, 2013).

1.4 Role skupiny

Animace se uplatňuje především v práci se skupinou, do které animátor vstupuje nebo ji vytváří. Například z pohledu sociálně-kulturní animace je úkolem animátora v rámci komunity vytvořit jednu či více skupin, které jsou schopny samostatného vývoje. Musí navodit atmosféru bezpečí a důvěry, která členům skupiny usnadní projevit své názory a být aktivními. Jednotliví členové nahlíží a uvědomují si vzájemné vztahy, navzájem se podporují a současně i kontrolují, tedy vychovávají. Proto je skupina výchovným prostředím. Přitom je samozřejmě žádoucí, aby na své členy působila pozitivně a nemotivovala je k sociálně patologickým jevům (Kaplánek, 2013). Výchovné působení prostředí je spontánní, což je mnohem přirozenější a efektivnější, než přímé výchovné působení. Lepších výsledků totiž dosahujeme, pokud si vychovávaný co nejméně uvědomuje, že je vychováván (Kraus, 2008).

1.4.1 Fáze vývoje skupiny

Skupiny, se kterými animátor pracuje v otevřených klubech domovů mládeže, popřípadě v terénu, jsou specifické tím, že vznikají spontánně, částečně jsou otevřené, nemají jasně stanovený společný úkol a mají neurčitou dobu trvání. V Kapláňkové (2013) interpretaci vývoje skupiny nalezneme popsání jednotlivé fáze vývoje skupiny i popis práce, kterou by měl v dané fázi odvádět animátor.

První fází je tzv. „komunikace masek“. Vzniká v ní uskupení jednotlivců, kteří se většinou navzájem neznají. Vnímání skupiny každým z nich je ovlivněno jeho zkušenostmi ze skupin, kterých byl součástí v minulosti. Jednotlivci ostatní členy skupiny pozorují a ve své mysli si o nich vytvářejí představu, podle které s nimi komunikují. Zároveň uvažují nad tím, jak na ostatní působí, a snaží se rozpoznat pravidla, která v dané skupině platí (styl oblékání, mluva). Určité napětí a nejistotu v nich vyvolává vnitřní konflikt dvou charakteristických základních potřeb: pocitu sounáležitosti a ochrany sebe samotného. V důsledku této nejistoty jsou spíše pasivní v navrhování programu a aktivit a vztahují se k někomu ze skupiny, kdo je ve vedoucí

roli nebo kdo působí jistě. Animátor by měl v této fázi vytvořit bezpečné prostředí pomocí jasných a pochopitelných aktivit i pomocí dodržování pravidel a rituálů. Také pomáhá členům skupiny se vzájemným seznamováním, odbouráním počátečních obav a získáváním pozitivních zkušeností.

Druhou fází je tzv. „stržení masek“. Členové skupiny se již poměrně dobře znají a tak se postupně zbavují zjednodušených představ o ostatních, které si vytvořili v první fázi. Také se cítí jistější a většinou jim nepůsobí potíže projevovat se otevřeně. V této fázi jsou důležitým tématem role ve skupině. Každý si hledá své místo v rámci skupiny, pozoruje a vyhodnocuje vztahy mezi členy. Mohou vznikat menší skupinky sestávající z členů, kteří k sobě mají blíž a tím si více uspokojí potřebu sounáležitosti. Mezi těmito podskupinkami může dojít k napětí, které případně vyústí v konflikty, protože každá z nich si hájí své teritorium a ujišťuje se o svém vlivu na celou skupinu. Animátor by měl připustit přirozené soutěžení mezi skupinkami i jednotlivci a pracovat s ním. Je vhodné užívat přiměřeně soutěživé hry, které uvolní případné napětí a agresivitu ve skupině, přičemž je vhodné, aby každá z těchto her měla trochu jiný předmět soutěže, protože je vhodné dát prostor více členům k úspěchu. Také je nutné věnovat se cvičení komunikace a aktivitám, při kterých mají prostor si otevřeně vyřešit své konflikty mezi sebou. Při tom by měl animátor usnadňovat jejich řešení a dál bdít nad dodržováním pravidel a rituálů vzniklých v první fázi.

Třetí je fáze „bezpečí“. Nastává uvolnění napětí, protože každý člen si našel svoje místo a má pocit uznání. Vztahy ve skupině jsou převážně přátelské a klidné. Nikdo nechce ztrácet čas a energii řešením konfliktů, problémy bývají proto vyřešeny poměrně rychle. Tato harmonická atmosféra ale také skrývá možné napětí, protože pokud se všichni snaží chovat ke druhým přátelsky a nijak se jich nedotknout, ztrácejí prostor pro uvolnění negativních pocitů, které se u nich i v této fázi objevují. Nejlépe by měla sama skupina poznat, že tento stav není dobrý, protože by stagnovala ve zdánlivé harmonii, ale nikam by nerostla. V tuto chvíli je vhodné, aby si skupina stanovila společný úkol a začala ho plnit. Animátor při tom podporuje aktivní participaci jednotlivců na plánování a rozhodování.

Poslední fází je „zralost skupiny“. Skupina již má společný cíl. Silné stránky členů jsou maximálně využívány. Členové by se měli naučit vyrovnávat mezi vlastními potřebami a potřebami skupiny. Zralost skupiny nevylučuje možný problémový vztah, proto se musí skupina i nadále vyvíjet a najít způsob přizpůsobení se novým situacím. I nyní se mohou objevit napětí a konflikty, tato skupina je však umí řešit sama. Animátor má i zde svoji roli – zjišťuje důvody problémů a dává členům podněty a povzbuzení pro vědomou konfrontaci skupiny s problémy. Tím napomáhá jejímu dalšímu vývoji (Kaplánek, 2013).

1.4.2 Vrstevnické skupiny

Nejčastějším typem skupiny, se kterou se animátor při našem pojetí animace setkává je vrstevnická skupina neboli peer groups. Podle Hayesové je vrstevnická skupina složena z lidí, o kterých si myslíme, že nám jsou podobní. Především v období adolescence může být chování jedince takovou skupinou velmi silně ovlivněno, protože mu dává informace o něm samotném a o tom, jak ho vidí druzí. Rodina už tedy není nejdůležitějším zdrojem sociálních informací (Hayesová, 2011).

Kraus (2008) popisuje vznik vrstevnických skupin, které jsou podle něj charakteristické věkovou a názorovou blízkostí. Jednotlivec se s takovou skupinou setká nejprve v tzv. „herních skupinách“, kdy se ale její charakteristika ještě nenaplnuje zcela, protože členové si neuvědomují sounáležitost a nedochází mezi nimi k rozdělování rolí. Zpočátku školní docházky tyto skupiny, v důsledku nestálosti a malé potřeby sdružování, zanikají poměrně krátce po svém vzniku. Potřeba sdružování se zvyšuje mezi osmým a desátým rokem věku. Díky ní se tvoří skupiny s pevnými vnitřními vazbami, vlastním systémem hodnot a norem. Avšak nejdůležitější roli hrají vrstevnické skupiny v životě mládeže. Podle Krause dává mladým lidem možnost manifestovat svojí touhu po samostatnosti a dospělosti. Většinou vznikají spontánně a mívají neformální charakter. Může se jednat také o skupinu referenční – Buriánek (2008) ji popisuje jako skupinu, ke které jedinec vztahuje své jednání a očekává, že do ní bude přijat. Kraus (2008) dále uvádí, že ve skupině funguje silný tlak ke konformitě, kdy se

jedinec přizpůsobuje skupině v mnoha stránkách života: styl oblékání, vyjadřování, hodnotová orientace, výběr hudby, kterou poslouchá apod. Jednotlivci ve skupině se tedy řídí stejnými normami a vyznávají stejné hodnoty, podle povahy cílů skupiny jsou skupiny pozitivní až asociální (či dokonce antisociální) povahy. Vrstevnická skupina se také vyznačuje skupinovým míněním, které vzniká selekcí názorů každého člena nesených z rodiny. K této selekci dochází na základě konfrontací takových názorů s názory ostatních členů. Její důležitost je také v tom, že poskytuje mladému člověku saturaci různých potřeb (relaxace, zábava, uvolnění, sebeuplatnění, společné zážitky) a také v tom, že v ní probíhá proces socializace (vštěpováním životních cílů, zásad, norem a vzorů chování), který může mít také pozitivní i negativní směr.

Kaplánek (2013) považuje za důležitý aspekt této socializační funkce budování identity jednotlivce (osobnostní rozvoj) prostřednictvím identifikace se skupinou a současného vymezení se vůči ostatním skupinám. Uvádí rovněž, co vrstevnické skupiny dále nabízejí: oporu a možnost vzniku hlubších přátelství, uznání, úspěch,... Cílem animace je poskytnout příležitost pro zrod a podmínky pro rozvoj skupin, v nichž se může mládež pozitivně rozvíjet. Aby měla skupina výchovný charakter, musí být cílem zrání jejích členů díky působení vzájemných vztahů.

2 Ohrožená mládež

V současné době mohou mládež ohrožovat například nepříznivé životní události a negativní vlivy sociálního okolí. Zároveň na ni mohou negativně působit nároky kladené ze strany společnosti, které jsou větší než dříve, a to v důsledku celkové proměny společnosti na společnost výkonovou. Pokud nejsou mladí lidé vybaveni schopnostmi pro zvládání takového tlaku okolí, mohou se u nich objevit problémy, se kterými je obtížné pracovat, pokud nemají dostatečnou podporu, a někdy si je s sebou mohou nést až do období dospělosti.

2.1 Adolescent

Adolescence je období velkých změn mezi již proběhlým dětstvím a budoucí dospělostí. Podle Vágnerové (2008) zahrnuje druhé desetiletí života člověka, tedy věk mezi jedenáctým a dvacátým rokem věku, avšak časové vymezení je spíše orientační, protože vývoj každého je individuální. Dělí se na fázi ranou (11. - 15. rok věku), která je označována jako pubescence, a fázi pozdní (15. - 20. rok věku).

2.1.1 Somatický, psychický a sociální vývoj

V adolescenci dochází ke kumulaci a řetězení somatických, psychických a sociálních změn. Tělesné změny jsou snadno viditelné – mění se proporce postavy, rostou sekundární pohlavní znaky, předchází jim a nadále i současně s nimi se odehrávají změny hormonální. Na konci adolescence je mladý člověk pohlavně zralý a schopen reprodukce. (Vágnerová, 2008)

Psychické změny jsou rovněž zásadní. Myšlení adolescenta už není konkrétní, ale otevírá se různým možnostem a variantám reality. Je schopen přemýšlet o realitě z různých pohledů, v mysli si hraje s rozmanitými hypotézami. Uvažuje nad skutečnostmi, které ani reálně nemusí existovat – dozrává tedy k abstraktnímu způsobu

myšlení. Díky tomu může ve své mysli unikat do fantazie a používat ji např. jako obranu před situacemi, které neumí řešit. Schopnost řešení problémů se ale celkově díky změně myšlení zvyšuje. Koncem období adolescence si také více uvědomuje možná rizika a zvažuje důsledky situací. Jeho emoční ladění je mnohdy velmi kolísavé. Způsobují to fyziologické změny a celková nejistota, která je důsledkem procesu vyrovnávání se se změnami, nejistého postavení ve společnosti a zvýšené potřeby pozitivního sebehodnocení. Kvůli výkyvům nálad se dospívající může častěji dostávat do konfliktů s lidmi ze svého okolí, protože je pro ně méně akceptovatelný. Pro okolí může být také obtížně přijatelná jeho tendence k negativnímu vidění světa (častěji prožívá smutek, znechucení, zlost). Rozvíjí se však zpravidla i volní vlastnosti, na základě kterých se zlepšuje jeho sebekontrola. Ta může zpočátku selhávat, zejména ve vyhocených situacích způsobených emočními výkyvy, ale postupem času se zdokonaluje. Obecně ale toto období nemusí být bouřlivé, protože míra lability je daná již od dětství a ovlivňuje ji také prostředí adolescenta, zejména styl výchovy. (Vágnerová, 2008; Macek, 2003a) V této oblasti Macek (2003) popisuje pozdní adolescenci, jako období „vystřízlivění“. Adolescent se stabilizuje v emočním prožívání a zjišťuje, že jeho představy a ideály se nemusejí shodovat s realitou.

Důležitou charakteristickou změnou je v tomto období rovněž odpoutání se od rodiny. S tímto úkolem se dospívající vyrovnávají rozmanitě: někdo z obavy ztráty lásky rodičů příliš nevyhledává vztahy s vrstevníky, jiný je zase přehnaně kritický k rodičům, aby si odpoutání usnadnil a tráví hodně času s vrstevnickou skupinou. Ta je pro něj zdrojem emoční a sociální opory, navazují se v ní vztahy důležité pro rozvoj jeho sociálních dovedností (učí se naslouchat, formuluje své pocity, sdílí problémy druhého). Vztahy s vrstevníky mu mohou saturovat některé psychické potřeby, např. potřebu stimulace (společnými aktivitami), jistoty a bezpečí, smysluplného učení (získává v ní zkušenosti). Zpočátku je na vrstevnickou skupinu silně vázaný a přijímá její identitu. Ztotožňuje se s ní, bezvýhradně přijímá její pravidla, normy a hodnoty, které mu jsou bližší než ty stanovené autoritami. Adolescence je období vybírání hodnot a norem, které vyznává a respektuje, čemuž předchází vyhledávání vzorů, kterými se nechává při výběru inspirovat. Od lidí ve svém okolí vyžaduje, aby volil stejné hodnoty

a normy, a proto je netolerantní k těm, kteří mají jiné názory. Vrstevnická skupina mu pomáhá se zvýšením pocitu jistoty, sebevědomí, snížením zodpovědnosti a plní úlohu přechodné fáze v rozvoji osobní identity. Postupně její význam klesá a adolescent k ní začíná být kritický, odpoutává se od ní a postupně se osamostatňuje. Také se více vynořují hodnoty, normy a morální postoje, které si nese ze své rodiny, i když mohou být v pozměněné podobě, protože je může současně odmítat jako překážku v pokroku. (Vágnerová, 2008; Langmeier a Krejčířová, 2006)

2.1.2 Vývoj identity

Podle Macka (2003b) lze identitu chápat jako vývojový úkol adolescence, ale i jako proces, který v ní začíná a pokračuje dál. Vágnerová (2008, s. 403) definuje vývoj identity jako *„proces, v němž se dospívající aktivně snaží uskutečnit svou představu, kým by chtěl být.“* To se děje pomocí hledání a následného nacházení odpovědí na otázky typu: jaký jsem, kdo jsem, čím chci být, kam patřím, kam směřuji, co je pro mne hodnotné, jakými normami se řídím? Macek (2003b, s. 181) také uvádí, že *„dosažení identity znamená získat pocit vlastní jedinečnosti, dále pocit vlastní celistvosti, tj. sjednocení různých dílčích zkušeností se sebou samým, též dosažení pocitu určité osobní stability a sjednocení vlastní zkušenosti v čase a konečně pocit spolupatříčnosti k určitým ideálům a hodnotám, resp. pocit vlastní sociální hodnoty a podpory od druhých.“*

Erikson považoval hledání identity za nejdůležitější úkol adolescence a chápal ho jako rozpor mezi potřebou vlastní identity a potřebou vyrovnat se s požadavky společnosti, tak aby byl mladý člověk schopen nalézt a přijmout své místo a hodnotu ve společnosti (dle Macek, 2003a). Adolescent se podle něj již nemůže spolehnout na totožnosti a souvislosti, které si vytvořil v dětství, protože u něj dochází k velikým fyzickým a psychickým změnám a souběžně s tím čelí novým požadavkům, které na něj klade společnost nyní i do budoucna (Erikson, 2002). Adolescent si nejprve uvědomuje svoji odlišnost od druhých, ke kterým je v tuto chvíli kritický, což může fungovat jako obranný mechanismus proti pocitu zmatení identity. Přemýšlí nad tím, jak ho vnímají

druzí ve srovnání s tím, jak vnímá sám sebe. Začíná hledat, zkoušet a objevovat ideály a vzory. Jak je uvedeno výše, stává se členem vrstevnických skupin, ve kterých prochází přechodným obdobím v hledání sám sebe. Aby byl i tehdy stabilní, identifikuje se se vzory ve skupině či skupinou a to někdy až do té míry, že ztrácí vlastní totožnost. Postupem času však narůstá význam osobní perspektivy a potřeba zodpovědnosti za sebe. Je konfrontován s normami, standardy, rituály, tedy požadavky společnosti. Musí pochopit společenská pravidla, normy a sankce a má závazek ve smyslu rozhodnutí se a současného přijetí zodpovědnosti za osobní životní projekt. Pokud proces integrace osobnosti neproběhne, dojde ke zmatení identity, což se projevuje odmítnutím vnímání sebe samého jako jedinečného a odlišného od ostatních. (Erikson, 2002; Macek 2003b)

Marcia (1980, dle Macek, 2003b) uvádí čtyři možné stavy identity, vychází z Eriksona a stavy identity určuje dle přítomnosti či nepřítomnosti hledání a závazku u jedince. **Rozptýlená identita** (identity diffusion) je v situaci, kdy chybí hledání i závazek. Jedinec se tedy nezabývá svojí budoucností ani sebereflexí, nemá potřebu zakotvení ani sebevymezení a je snadno ovlivnitelný – přizpůsobuje své chování, názory a přesvědčení očekáváním a normám druhých. Jedinec s **předčasně uzavřenou identitou** (identity foreclosure) bez hledání, krizí a pochybností přijímá sebe i okolí. Většinou se identifikuje se vzory, normami a postoji, které mu předkládají významní lidé. Má nízké sebevědomí a konfliktní vztahy s druhými. Nejtypičtější pro adolescenci je **stav moratoria**, kdy člověk ještě nepřijal závazek, nepřijímá či odkládá závazná rozhodnutí, ale aktivně hledá, je otevřený novým zkušenostem, přemýšlí o sobě samém a zkouší si nové role. Prožívá krizi identity, se kterou jsou spojené pochybnosti a stavy úzkosti. Posledním stavem je **dosažení identity** (identity achievement), ve kterém přijímá závazky a aktivně hledá. Je flexibilní a nezávislý a většinou odmítá autoritářství druhých. Má pocit vlastní jedinečnosti a sounáležitosti s určitými lidmi a skupinami. (Macek, 2003a)

2.2 Rizikové faktory

Mladého člověka nejvýznamněji ovlivňuje jeho rodina a to bohužel i ve smyslu rizikového vývoje i přes to, že by měla být jeho oporou, útočištěm, měla by mu adekvátně zprostředkovávat okolní svět a předkládat mu vhodné vzorce chování. Důležitým faktorem je výchovný styl rodičů. Pokud jsou rodiče ve výchově příliš liberální či lhostejní, dítě se nesetká s řádem činností, nastavenými hranicemi a normami a proto se je nenaučí respektovat a dodržovat a nemá pro ně smysl (nedochází k jejich zvnitřnění). Je pro něj nadále obtížné respektovat pravidla nastolená mimo rodinné prostředí a velmi snadno je porušuje. V případě, že rodiče stanovené hranice a pravidla opakovaně mění, dítě je zmatené, neví, čím se má řídit, jak se má chovat; po čase může rezignovat a tvořit si pravidla vlastní. Opakem je příliš tvrdá disciplína, kdy dle Matouška a Kroftové (2008) dítě raději lže a podvádí, aby se vyhnulo fyzickému trestu, a tím se paradoxně učí nežádoucím vzorcům chování. Jestliže je chování rodičů až agresivní, dítě to vnímá jako normu a učí se, že je to dovolené, ba dokonce žádoucí k upevnění vyšší pozice v hierarchii. Takové chování uvádí většina mladých delikventů jako výchovný styl svých rodičů. K agresivnímu chování rodiče se mohou přidat ještě další nežádoucí vzorce chování, např. závislostní chování (alkoholismus, gambling, workoholismus), domácí násilí, nezodpovědné chování, apod. Toto vše se dítě od svých rodičů učí a odnáší si s sebou do dalšího života. Mladí delikventi dále své rodinné prostředí popisovali jako chladné, s minimem zájmu rodičů o ně, rodiče je také odmítali a nezajímali se o jejich potřeby (Matoušek a Kroftová, 2008). Taková situace se může odehrávat v mnoha rodinách, protože dnešní situace je jiná než dříve. Hodnotová orientace současné společnosti patrně podporuje právě styl rodinné komunikace, charakteristický nedostatkem zájmu o rodinu a sdílení mezi rodiči a dětmi. Tendence ke zvyšování spotřeby jako měřítko životní úrovně staví hodnotu majetku nad hodnotu vztahů, neboť je zdrojem společenské prestiže a zdánlivě saturuje lidské potřeby. Na druhé straně i fakt vysoké míry nezaměstnanosti a celkově nelehká situace na trhu práce nutí lidi upřednostňovat nároky práce před nároky rodiny. Prací unavení rodiče už nemají sílu ani čas na to, aby se plně věnovali svým ratolestem.

Labáth (2001) také uvádí, že důvodem nedostupnosti rodičů může být rodiče nezralost pro jejich roli. Bývají pak bezradní a za jejich odmítavým přístupem může stát snaha uniknout ze situace. Mladí lidé, o které doma nikdo neprojevuje zájem, budou přirozeně trávit svůj volný čas mimo domov.

Volnému času současné mládeže se mimo jiné věnuje Zpráva o mládeži (2013), ve které je uveden žebříček aktivit ve volném čase (aktivitě se věnují několikrát v týdnu) mladých ve věku 13-15 let: 1. místo – sledování TV (92%), 2. místo – učení (82%), 3. místo – poslech hudby (77%), 4. místo – tráví volný čas venku (65%), 5. místo – návštěvy kamarádů (61%), 6. místo – internet (53%). Z toho mohou vyplynout další rizika, která se dnešních mladých lidí týkají. Jsou manipulováni médii (jimi produkovánými názory a postoji), přijímají z nich věci, které se neshodují s realitou přirozeného světa. Tím vzniká mediální a virtuální realita, která se nejvíce projevuje v sociálních sítích (MŠMT, 2013). Je to nekonečný prostor, ve kterém mladí lidé sdílejí osobní záležitosti, přičemž ani nemusí vědět s kým, zvyšuje se riziko možnosti zneužití takových informací, které může vést ke kyberšikaně, vydírání apod. Do tohoto prostoru se mládež uzavírá před reálným světem a svými problémy. Učení se umístilo hned na druhém místě, což dokládá vysoké nároky vzdělávání na mladé lidi. Jsou zatíženi velkým množstvím učiva a stresem ze selhání ve škole. Mladí lidé si uvědomují, že vzdělání jim zlepší pracovní uplatnění, což dnes může být relevantní, protože někdy mladí absolventi míří od maturit či státnic rovnou na Úřad práce. Mladí lidé jsou více ohroženi nezaměstnaností, v současné době je ve věkové kategorii 15 – 24 let dvacet procent nezaměstnaných, což představuje trojnásobek míry nezaměstnanosti v obecné populaci (Maříková, 2013). Dalším zdrojem rizik, nejen ve volném čase, mohou být vrstevnické skupiny, které jsou popsány v předešlých kapitolách, např. ve formě tzv. vrstevnických part, ve kterých se mladý člověk může setkat s rizikovým chováním ostatních členů a v důsledku silné konformity (přizpůsobení) ho napodobovat. Jedná se především o užívání návykových látek – podle Zprávy o mládeži (MŠMT, 2013) je mezi lidmi ve věku 15-24 let 20% pravidelných kuřáků, ve věku 15 let pravidelně užívá alkohol třetina dívek a téměř polovina chlapců a zkušenost s marihuanou uvádí asi 30%

z nich. Dále to mohou být krádeže, výtržnosti, vandalismus, útoky s rasovým podtextem, záškoláctví, nebezpečné sporty apod.

Ohroženou skupinou jsou také děti a mládež v institucích náhradní výchovné péče, která mají nedostatek zkušeností s realitou mimo zařízení, po odchodu ze zařízení nemusí zvládat své chování bez jasně nastoleného řádu (dokonce mohou vyhledávat vazby a vězení jako známé prostředí; Matoušek a Kroftová, 2008). Také mohou mít deficity v sociálních dovednostech. Běhounková (2012, s. 85) ve svém výzkumu uvádí, že pracovníci zařízení náhradní výchovné péče vnímají „rozvoj sociálních dovedností jako vysoce významný“, protože „po odchodu ze zařízení bude na děti kladen požadavek zvládnutí samostatného života“. Právě v takovém zvládání jim pomáhají sociální dovednosti; pracovníci také uváděli sociální dovednosti, které je podle nich u dětí vhodné rozvíjet; autorka je rozdělila do následujících kategorií: komunikace, mezilidské vztahy, sociální chování, praktické dovednosti (Běhounková, 2012).

2.2.1 Zdroje ohrožení v podmínkách akulturace v současné majoritní společnosti

V dnešní době se člověku nabízí nepřeberné množství možností, cest a přístupů, které mohou být až zmatečné. Dřívější společnost byla jasně organizovaná a strukturovaná, ale dnes nastává radikální individualismus (Keller, 2009). Mladý člověk se v tomto zmatku musí zorientovat a vybrat si svou vlastní cestu – najít životní perspektivu. Dnešní společnost je možné popsat jako nejistou – už neexistují velké instituce a systémy, které by svým členům dávaly pevné postavení a zajištění, narůstá nerovnost sociální i nerovnost příjmů, na kterou se váže nejistota spojená s uplatněním v měnící se ekonomice, mnoho lidí nemá pracovní uplatnění a nejistota je jejich každodenním chlebem (Keller, 2009). Toto vše na dnešní mládež působí jako neustálá zátěž. V této nejisté a zmatečné době pro ně může být jakýmsi záchytným bodem nalezení vzoru, pokud takový vzor nemohou nebo nechtějí najít v rodině, obrací se do společnosti. Zde je vhodné zamyslet se nad tím, jaké vzory jim dnešní společnost nabízí, snad zkorumpované a ulhané politiky, vyhublé modelky a zpěvačky plné

zkušeností s tvrdými drogami, vulgárně mluvící a až agresivní rapeři nebo pochybní účastníci reality show? Velký význam ve společnosti má podle Kellera (2009) také konkurence, která vede k „válce neobčanů“ - jejím cílem není ujasnění směřování společnosti, ale získání co nejlepší pozice; s tím je spojen neustálý strach, úzkost a agresivita. Obecně mají lidé strach ze ztráty zaměstnání, z toho že nepodají maximální výkon, že vyšší vzdělání nezajistí lepší pracovní uplatnění a především z toho, že přestanou být užiteční. Problémovými se stávají městská sídliště, která byla původně určená všem vrstvám se v důsledku růstu nezaměstnanosti (především dělníků) postupem času stala místem koncentrace neúspěšných, protože střední vrstvy se odstěhovaly. *„Veřejná prostranství v těchto oblastech (parkoviště, školní hřiště, prostory u obchodních domů aj.) se stala synonymem nejistoty a nebezpečí. Mnohé rodiny se izolují ve svých bytech, aby předešly konfliktům s bandami mladistvých, kteří podnikají své první krůčky v oblasti krádeží, výtržností, užívání drog. - ti kontrolují své teritorium, kde uplatňují právo silnějšího.“* (Keller, 2009, s. 122)

2.3 Streetwork

V České republice je zřejmě nejčastější metodou práce s ohroženou mládeží streetwork, proto je vhodné ho krátce popsat. Slovo streetwork pochází z angličtiny a v doslovném překladu znamená práci na ulici. V českém prostředí se ještě, jako jeho synonymum, používají termíny terénní sociální práce či kontaktní práce. Tato označení ale nejsou přesná, protože první pojem v sobě vedle streetworku zahrnuje např. i asistentskou službu v terénu apod. A druhý pojem lze chápat jako nadřazený streetworku – kontaktní práci tvoří komplex nízkoprahových služeb (Bednářová, 2013; Bednářová a Pelech, 1999). Bednářová (2013, s. 189) definuje streetwork jako *„specifickou vyhledávací, mobilní terénní sociální práci, která zahrnuje aktuální nízkoprahovou nabídku sociální pomoci uživatelům drog a osobám, zpravidla mladšího věku, žijícím rizikovým způsobem života, u nichž je předpoklad, že sociální pomoc potřebují a dosud nejsou v kontaktu s příslušnou institucí“*. Smyslem streetworku je sociální prevence, již Bednářová (1999, s. 7) definuje jako *„předcházení vzniku a šíření*

sociálně patologických jevů a udržení rovnováhy sociálního systému“. Matoušek (2003) uvádí, že prevence předchází také sociálnímu selhání (společenský neúspěch), které ohrožuje základní hodnoty společnosti.

Za kořeny metody streetwork můžeme považovat činnost kněží, kteří pomáhali potřebným v duchovní a hmotné rovině (navštěvovali chudinské čtvrti, sirotčince, věznice,...). Streetwork se začal rozvíjet na počátku 20. století v USA, kdy sociální pracovníci začali pracovat v terénu a zaměřovali se nejprve na pouliční gangy a drogově závislé, postupem času se věnovali i jiným skupinám. Od 60. let se začal streetwork rozšiřovat do celé Evropy a v průběhu 90. let se začíná uplatňovat i v České republice. Sociální pracovníci se přesouvají do ulic a snaží se zapojit děti a mládež z rizikového prostředí do vhodných aktivit. Důležitým mezníkem je rok 1993, kdy byl vytvořen materiál „Program sociální prevence“, ve kterém byla poprvé stanovena povinnost státu v oblasti sociální prevence a byla zde navržena příslušná opatření. Následně se streetwork začal rozvíjet v rámci nestátních organizací. V roce 1997 byla založena odborná profesní organizace Česká asociace streetwork (Bednářová a Pelech, 2003).

V současnosti je streetwork zaměřen na skupiny mladých lidí z okraje společnosti, kteří žijí rizikovým způsobem života a nevyužívají sociální služby. Obecně se orientuje na tyto specifické skupiny: děti a mladiství trávící většinu volného času na ulici, skupiny jednostranně orientované mládeže (skinheads, punkeři, squatterři, mládež vyznávající graffiti...), lidé závislí na návykových látkách a patologičtí hráči, bezdomovci. (Bednářová 2013; Bednářová a Pelech, 1999) Matoušek (2005) takové skupiny označuje jako rizikovou mládež, jejíž existenci vysvětluje společenskými změnami západní společnosti v posledních dvou stoletích. Klienti streetworku jsou kontaktováni ve svém přirozeném prostředí. Nemusí se jednat pouze o ulici jako takovou, ale také o bary, herny, kluby, diskotéky apod. Pracovník potenciální klienty aktivně vyhledává a kontaktuje. Je zde hostem a měl by respektovat pravidla klientů, nezasahovat do dění na ulici (zasahovat do rvaček, zakazovat konzumaci alkoholu, marihuany a tabáku, poučovat je o chování apod.), ale může na něj vyjadřovat svůj názor. Služba je nízkoprahová, což znamená, že je poskytována anonymně, aby nebyla narušena vybudovaná důvěra. Mobilita služby spočívá v pohybu pracovníka, který se

přizpůsobuje přirozenému přemísťování skupiny. Má i doprovodnou funkci, která se zakládá na poskytování pomoci a podpory v krizovém období života a obsahuje také doprovod na příslušné instituce. Pracovník akceptuje názory a způsob života svých klientů, podporuje jejich zájmy, zabývá se řešením jejich problémů a funguje jako mediátor komunikace mezi společnostmi (institucemi, dospělými lidmi) a rizikovými skupinami (Bednářová 2013; Bednářová a Pelech, 1999; Černá et. al., 2008).

3 Potřeby

3.1 Pojem potřeba

Velmi stručnou a výstižnou definici pojmu potřeba od F. Dorsche uvádí Nakonečný (1997, s. 109): „*stav nedostatku, chybění něčeho, jehož odstranění je žádoucí.*“ Nakonečný (2009) doplňuje, že toto chybění je v „*biologické či sociální dimenzi bytí.*“ Dále rozlišuje psychologický a nepsychologický význam pojmu potřeby, ten první je „*stav puzení k aktivitě, která je zkušeností konkretizována, tj. zaměřena na dosahování určitého cíle*“ a druhý je „*stav porušení vnitřní fyziologické rovnováhy organismu, přičemž některé tyto biologické potřeby nemají psychologickou odezvu, a nezakládají proto ani žádnou vnitřní psychickou pohnutku*“, např. nedostatek vitamínů. Z uvedeného je zřejmá funkce potřeby, coby motivu – její nedostatek nás motivuje k určité reakci (chování), díky které potřebu uspokojíme. Ve své knize také uvádí, že Maslow, který chápal potřeby jako podmínku fyzického a duševního zdraví, popisoval, vedle základních – fyziologických a sociálních – potřeb, ještě tzv. metapotřeby. Jsou to potřeby spojené s osobním růstem a seberealizací (např. potřeba rovnováhy a harmonie, individuality, hravosti a smysluplnosti) a jejich naplňování je podmíněno uspokojením potřeb základních. Jsou méně naléhavé a představují spíše možnost než skutečnost. Nakonečný (2009, s. 257) píše, že „*ačkoliv vyžadují kulturou podmíněný duchovní život, mají biologické kořeny, je to vyšší druh slasti.*“ Maslow rozlišil dva vzorce uspokojování potřeb: první pro uspokojení základních potřeb – redukce potřeb, a druhý pro uspokojení metapotřeb – indukce motivačního stavu, stávají se neuspokojitelnými a jejich motivační vliv je proto trvalý. Podle naléhavosti uspokojení potřeb je Maslow hierarchicky uspořádal, Nakonečný (2009, s. 256) uvádí jeho uspořádání následovně:

A. Základní potřeby:

- a) *fyziologické potřeby (uspokojení hladu, žízně, sexuální uspokojení);*
- b) *potřeba bezpečí (projevuje se v situacích vyvolávajících ztrátu pocitu jistoty, a situacích nebezpečí, ekonomického selhání).*

B. Psychologické potřeby:

a) potřeba přináležitosti a lásky (být milován druhými, být akceptován a patřit někomu);

b) potřeba uznání (potřeba výkonu, kompetence, respektu, důvěry, získání souhlasu).

C. Potřeby sebeaktualizace:

potřeba realizovat své schopnosti (svůj duševní potenciál – „být tím, kým mohu být“), potřeba osobního růstu, zahrnující kognitivní a estetické potřeby (objevovat, tvořit, uspořádat).

Až ve chvíli, kdy jsou alespoň částečně uspokojeny nižší potřeby, fungují vyšší potřeby jako motivace a tzv. metapotřeby se projevují jen u malého počtu lidí, kteří mají uspokojeny své základní a psychické potřeby, a kteří respektují své sebepojetí. Z tohoto uspořádání existuje několik výjimek: někteří lidé jsou vrozeně tvořiví; u někoho může být snížena snaha o vyšší cíle, protože v minulosti u nich došlo k silné deprivaci základních potřeb; někteří lidé mají vysokou snášenlivost vůči neuspokojování fyziologických potřeb. (Nakonečný, 2009)

3.2 Základní vývojové potřeby podle Alberta Pessa

Alberto Pessa se svojí ženou Diane Boyden Pessa jsou autoři psychoterapeutické metody Pessa Boyden System Psychomotor, která se věnuje potřebám lidí a způsobu a míry jejich naplňování. Pessa ve své knize (2009, s. 60) píše, že „*první zásadní a životně důležitou potřebou a cílem je dospět ve zralého a šťastného člověka..., k tomu je třeba, aby bylo naplněno pět zcela základních potřeb. Tyto potřeby musí být naplněny ve správný čas, správným způsobem a správnými lidmi.*“ Pokud nejsou tyto potřeby naplňovány, nebo jsou naplňovány neadekvátně, jedinec si to ukládá do paměti a je tím do budoucna ovlivněno jeho myšlení a cítění (Pessa et. al., 2009).

3.2.1 Pět základních potřeb podle Alberta Pessa

1. Potřeba místa

„Člověk se musí cítit součástí světa, potřebuje cítit, že tento svět ho chce a respektuje jeho existenci“ (Pesso et. al., 2009, s. 69). Nejprve tuto potřebu naplňuje pobyt v děloze matky. Po narození, na které lze nahlížet jako na zátěž, se tato potřeba naplňuje skrze citové výměny mezi matkou a dítětem. Během dětství na dítě působí prostředí, ve kterém vyrůstá a lidé okolo něj – dává mu pocit, že někam patří či nikoliv. Když je tato potřeba správně naplňována, dítě se cítí doma samo v sobě a může být doma kdekoli na světě; dobře se adaptuje v nových kolektivech a nese si v sobě pocit, že svět je dobré místo pro život i něho samotného. Když není naplňována, dítě se necítí doma nikde; touží někam patřit, ale nemůže pro sebe najít místo a v budoucnu se z něj stává člověk bez kořenů, které nemůže najít. Má pocit, že jinde by bylo lépe, má sklon k duševnímu odloučení od tohoto světa a nacházení domova jinde, což se může projevit jeho přáním smrti (zabývá se smrtí, má sebevražedné sklony). (Pesso et. al., 2009; Vodáčková, 2002)

2. Potřeba sycení (péče)

„Sycení dává dítěti pocit plnosti, a to nejen fyzické plnosti, ale také spokojený pocit nasycení po emocionální stránce.“ (Pesso et. al., 2009, s. 70) Dítě je syceno láskou, pozorností, vyprávěním, učením. Tato potřeba zahrnuje také dostatek podnětů, kontaktů, vztahů, v pozdějším věku pak i informace, vzdělání, zájmy. Když je tato potřeba naplňována, má člověk pocit plnosti, naplnění a netrpí pocity prázdnoty, prožitky nudy. Člověk s nenaplněnou potřebu sycení může nesmyslně kupit jídlo či věci, za tímto účelem může i krást. Většinou je závislý na přítomnosti druhého člověka. Svoji prázdnotu nemůže ničím naplnit, přičemž neumí definovat, co potřebuje a nic ho neuspokojuje. Někteří mají tendenci zaplňovat prázdnotu toxicky, což se může projevit sebepoškozováním, poruchami příjmu potravy a závislostmi. (Pesso et. al., 2009; Vodáčková, 2002; Šířínek, 2012)

3. Potřeba podpory

Po narození se dítě vyrovnává a náhlým prožitkem svého těla (gravitací), rodiče mu dávají podporu chováním a houpáním, tím ho uklidňují. Povzbuzují ho a podporují jeho sebedůvěru, samostatnost, nadání, ojedinělost. Díky naplňování této potřeby se dítě naučí podporovat sám sebe a posléze i ostatní. Pokud ji nemá naplňovanou, má pocit nejistoty, neklidu, slabosti, není schopen odolávat tlaku a snadno se podvoluje – nechá sebou manipulovat. Není schopen relaxovat, má málo sebedůvěry a sebeúcty, podceňuje se a cítí se být neschopný. (Pesso et. al., 2009; Vodáčková, 2002)

4. Potřeba ochrany

Rodiče své dítě chrání před nebezpečím zvenku i před tím, aby neublížilo samo sobě. Učí ho rozeznat, co je nebezpečné a čeho se má vyvarovat, a tím získává schopnost chránit samo sebe. Pokud rodiče nenaplňují potřebu ochrany, dítě má pocity bezmoci a nemožnosti, strachu a úzkosti – mohou se rozvinout úzkostné poruchy. Je přecitlivělé k čemukoliv méně bezpečnému a je zranitelné. Může se to týkat zanedbaných, týraných a zneužívaných dětí, které ani neumí rozeznat, že to, co se jim děje, je špatné a dále u nich převažuje pasivita a rezignace. Patří sem i děti, které rodiče příliš ochraňují; ty nedostanou možnost naučit se rozeznat, co je nebezpečné a mohou nabýt dojmu, že svět je naprosto bezpečný nebo se naopak mohou bát čehokoliv, co neznají. (Pesso et. al., 2009; Vodáčková, 2002)

5. Potřeba mezí (limitů)

Rodiče předávají svému dítěti, že věci mají svůj řád a hranice, tím, že uspokojují jeho potřeby ve správných mezích a nedávají prostor neomezeným požadavkům. Nejde o to dítě neuspokojovat, trestat či strašit, ale o jasné vymezení hranic. Např. když je dítě agresivní, rodiče mu nedovolí ublížit sobě nebo druhým, či ničit věci. Nebo když dítě experimentuje se svou sexualitou směrem k rodiči, jasně mu dá najevo, že milostné vztahy si hledáme mezi vrstevníky mimo své příbuzné. Když rodiče nedávají dítěti hranice, začne být destruktivní, nerozeznává realitu a fantazie, je sobecké a nezvládá svoji sexualitu. (Pesso et. al., 2009; Vodáčková, 2002)

3.2.2 Deficit naplňování základních potřeb

Pokud nejsou základní potřeby naplňovány nebo jsou naplňovány pozdě či nesprávně, a to v různém věku člověka, vznikají deficity, které se vzájemně sčítají a kombinují. Možné důsledky těchto deficitů jsou již uvedeny v předešlém výčtu potřeb. Zde popíšeme, jak probíhá naplnění potřeby nebo vznik deficitu.

Pesso ilustruje model naplnění potřeby na kojenci, který má hlad, tedy na potřebě sycení. Hladové dítě cítí svírání žaludku, prázdnotu, slabost, pocit osamění. Pláče a křičí, přičemž očekává odpověď v podobě příchodu dospělého, který ho nakrmí. V ideálním případě to je matka, která ho nakojí a nasytí jeho potřebu také láskou, pozorností, hlazením. Dítě je uspokojeno a v jeho paměti se uchovává komplexní zážitek:

- Hlad a osamění existuje, je to normální a řešitelné, nejsem špatný, když mám hlad.
- Vynaložená energie měla účinek, stálo za to volat po nasycení.
- Existuje někdo druhý, kdo včas dokázal můj hlad uspokojit, dělal to rád, má mne rád.
- Hlad se dá utišit a nejsem na to sám.
- Stojím za to, mám smysl, moje potřeby mohou být uspokojeny.
- Svět a já fungujeme, jsme dobří.

Když se tato situace bude opakovat, stane se toto schéma vnitřním funkčním modelem sebeprožívání a chování a i nadále bude ovlivňovat emoce, myšlení a chování jedince.

Jestliže nedojde alespoň k dostatečně dobrému naplnění potřeby, dítě začne hledat náhradní řešení. Průběh situace je stejný, až do chvíle, kdy dospělá osoba nepřichází nebo přichází pozdě a chová se nevhodně. Například když dítě dostává napít pouze z lahve a přítomnost dospělého není utišující, laskavá a vřelá. Po této zkušenosti si dítě zapamatuje:

- Hlad existuje, je to řešitelné, když se budu snažit.
- Osamění existuje.

- Vynaložená energie měla účinek, stálo za to volat po nasycení, musela být velká a hlasitá.
- Hlad se dá utišit, osamělost zůstává.
- Moje potřeby mohou být částečně uspokojeny.
- Musím se o všechno strašně prát, život je boj...
- Jsem špatný, protože něco potřebuji...

Při častém opakování tohoto vzorce naplňování se dítě pokusí najít jiný způsob uspokojení potřeby. Například místo volání matky nebo i když se cítí osaměle, cucá cíp peřiny, protože kvůli svým zkušenostem nevěří dospělým. Nachází za ně tedy náhradu, kterou se později může stát třeba zvíře, hudba, plyšová hračka a v dospělosti se mu naplňovatelem může stát například Bůh či peníze. Druhou variantou způsobu vyrovnání se s tím je, že dítě bude věřit jen samo sobě, protože nabude dojmu, že se může spolehnout jen samo na sebe. V tom případě bude neustále kontrolovat své okolí, prosazovat jen sám sebe a své zájmy. Stane sám sobě rodičem a bude si myslet, že je všemocný.

4 Cíl práce a výzkumné otázky

4.1 Cíl práce

Cílem mé práce bylo zjistit možnosti terénní práce a pedagogického provázení zaměřeného na rozvoj hodnot u ohrožené mládeže.

4.2 Výzkumné otázky

1. Jaké potřeby považují členové cílové skupiny spontánně za významné?
2. Dochází u klientů, s nimiž se pracuje formou animace, ke změnám ve struktuře potřeb?
3. Které faktory provázení formou animace lze považovat za podstatné pro motivaci a rozvoj struktury potřeb a hodnot klientů?

5 Metodika

5.1 Cílová skupina

Cílovou skupinou mé práce byla mládež žijící na sídlišti Vltava v Českých Budějovicích, která tráví svůj volný čas v ulicích sídliště. Skupina je ohrožena především nedostačující funkcí rodiny, užíváním návykových látek a sociálně patologickými jevy ve svém okolí. Metodu animace jsem aplikovala v rámci terénní sociální práce. Ta se zabývá totožnou cílovou skupinou a má obdobný smysl v podobě prevence sociálně patologických jevů a začlenění cílové skupiny do společnosti. Jak bude v následujícím textu osvětleno, cíl této práce se v průběhu upravil a zaměření výzkumu se rozšířilo na další motivační charakteristiky mládeže, především jejich potřeby.

Jak již bylo zmíněno, práci v terénu mě provázel Mgr. Luděk Beneš, DiS (dále jen Luděk), který vykonává terénní sociální službu na sídlištích Máj a Vltava. Z počátku (přibližně šest týdnů) jsem společně s ním navštěvovala obě sídliště, přičemž mě učil základním pravidlům a metodám streetworku a animace (teorie vedení rozhovoru, pravidla chování v terénu apod.) a seznamoval mě s lokalitami, kde se mladí lidé z cílové skupiny setkávají. Poté jsem se zaměřila pouze na sídliště Vltava. Přibližně tři roky je na sídlišti pracovníky SaSM poskytována terénní sociální služba, zaměřená prvořadně na klienty nízkoprahového klubu Oráč. Sídliště je tedy dlouhodobě monitorované.

Pro práci metodou animace je ideální skupina se stabilním jádrem pravidelně se scházející na jednom konkrétním místě, z tohoto důvodu bylo důležité takové místo nalézt. Luděkem mi bylo doporučeno místo v Písecké ulici, které přes půl roku nepravidelně navštěvuje. Schází se zde početná skupina mladých lidí, z nichž některé zná z klubu Oráč, ale většina mezi klienty klubu nepatří. Kvůli této většině jsem se rozhodla pro tuto lokaci a práci s lidmi, kteří se v ní scházejí.

5.2 Sběr dat

Při sběru dat jsem postupovala podle principů kvalitativního výzkumu – zúčastněného pozorování. Shromážděný materiál prezentuji formou reflexe práce se skupinou a reflexe typických případů (Punch, 2008). Tento postup jsem v jednom případě dále doplnila o anketu k pořádané akci, jejíž výsledky konfrontuji s kvalitativními výstupy podle principu triangulace. (Miovský, 2006)

V rámci své dobrovolnické činnosti v Salesiánském středisku mládeže jsem se účastnila terénní sociální práce na sídlišti Vltava v Českých Budějovicích. Pod vedením sociálního pracovníka střediska Mgr. Lud'ka Beneše, DiS. jsem sídliště navštěvovala jednou týdně od března do konce listopadu (s přestávkou v prázdninových měsících) roku 2013. Jako hlavní metodu jsem zvolila zúčastněné pozorování, při kterém jsem byla v roli tzv. úplného participanta. (Disman, 1993) Stala jsem se tedy součástí skupiny, ve které respondenti nebyli informováni o skutečnosti, že jsou pozorováni. Tento postup vznáší značné nároky na etickou stránku výzkumu po stránce garance odbornosti i po stránce zachování diskrétnosti a je ospravedlnitelný tehdy, pokud by povědomí o účasti ve výzkumu zásadně změnilo chování příslušníků cílové skupiny nebo podlomilo jejich ochotu k participaci (pragmatické hledisko), a/nebo k takovému zkreslení výsledků, které by v posledku mohlo vyústit do poškození cílové skupiny na základě aplikace klamných východisek pro další intervence (újma by tedy mohla být větší, než újma z „nedobrovolné“ účasti ve výzkumu). Ve výzkumu jsem tedy nemohla spoléhat na „informovaný souhlas“ účastníků a podmínky pro zachování etické přijatelnosti jsem se snažila kompenzovat jednak tím, že po celou dobu trvání sběru dat jsem se skupinou pracovala pod supervizí podle principů animace (fáze shromažďování informací - „sběru dat“), jednak důslednou anonymizací výsledků při jejich prezentaci¹. Své pozorování jsem zaměřila na dlouhodobý průběh práce s cílovou skupinou, při které jsem s respondenty vedla tematické skupinové a individuální rozhovory, jež byly

1 Účastníci jsou v dalším textu označeni přezdívkami, které jsem volila s ohledem k individualitě účastníků i k jejich autentickému působení na mne jako na pozorovatelku – tzn., nejsou pod těmito přezdívkami známi ani v komunitě svých přátel.

v hlavních bodech písemně zaznamenány bezprostředně po skončení denního programu. V průběhu výzkumu vyvstala i další možnost společné práce s klienty – organizace výtvarného workshopu Život ulice (viz níže), na jehož přípravě se někteří z respondentů přímo podíleli a jehož aspektu pedagogické intervence věnuji samostatnou pozornost.

5.3 Metoda záznamu a analýzy dat

Údaje z pozorování pro další zpracování nebylo z důvodu možného narušení kontaktu možné pořizovat bezprostředně (např. nahrávkou nebo simultánním písemným záznamem), z každého kontaktu jsem proto vyhotovila bezprostředně po jeho ukončení co možno kompletní zápis s citacemi z rozhovorů, který pro zvýšení validity dále kontrolovat supervizor. Při analýze jsem výpovědi a jednotlivé pozorované akty skupinového dění kategorizovala podle obsahu (příklady postupu viz v příloze I.). Kromě souhrnné závěrečné analýzy mi výstupy sloužily i průběžně pro reflexi vhodnosti zvolené výzkumné koncepce (podle principu „rozvíjejícího se výzkumu“ - Punch, 2008). K hlavním identifikovaným kategoriím vždy patřil subjekt (tedy kdo něco řekl, učinil apod.) a predikát – výpověď o možnosti či schopnosti (tedy např. zda prožívá či dává najevo potřebu či konflikt, přichází s návrhem, koriguje předchozí projev apod.), což umožnilo sledovat posuny u jednotlivých aktérů (jak účastníků z řad cílové populace, tak nás pracovníků). Tento postup je inspirován fenomenologickou analýzou (např. Bayard et al, 2012), jejímž cílem je identifikace autentického subjektivního „žitého světa“ účastníků výzkumu. Principy fenomenologického výzkumného přístupu² se jeví jako adekvátní vzhledem ke zkoumané metodě intervencí (animace jako způsob „práce s žitým světem“, o němž se musíme napřed dozvídat), i k metodě zúčastněného pozorování (kdy na rozdíl např. od rozhovoru získáváme řadu údajů nepřímou a jejich význam je teprve třeba „dešifrovat“³, aby bylo možné správně

2 Za poskytnutí pracovních překladů a dalších textů (Kohoutek, 2014) a pomoc při koncipování fenomenologicky pojatého výzkumu děkuji vedoucímu práce.

3 O potřebě interpretace a flexibilní analýzy nepřímých indicií uvádí např. Polkinghorne: „Význam... není přímo pozorovatelný a není ani neměnný u různých lidí a napříč situacemi. Význam je osobní akt, který jednotlivci připisují sobě a svým akcím, akcím druhých a dění a událostem, které ovlivňují jejich životy.“ (Polkinghorne, 2003, s. 20).

navrhnout další způsoby práce a také aby bylo možné její výsledky reflektovat).

Podle principů fenomenologického výzkumu jsem ovšem nepostupovala pouze při analýze dat – koncepce výzkumu je vedena tak, aby sledovala ... (1) zaměření na žitou zkušenost, (2) zaměření na problematiku významu, (3) procesuální a historický pohled na fenomény, (4) transakční přístup k poznávání a obhajování poznatků, (5) začlenění do vztahů účasti a odpovědnosti a (6) neodcizující, posilující výzkumné postupy.“(Szybek, 2003, s. 9).

6 Výsledky výzkumu: práce v terénu

Hlavním cílem následující kapitoly je seznámit se s průběhem a výsledky práce s klienty jako se skupinou a jako s jednotlivci. V souladu s fenomenologickým zaměřením výzkumu je však i předchozí reflexe prostředí⁴, v němž se příběhy účastníků odehrávají, a závěrečná reflexe vlastních subjektivních prožitků v roli pozorovatelky, účastnice skupinového dění a terénní sociální pracovnice.

6.1 Lokalita: charakteristika prostředí

Sídliště Vltava je jedno z největších v Českých Budějovicích. Nachází se v severozápadní části města. Jeho vyloučenost je patrná již z popisu jeho zasazení do města a jeho omezeného pěšího spojení s ním. Přibližně kilometr dlouhé sídliště je na východní straně ohraničeno velkou čtyřproudou silnicí, kterou lze přejít pouze ve třech místech (přechod, most, podchod); na jihu supermarketem Tesco, jeho parkovištěm a areálem Výstaviště; na západní straně ho ohraničuje Husova třída a na severu se nachází velké nákupní středisko Géčko. Navíc je sídliště dále rozdělené čtyřproudou silnicí, kterou lze přejít jen po jediném mostě. Tato ohraničení sídliště de facto uzavírají před zbytkem města a okolní přírodou. Nejvhodnější možnost, jak se dopravit do města, nabízí MHD, mladí obyvatelé však většinou tráví volný čas uvnitř sídliště.

Jak zmiňuji výše, navštěvovali jsme odpočinkovou zónu pro obyvatele sídliště v Písecké ulici, kterou mnou pozorovaná skupina nazývá „Pod pekárnou“. Ústřední část tvoří malé travnaté plochy, stromy a několik laviček, na kterých mladí lidé tráví svůj volný čas. Před nepřízní počasí mají možnost se ukrýt ve větším průchodu budovy v blízkosti laviček. Prvek, který spojuje většinu podobných sídlišť, je patrný i zde. Odpočinková zóna je ze všech stran obklopena obytnými budovami v malém odstupu,

4 Bayard et al. (2012, s. 525) uvádějí, že „pokud má situační kontext jakoukoli souvislost s procesem utváření významu, snažíme-li se tomuto procesu porozumět, nemůžeme se bez kontextu obejít... V témž momentu je člověk zároveň utvářen situací a současně svou situací ovlivňuje, je součástí situace a není možné mu porozumět odděleně od kontextu. Situace je vždy specifická, charakterizují ji kulturní, individuální a materiálně-ekologické aspekty, které je třeba ve všech fázích výzkumného procesu brát v potaz.

takže je pod neustálým dohledem, stejně jako mládež trávící zde svůj volný čas. Tento pobyt pod pohledem vede k negativní konfrontaci mládeže ze strany obyvatel, kteří je kárají za jejich chování (křik, hra s míčem aj.) a snaží se dosáhnout jejich odchodu z odpočinkové zóny. S podobným přístupem se setkávají také ze strany Městské policie, jejíž příslušníci toto místo často kontrolují.

S lokalitou se pojí i specifická historie, přičemž jednotlivé významné události mohou ovlivnit i výsledky výzkumu⁵. V časové perspektivě realizace mé studie se odehrála událost, která se dotkla i obyvatel sídliště Vltava. Byly jí demonstrace na sídlišti Máj v létě roku 2013. Tyto demonstrace vyvolalo napětí mezi obyvateli Máje a je odrazem celospolečenského napětí a z něj vznikající obviňování a agrese, které se v tomto případě zaměřili na Romské obyvatelstvo. Někteří z respondentů se demonstrací pasivně i aktivně účastnili, přičemž byly na straně demonstrantů, nikoliv Romů. Toto téma se objevilo i v našich rozhovorech a společně jsme se snažili celou situaci reflektovat.

6.2 Cílová skupina

Obecně jsou cílovou skupinou terénní sociální práce SaSM děti a mládež ve věku od 6 do 26 let z českobudějovických sídlišť Vltava a Máj ohrožené společensky nežádoucími jevy. Při mé práci v terénu jsem se setkávala se skupinou mladých lidí, kteří tráví poměrnou část svého volného času na veřejném prostranství sídliště v Písecké ulici (dále jen „Pod pekárnou“). Část respondentů byla již dříve v kontaktu se sociálním pracovníkem Luděkem, někteří byli kontaktováni poprvé. Většina z nich plní povinnou školní docházku, někteří navštěvují střední odborná učiliště nebo střední školy. Menšina má ukončené vzdělání a snaží se uplatnit na trhu práce či již pracují.

Celkově sestávala námi kontaktovaná skupina z přibližně třiceti mladých lidí ve věku 12 až 22 let, přičemž jsem se v jednotlivých kontaktech setkávala s menšími skupinami (2 – 12 členů). Ve skupině se všichni vzájemně znají a setkávají se často.

5 Disman (1993) hovoří o „historii“ především jako o zdroji zkreslení výsledků výzkumu., o nežádoucí intervenující proměnné. Předností kvalitativního postupu je i to, že události, s kterými „se původně nepočítalo“, lze – a je třeba – reflektovat jako důležité pro výklad dění.

Hlavním společným znakem členů skupiny je, že tráví volný čas na jednom místě – setkala jsem se i s tím, že si říkají „pekárenští“ nebo „ti od pekárny“, čímž se tedy identifikují jako skupina i jednotlivci. Intenzivně jsem se setkávala přibližně s polovinou celé skupiny, což bylo dáno tím, že „Pod pekárnou“ trávili více svého volného času než ostatní. Zpočátku jsem potkávala (pro mě) separátní menší skupinky, v nichž se osazenstvo průběžně měnilo, nebo jsem jindy potkala jednoho člena s jinou skupinkou. Hlavním kritériem pro zahrnutí nových tváří do celé skupiny pro mě bylo to, že je pravidelně potkávám „Pod pekárnou“ a také i to, že se znají s mě známými členy skupiny.

Po bližším poznání respondentů jsem začala rozlišovat menší uskupení v rámci celé skupiny „pekárenských“. V těchto menších skupinkách spolu mládež zpravidla trávila více času a přetrvávaly zde pevnější vzájemné vztahy.

Jako nejvíce konzistentní se mi jeví skupina Čerta, Čahouna a Prcka, ve které měl Čert dominantní pozici. Všichni tři patří k nejmladším členům „pekárenských“ (jsou školou povinni). Tito mladíci se vyznačují jistou pasivitou, nízkým zájmem o kontakt s námi a spojuje je každodenní užívání marihuany, což není u „pekárenských“ obvyklé. Ve vztahu k celé skupině jsou vcelku otevření a komunikují s nimi. S touto skupinkou často potkávám i Smiška a Obra, kteří nejsou pevně začleněni do žádné menší skupiny. Pozorovala jsem, že starší z „pekárenských“, kteří jsou členům skupinky nejbližší, k nim mají někdy až výchovný postoj – usměřují je v jejich chování, a to především Čerta. Podle mého názoru je to dané tím, že k „pekárenským“ patří jeho o osm let starší sestra Drsňačka.

Drsňačka patří do další skupinky, jejíž základ spolu s ní tvoří Ticháček a jejich kamarádka Živelka. Skupina Drsňačky je méně konzistentní - její členy jsem samostatně i pospolu potkávala s jinými členy „pekárenských“. Z pohledu pozorovatele je zřejmé, že mezi jejími členy jsou navázány pevné kamarádské vztahy.

Nezaznamenala jsem mnoho situací, kdy by tyto dvě skupinky společně trávily volný čas či ve větší míře vzájemně komunikovaly. Dokonce i Čert se svojí starší sestrou Drsňačkou spolu komunikovali minimálně. Obě skupinky ale nemají problém sdílet společný prostor.

Třetí základní skupinkou je Moudrý se svojí přítelkyní Kudrnkou a jejich kamarádem Klídkem. Ti jsou provázáni se všemi členy předchozích skupin a vídala jsem je i s dalšími členy Pekárenských, mezi kterými zaujímá Moudrý dominantní postavení svou přirozenou autoritou. Ta se projevovala při každém mém setkání s ním tím, že měl vždy hlavní slovo a byl respektován ostatními „pekárenskými“.

Dále bych zmínila mladého chlapce Sprejera, který na Vltavě dříve žil, ale přestěhoval se na sídliště Máj. Přesto i on „Pod pekárnou“ tráví část svého volného času. Potkávala jsem ho s většinou „pekárenských“, ale nezpozorovala jsem, že by s někým udržoval pevný přátelský vztah. „Pekárenskými“ je přijímán i přes to, že zde nebydlí a například Obr si ho váží pro jeho výtvarné nadání – Sprejerovou vášní je graffiti a streetart obecně.

Mezi „pekárenské“ patří také Včelka, ke které mám důvěrný vztah, znám ji díky její dobrovolnické práci. Díky tomuto se známe přibližně dva roky. „Pod pekárnou“ už netráví mnoho svého volného času a tím pádem není zcela zapojena do dění ve skupině i mimo ni. Zná se všemi „pekárenskými“ a přátelský vztah má navázaný především se staršími z nich, což jsou Moudrý, Klídek, Drsňečka a Živelka.

Na závěr bych zmínila třiatřicetiletého Zbyška, který v současnosti nemá kde bydlet a „Pod pekárnou“ se často zdržuje. Zná se povrchně se všemi „pekárenskými“, ale s nikým z nich neudrží přátelský vztah, spíše se dá říci, že tráví čas ve stejném prostoru jako „pekárenští“. V průběhu mého pozorování a především k jeho konci jsem Zbyška potkávala „Pod pekárnou“ se staršími lidmi, než jsou „pekárenští“. Někteří z nich užívají tvrdé drogy a většina z nich každodenně pije alkohol. „Pekárenští“ s nimi komunikují jen zřídka a přítomnost této skupiny „Pod pekárnou“ vnímají převážně negativně.

Následující podkapitoly popisují průběh práce metodou animace v terénu. Celá kapitola je rozdělena na dvě části. První část se věnuje práci se skupinou a je zde zaznamenán celý průběh pozorování a animace skupiny. Ve druhé části jsou uvedeny tři případové studie, ve kterých je popsána práce s jednotlivcem a její rozdílné výsledky. V textu jsou uvedeny odkazy na záznamy rozhovorů v přílohách, které zprostředkovávají konkrétní ilustraci situací.

6.3 Práce se skupinou

Jak již bylo zmíněno, vstoupila jsem do spontánně utvořené vrstevnické skupiny, aniž bych jakkoli zasahovala do jejího utváření či struktury. Při práci v terénu jsem vycházela z metod animace a streetworku. Mé kroky směřovaly od navázání kontaktu, přes získání důvěry respondentů až po přijetí do skupiny, která mě vnímala jako svého člena. Neřešila jsem témata sociální práce, ale v rozhovorech se skupinou i jednotlivci jsem se zaměřila na jejich hodnotové postoje a potřeby. Zjištěnými skupinovými i individuálními potřebami byly především: potřeba místa, podpory a sycení. Na základě těchto potřeb jsem uspořádala akci Život ulice, která byla pro výzkum metody animace klíčová. Hlavním cílem akce Život ulice bylo tyto potřeby naplnit a to nikoliv zvenčí, ale zevnitř skupiny. To znamená, že se skupina podílela na plánování, přípravě a realizace akce. Členové skupiny se shodli na společném cíli akce a dodržovali mnou stanovená pravidla. Společné dodržování pravidel vedlo k naplnění hlavního cíle, který vychází z jejich potřeb.

6.3.1 Navázání kontaktu a vedení rozhovorů

„Pod pekárnu“ jsme s Luděkem přicházeli pravidelně jednou týdně na zhruba dvě hodiny ve stanovený čas. Díky zmíněné Luděkově znalosti lokality i skupiny jsem navazovala kontakt přes něj, jako jeho doprovod. Zpravidla kontakt začínal setkáním a pozdravem se skupinou, která se na místě nacházela. Pokud skupina měla zájem, připojili jsme se k probíhajícím rozhovorům, či jsme do debaty vnesli téma nové. Příležitostně bylo kontaktní místo opuštěné, či jej v průběhu naší návštěvy respondenti opustili. V počátcích, během mého poznávání skupiny, vedl rozhovory Luděk a já se snažila v novém prostředí adaptovat. Od čtvrté návštěvy jsme hovory vedli společně či paralelně, každý s jinou částí skupiny.

6.3.2 Témata a průběh rozhovorů

Témata rozhovorů byla rozmanitá. Ideálně jsem vstoupila do rozhovoru na určité téma, které jsem společně se skupinou dále rozvíjela. Neustále (i ve chvíli, kdy jsem rozhovor nevedla) jsem pozorovala chování ostatních a vnímala jejich názory a postoje. K tématům jsem se otevřeně vyjadřovala nebo jsem se členů doptávala, abych diskuzi co nejvíce rozvinula. Pokud jsem přišla ke skupině, která nehovořila o konkrétním tématu (či při mém příchodu probírala téma, které přede mnou nechtěla dále řešit a zavládlo ticho), přinášela jsem témata já. V situacích, kdy už nebylo nasnadě vést rozhovory pro nezájem ze strany respondentů (mnohdy způsobený intoxikací marihuanou) či apatickou náladu ve skupině, jsem hovořila Luděkem. Při tom jsme se ale nevzdalovali od skupiny, aby bylo slyšet, o čem hovoříme. Tímto pasivním kontaktem jsme vyjadřovali, že i když se skupinou verbálně nekomunikujeme, máme o ni zájem a chceme s ní společně sdílet „její“ prostor.

Zpočátku jsem volila témata pohybující se v obecnější rovině (rodina, škola, trávení volného času), abych co nejlépe poznala respondenty a jejich zázemí. Z tohoto důvodu jsem se snažila diskuzi na taková témata co nejvíce rozvíjet. U většiny respondentů jsem zjistila nevyhovující rodinnou situaci. Často uváděli, že žijí pouze s matkou, která nemá dostatek času se jim věnovat. Taková situace přetrvává především v rodině Čerta a Drsňáčky, jejichž matka se jim nezvládá věnovat vůbec. Proto Drsňáčka již v minulosti převzala výchovu Čerta. Po tomto osobnějším poznání respondentů jsem rozvíjela témata konkrétnější. Jedním z těchto podnětů, který jsem do diskuze vnesla, byla otázka, proč „pekárenští“ nenavštěvují nízkoprahový klub Oráč. Z rozhovorů vyplynulo, že se v Oráči nechtějí setkávat s Romy, kteří ho navštěvují. Drsňáčka se vyjádřila takto: *„Vadí nám, že na klub chodí „cikáni“. Jsou na nás hnusní, to nemáme zapotřebí.“* (viz příloha I.; 1. 10. 2013) Plně jsme tento fakt respektovali a diskutovali s nimi o této situaci, přičemž jsme jim sdělili, že za nimi „Pod pekárnu“ chodíme právě proto, že Oráč nenavštěvuje. Tímto jsme jasně vyjádřili, že o ně máme zájem.

Jedním z nejčastějších mnou zvolených témat bylo trávení volného času. Během těchto rozhovorů jsem mapovala možnosti jeho využití „Pod pekárnou“. Z odpovědí

jsem zjistila, že si zde nejčastěji povídají, kouří cigarety a občasně pijí alkohol či kouří marihuanu. Takový způsob trávení volného času vypovídá o jejich nenaplněné potřebě syčení. Když mají k dispozici míč, hrají kopanou nebo jdou na hřiště a hrají basketbal. Ve spojitosti s trávením volného času často hovořili o konfliktech s okolím, konkrétně s obyvateli sídliště a příslušníky Městské policie. Podle slov členů skupiny si obyvatelé sídliště nepřejí, aby se skupina „Pod pekárnu“ scházela, protože jim vadí jejich křik, hra s míčem a nepořádek, který je kolem laviček. Pokud se s míčem přesunou na hřiště (umístěné přímo pod okny kapacitního obytného domu), nastává ze strany obyvatel s ním sousedících stejná situace. Drsňačka: *„Vyhazují nás od „pekárny“, protože jsme hluční a děláme tu nepořádek. Ale když se přesuneme do „elka“ (hřiště za rohem), tak nás vyhazují lidi, kteří u něj bydlí, protože jsme hluční.“* (viz příloha I.; 1. 10. 2013) Strážníci „Pod pekárnu“ často docházejí či dojíždějí prostor monitorovat, přičemž nezřídka nastane konflikt mezi nimi a skupinou. Podle výpovědí respondentů se k členům skupiny chovají neslušně a nepřiměřeně. Drsňačka: *„I když s nimi chci normálně mluvit, tak mě seřvou, ať nejsem drzá. Dokonce jednou seřvali i moji mámu, když se nás zastávala.“* (viz příloha I.; 1. 10. 2013)

Tato témata měla sílu v tom, že jsem si s nimi jen nezávazně povídala o jejich záležitostech a zásadně jsem je nesoudila či nekárala, jen jsem jim řekla svůj názor a tím jsem se stávala součástí skupiny. K tomu mi také významně dopomohl i projevený zájem o ně samotné a jejich problémy. Stěžejním se ukázalo být zapamatování rozhovorů a návrat k nim při dalším kontaktu, protože jsem tím projevila, že je vnímám a přemýšlím o nich. Díky svému přístupu jsem získala důvěru „pekárenských“, která byla klíčová pro zjišťování informací o skupině.

6.4 Od hodnot k potřebám

Zpočátku jsem svůj výzkum zaměřila na hodnoty a jejich rozvoj pomocí metody animace u ohrožené mládeže. Zkoušela jsem tedy formou rozhovorů zjistit jejich strukturu hodnot. Při dlouhodobé práci se skupinou jsem došla ke zjištění, že zabývat se hodnotami u respondentů, kteří si svůj hodnotový řebříček teprve budují je z časových

důvodů (6 měsíců výzkumu) pro tuto práci naivní či takřka nemožné. Z tohoto důvodu a zejména kvůli zjevnému nenaplnění potřeb skupiny jsem se zaměřila na výzkum a naplnění potřeb rizikové mládeže formou animace.

6.4.1 Potřeby skupiny a práce s nimi

U skupiny jsem nejvíce vnímala nenasycenou potřebu místa, sycení a podpory⁶. To pramení z výše popsané situace, kdy jsou členové skupiny okolím vnímáni jako nežádoucí element ve veřejném prostoru sídliště. V důsledku tak nemají svůj bezpečný prostor, ve kterém by se mohli realizovat a nepřicházet do konfliktů se svým okolím. V rámci animace jsem se tedy rozhodla, že se pokusím získat finance, za které bych mohla skupině nabídnout projekt, který souvisí s těmito jejich nenaplněnými potřebami a s aktivním trávením volného času „Pod pekárnou“.

V následujících kontaktech jsem respondentům takovou možnost nabídla a ptala se jich, jak by podle svého uvážení s předem stanovenou částkou ve prospěch jejich využívání lokality „Pod pekárnou“ naložili. Z rozhovorů se skupinou vyplynulo, že respondenti sami nevědí, jak by poskytnuté prostředky mohli být využity. Obr: „*Na ulici se toho dá dělat spoustu, ale zrovna si nevzpomenu co.*“ (viz příloha I.; 9. 5. 2013) Vzhledem k tomu se projevila velká míra bájení ve formě přání o zastřešené pohovky, bazén na střeše či popelníky u každé lavičky. Nicméně v celé skupině nikdo neformuloval realizovatelný a smysluplný návrh, proto jsem postupně ve spolupráci s Luděkem podávala návrhy já sama. Jedním z návrhů bylo umístění maringotky „Pod pekárnu“, kde by byly pomůcky pro volnočasové aktivity, které by jim byly půjčovány v rámci terénní práce a která by zároveň mohla omezenému počtu lidí poskytnout úkryt před nepřízní počasí. Tento nápad se nesetkal s velkým ohlasem, pouze ho Čertova skupinka doplnila o možnost pěstovat v maringotce marihuanu. Postupně jsem nabídku možností zužovala a rozhodla se pro jednorázovou akci. Navrhla jsem pořádání workshopu pouličního umění či hudebního koncertu spojeného s graffiti jamem. Tyto návrhy se setkávali s pozitivním ohlasem, ale zároveň silnou obavou, že je nemožné

6 Viz 3.2 Základní vývojové potřeby podle Alberta Pessa – systém Pesso – Boyden.

akce tohoto typu „Pod pekárnou“ uspořádat. Byli přesvědčeni, že takovou akci magistrát města a policie kvůli stížnostem ze strany obyvatel sídliště nepovolí. Kudrnka: „*Nemá cenu tady něco dělat.*“ (viz příloha I.; 9. 5. 2013) Finální návrh, který jsem skupině představila, spočíval ve výtvarném pojednání laviček, na kterých každý den sedávají, formou workshopu spojeného s graffiti jamem a koncertem místních kapel. Tímto projektem byla skupina nadšena, ale stále v ní přetrvávala skepse způsobená zkušenostmi s obyvateli sídliště a Městskou policií.

Nejprve jsem s nimi o projektu diskutovala a zjišťovala, jaké hudební skupiny by si „Pod pekárnou“ přáli slyšet, případně zda znají nějaké hudebníky, na které mají kontakt. Většina respondentů kontakty na žádné hudebníky neměla a k akci se stále stavěla skepticky. Skepse u skupiny začala opadat s příchodem informací, že je zajištěno povolení k pojednání laviček a finanční krytí akce. Důležitou roli k nabytí důvěry v akci ze strany respondentů hrály také situace, kdy přímo viděli, že s Ludškem zajišťujeme záležitosti s akcí spojené. Jednou z nich byla domluva s majiteli přilehlé restaurace o poskytnutí zdi ke konání graffiti jamu, která probíhala během naší terénní práce. I přes zamítavé stanovisko majitelů členové skupiny pozorovali úsilí, které vynakládáme, aby bylo možno projekt uskutečnit. V průběhu příprav projektu začala být skupina více motivována pro účast na akci. Průběžně jsem ji seznamovala s novými informacemi, jak realizace akce, kterou jsme nazvali Život ulice, postupuje. I když byl Život ulice hlavním tématem, se kterým jsem do skupiny přicházela, nebylo jediné, o kterém jsme hovořili. V jimi otevíraných tématech rozhovorů se odrážela zlepšující se kvalita kontaktů. V nových tématech (letní demonstrace na Máji, osobní, zdravotní či rodinné problémy atp.) se odrážela vzrůstající důvěra, kterou ve mně vkládali.

Skupině jsem dala možnost volby předmětu projektu Život ulice, aby na projektu participovali hned od začátku. Bohužel se nepodařilo skupinu dovést k tomu, aby se významně podílela na utváření koncepce. Postupně jsem ji vytvořila sama na základě potřeb skupiny. Díky projevení velkého a skutečného zájmu o skupinu, ve formě mé angažovanosti v přípravě projektu, roste důvěra ke mně ze strany skupiny, která mi napomáhá k otevírání citlivých témat.

6.4.2 Projekt Život ulice

Termín projektu Život ulice se blížil a jeho podoba začínala dostávat jasné kontury. Každý respondent už věděl o možnosti tvořit na lavičky a o graffiti jamu (účast přislíbil respektovaný budějovický writer Robot 8203), během kterého proběhne koncert rapové skupiny. S „pekárenskými“ jsme vedli rozhovory o cílech a pravidlech akce, které je nutné dodržet pro dosažení cílů. Obecně stanoveným cílem byla práce s prosociálními hodnotami skupiny. Jedním z nich byl předpoklad, že si mládež bude více vážit laviček, které si ztvární k obrazu svému a nebude je proto poškozovat. Dalším cílem bylo smysluplné trávení volného času, během kterého se aktivně účastní na proměně veřejného prostoru v místě svého bydliště a díky tomu budou vnímání obyvateli sídliště pozitivně.

Hlavním cílem akce Život ulice bylo ukotvení skupiny v místě, kde tráví svůj volný čas a současně dosažení respektu jejich okolí (obyvatel přilehlých domů). Tento cíl byl stanoven především na základě opakovaně vyřčeného přání „pekárenských“ po získání prostoru, se kterým by se mohli ztotožnit a kde by nemuseli čelit nátlaku okolí. Několik dní před konáním Života ulice jsem skupině rozdávala propagační letáky na akci, ke kterým byl připojen i leták s cílem akce a pravidly. (viz příloha II. a III.) Cíl i pravidla jsem zjednodušila a popsala je jim blízkým jazykem tak, aby byly pro každého srozumitelné. Pro dosažení cíle je nutné, aby ho každý člen „pekárenských“ pochopil a ztotožnil se s ním, proto jsem s nimi o něm hovořila i individuálně. Zároveň jsem jim vysvětlovala důležitost dodržení stanovených pravidel, protože bez toho by se nepodařilo cíl naplnit.

Pro to, aby byly potřeby skupiny naplňovány zevnitř a nikoliv pouze zvenčí, jsem skupinu motivovala k participaci na plánování, přípravě a realizaci Života ulice. Nabízela jsem možnost zapojit se do příprav akce s tím, že si sami mohou určit svou roli v realizaci projektu. Základem pro všechny bylo vytvoření návrhů pojednání laviček. Technika byla neomezená (barvy, spreje, šablony apod.), stejně tak i téma, jen bylo doporučeno vyhnout se motivům s marihuanou či extremistickou symbolikou, aby jejich tvorba nepůsobila na obyvatele negativním dojmem, což by bylo v rozporu s cílem

akce. K tomu se vázalo pravidlo, že malovat mohou ti, kteří přinesou návrhy jako první, protože laviček je omezený počet. Výtvarné návrhy s jejich tvůrci konzultoval Sprejer. Ten se také podílel na přípravě graffiti jamy, kterého se sám účastnil. Dále jsem mu dala několik propagačních letáků, aby mi pomohl s jejich distribucí ve skupině, což splnil. Další, kdo se do příprav zapojil, byl Moudrý, který pomohl s informovaností o nutnosti návrhů pro malování na lavičky. Rychle pochopil význam stanovených pravidel: „*To je jasný, já to chápu. Nesmí tu nikdo dělat bordel, celá akce by se tím pokazila.*“ Požádala jsem ho tedy, aby mi pomohl s vysvětlováním cíle a pravidel akce, čímž jsem využila jeho pozice přirozeného vedoucího skupiny. Dokonce sám navrhl, že bude během akce nápomocen s hlídáním dodržování pravidel: „*To je jasný. Já je ohlídám. Fakt tu musí být klid.*“ (viz příloha I.; 16. 10. 2013) Jako poslední se zapojil Kuře, kterého jsem v terénu nepotkávala často, ale projekt ho nadchl a projevil zájem o dohlížení na dodržování pravidel během akce a pomoc s jejím technickým zajištěním. Zapojení členů skupiny do příprav se projevilo jako vhodný krok, protože se díky tomu cítili být součástí akce ještě před jejím konáním a tím pro ně nabývala na významu. Také pro nás byli užiteční, což jim dodalo pocit sebedůvěry.

Důležitou součástí motivace pro účast „pekárenských“ byly hmotné důkazy toho, že se akce bude skutečně konat. Mezi ně patřily informace o přípravách (získání povolení malovat na lavičky, získání financí apod.), letáky, které jsem rozdávala a především uskutečněná přislíbená oprava laviček ze strany města, která se odehrála den před konáním Života ulice. Dle domluvy byly opraveny lavičky, na které jsme chtěli malovat. V tento den jsem „Pod pekárnou“ potkala nadšenou skupinu, která snad ani nechtěla věřit tomu, že jsme dokázali zařídit opravu laviček, protože si myslí, že na městě nikoho nezajímají a nikdo pro ně nic neudělá. Klídek: „*A to jste opravdu zařídili vy, aby je opravili?*“ (viz příloha I.; 16. 10. 2013)

Někteří „pekárenští“ spontánně projevíli zájem o participaci na projektu Život ulice, čímž se potvrzuje nutnost vycházet při koncipování projektu ze zájmů a potřeb skupiny. Participací dokazují, že úspěšné naplnění cíle projektu je plně přijatým skupinovým cílem, který vychází z potřeb skupiny, ale byl definován mnou - tedy zvenčí.

V den konání Života ulice (viz příloha I.; 18. 10. 2013) nás „Pod pekárnou“ již při příjezdu čekala skupina přibližně deseti lidí. Někteří nám pomohli s přípravou, většina přihlížela a po nějaké době odešla z našeho dohledu. Při zahájení se počet návštěvníků rozrostl, ale všichni se zdržovali na okraji prostoru konání akce a nikdo nechtěl začít s malováním na lavičky. Tato situace nás příliš nepřekvapila, protože jsme jistý ostych očekávali. Luděk proto všechny skupinky obešel a přizval je k malování. Hodinu po začátku akce byla rozmalovaná pouze jedna lavička, což už bylo překvapující a tato situace vzbuzovala obavy o úspěšnost projektu. Domluvili jsme se tedy na motivaci pomocí rozmalování lavičky, ke které někoho přizveme a předáme jim ji k domalování. Naštěstí toto nebylo potřeba, protože během pár chvil byly všechny lavičky obsazeny. Malovalo čtrnáct lidí a atmosféra workshopu byla velmi příjemná a uvolněná. Všechny malování bavilo, dokonce se kolem Sprejera, který maloval grafitti i lavičku, utvořila skupinka chlapců, kteří si kreslili na papíry. Lidé, kteří procházeli kolem, se zastavovali a přihlíželi, přičemž je Luděk oslovoval a představoval jim akci i s jejími cíli. Podle jeho vyjádření se setkával se zájmem a pozitivními reakcemi ze strany přihlížejících, kterým se akce celkově líbila a chápali její smysl. Zapojily se i malé děti, pro které jsme měli připravené křídly pro kresbu na zem v prostoru akce. Skutečně se zde otevřela pozitivní komunikace mezi skupinou a obyvateli sídliště. Nejvíce patrné to bylo u lavičky Živelky, Ticháčka a Drsňáčky. K nim se totiž přihlížející připojili a na lavičku obtiskovali své dlaně, včetně packy jejich psa. Při tom s nimi Živelka začala hovořit o skupině, která se tu schází. Řekla jim, že i ona zde tráví volný čas a přitom není žádný vyvrhel. Na reakci od dospělých, že jim nejvíce vadí nepořádek kolem laviček a užívání marihuany, reagovala tím, že jí to vadí také, ale všichni, kteří sem chodí, se takhle nechovají. K malování lavičky Moudrého, Kudrnky a Klídka se také připojili lidé z okolí a na fotografiích je vidět, že k oboustranné spokojenosti. V průběhu akce přestal Čert malovat na svojí lavičku a odešel na hřiště, kde pozoroval sprejera Robota (především se šel intoxikovat marihuanou) a nereagoval na upozornění, že musí stihnout domalovat lavičku do setmění. Proto jsme se po určité době rozhodli, že lavičku předáme skupině čtyř místních dětí, které si přály také malovat. Tím jsme plně zapojili někoho, kdo sice nepatří do skupiny, ale žije na sídlišti.

Koncert, který začal před osmnáctou hodinou, přilákal ještě více návštěvníků, kterých bylo přibližně šedesát až sedmdesát. Po začátku hudební produkce akci navštívila také hlídka státní policie kvůli stížnostem obyvatel na zvýšený hluk. V tuto chvíli bylo ve skupině znát napětí a všichni pozorovali, jak s policisty komunikují. Poté co jsem stížnost s policisty vyřešila a ztlumila hudební aparaturu, navrátila se opět uvolněná atmosféra. Posléze mi policisté pouze volali na telefon, aby mi oznámili další stížnost a nařídili mi razantnější ztišení hudby. Mimo tyto dvě stížnosti na policii byly jedinou negativní reakcí okolí dvě osobní stížnosti. Nejprve přišla paní, poté i mladý muž. S každým z nich jsem šla stranou, aby svým vystupováním nerušili atmosféru a vysvětlila jsem jim smysl celé akce. Bohužel ani po vysvětlení smyslu a cílů akce z mé strany tyto aktivity nepřijali pozitivně.

Během celé akce nenastal žádný problém s dodržováním pravidel. Všichni je automaticky respektovali a dokonce zasáhli v případě, kdy byla porušena. Neporušil je nikdo z „pekárenských“, ale mladík, který žije na sídlišti Máj a přišel se na akci pouze podívat. Během akce pil alkohol, ale byl plnoletý, takže jsme ho pouze upozornili, že není vhodné, aby zde alkohol konzumoval. Ke konci akce u jedné z laviček rozbil svou dopitou láhev, načež ho pokáralo pět členů skupiny. Řekli mu, že se zde nesmí pít a dělat nepořádek, ať si po sobě střepy uklidí, jinak jim zničí celou akci. Mladík střepy po krátkém dohadování uklidil a akci opustil. Tím se potvrdilo, že bylo vhodné dopředu vést rozhovory o cílech akce a nutnosti dodržovat pravidla pro jejich naplnění.

Když jsem „Pod pekárnu“ přišla druhý den dopoledne, potkala jsem zde Čertovu skupinu a Smíška s Obrem. Seděli na lavičce, kterou pomalovali a na které dříve nesesedávali. Akcí byli nadšeni a lavičku označovali jako svojí, kterou nesmí nikdo zničit. Také uznali, že jsou na svoji tvorbu pyšní. Jediné negativní hodnocení od nich sklídila lavička pomalovaná dětmi, kterou vnímají jako zásah do svého teritoria. Na lavičce byly do rána rozmazané barvy, což byl pravděpodobně jejich zásah. Vysvětlila jsem jim, proč na lavičku děti malovaly a také to, že i ony měly nárok malovat, což odsouhlasili. Po chvíli se skupina rozrostla a debatovalo se o průběhu akce se zhodnocením. V rámci kladného hodnocení akce jsem jim předala názory obyvatel sídliště, kteří se přišli podívat a hovořili jsme s nimi. Byli překvapeni, že až na dvě výjimky se všem akce

líbila, s tím, že obyvatelům sídliště tedy vadí nepořádek a užívání marihuany.

Skupina potvrdila svou motivaci pro účast v Životu ulice předčasným příchodem na místo konání, členové však potřebovali určitý čas pro účast aktivní – malování na lavičky. Důležité bylo přizvání jednotlivců realizované po zahájení akce. Díky pozitivnímu průběhu akce a její výraznosti přivedla obyvatele sídliště, díky čemuž vznikl prostor pro komunikaci mezi nimi a „pekárenskými“. Komunikace byla oboustranně vstřícná, čímž se ukázala reálnost minimalizace konfliktů mezi skupinami, skrze práci s prosociálními hodnotami skupiny „pekárenských“. Akce pro okolí vyzněla kladně také díky tomu, že všichni respondenti dodržovali pravidla a tím pádem nedávali podnět ke konfliktu se skupinou obyvatel sídliště svým nežádoucím chováním. Dodržování pravidel potvrdilo ztotožnění se „pekárenských“ s cílem akce a nutnost osvětlení významu pravidel.

Po původním ostychu se „pekárenští“ otevřeli celé akci i svému okolí, na což navazovala otevřenost obyvatel sídliště. Díky otevřenosti obou skupin na místě panovala příjemná a uvolněná atmosféra. Jediní, u kterých jsem otevřenost nezpozorovala, byli Čert, Prcek, Čahoun a Smíšek. Po přenechání Čertovi lavičky dětem ze sídliště se u této skupiny chlapců projevilo silné hájení teritoria a soupeření s dětmi následným poničením nátěru lavičky, na kterou malovali děti. Po mém následujícím vysvětlení situace, chlapci pochopili, proč byla lavička dětem přenechána, stále se o ní ale vyjadřovali negativně a odmítali ji.

V průběhu akce respondenti odpovídali na krátkou anketu týkající se jejich subjektivní spokojenosti s akcí a názoru na naplnění jejího cíle. Z celkového počtu čtrnácti respondentů, kteří malovali na lavičky, na anketu odpovědělo deset z nich. Odpovědi jsem shrnula v následující tabulce č. 1.

Tabulka č. 1

	Určitě ano	Spíš ano	Spíš ne	Určitě ne	
Pokud jsi maloval/a na lavičku, vadilo by Ti, kdyby ji někdo poničil?	<i>Odpovědělo 10 respondentů</i>				
Řekl/a bys, že po dnešní akci budeš cítit Ty sám/sama, že je to Tvůj prostor a máš právo tu být?	<i>Odpověděli 4 respondenti</i>	<i>Odpovědělo 5 respondentů</i>	<i>Odpověděl 1 respondent</i>		
Řekl/a bys, že po dnešní akci to tak budou brát ostatní ve Tvém věku na Vltavě?	<i>Odpověděli 2 respondenti</i>	<i>Odpovědělo 5 respondentů</i>	<i>Odpověděl 3 respondenti</i>		
Řekl/a bys, že po dnešní akci to tak budou brát i jiní lidé na Vltavě?		<i>Odpověděli 2 respondenti</i>	<i>Odpovědělo 6 respondentů</i>	<i>Odpověděl 1 respondent</i>	<i>Neodpověděl 1 respondent</i>
Řekl/a bys, že po dnešní akci to tak budou brát i policajti?		<i>Odpověděl 1 respondent</i>	<i>Odpovědělo 7 respondentů</i>	<i>Odpověděli 2 respondenti</i>	
Splnila akce to, co jsi od ní čekal/a?	<i>Odpovědělo 8 respondentů</i>	<i>Odpověděl 1 respondent</i>			<i>1 respondent bez očekávání</i>

Z odpovědí na první otázku je patrné, že všem z tázaných respondentů by bylo nepříjemné poničení lavičky, kterou výtvarně ztvárnili. To ukazuje na očekávané naplnění dílčího cíle akce, spočívajícího v práci s prosociálními hodnotami skupiny, konkrétně nárůstu hodnoty laviček pro skupinu a jejich následné nepoškození. V týdnech následujících po Životu ulice se však pozorovala změny na některých lavičkách (nalepení samolepek, dopsání tagů – podpisů). Nebyly ale myšleny jako poničení či znehodnocení, naopak jako dotvoření a „pekárenští“ se k nim přiznali.

Podle odpovědí na druhou a třetí otázku lze soudit, že se u většiny respondentů

podařil naplnit cíl ukotvit skupinu na místě, kde tráví svůj volný čas, a tím plnit její potřebu místa. Bohužel z odpovědí na další dvě otázky vyplývá, že si nemyslí, že budou díky akci respektováni svým okolím. A to přes to, že během akce s okolím nevstoupili do žádného konfliktu a v některých případech s ním otevřeně komunikovali. Proto jsem v kontaktech po Životu ulice skupině předávala pozitivní reakce od obyvatel sídliště, se kterými hovořil Luděk. Tímto zprostředkováním jsem dokončila komunikaci mezi skupinou a obyvateli sídliště a zároveň přispěla k naplnění potřeby místa „pekárenských“.

V poslední otázce se valná většina respondentů vyjádřila k naplnění jejich očekávání od Života ulice. To je odrazem založení akce na zájmu a potřebách skupiny a vysvětlení cíle akce.

Během dalších kontaktů po projektu jsem cítila důvěrnější přijetí do skupiny a především větší respekt a otevřenost ze strany jejích členů. Téma Život ulice bylo živé přibližně ještě dva měsíce po jeho konání, což dokládá, že byl pro „pekárenské“ významnou událostí.

6.5 Práce s jednotlivcem (případové studie)

Jak jsem uvedla, práce s „pekárenskými“ zahrnovala kontakt zhruba s třicítkou dospívajících. K principům animace sice patří důraz na práci se skupinou (viz oddíl 1.4), ta má ale v posledku sloužit k podpoře osobního růstu jednotlivců. Respekt k individuální autentičnosti a individuální aspekt práce nelze rovněž ztrácet ze zřetele.

V následující kapitole se proto podrobněji věnuji situaci tří ze členů skupiny - Ticháčka, Čerta a Včelky, vývoji kontaktu s nimi a odlišností v postupu práce na základě jejich odlišných potřeb a možností působení prostřednictvím animace. Tuto trojici participantů volím proto, že představují charakteristické či tzv. typické případy (Punch, 2008), vhodné pro ilustraci rozdílných nároků práce i jejího rozdílného přínosu pro účastníky. Z první reflexe případové práce je zřejmé, že u Ticháčka proběhly všechny fáze úspěšně. Navzdory počátečním obtížím a díky oboustranné trpělivosti se s ním podařilo navázat kvalitní kontakt, získat jeho důvěru a došlo u něj k pozitivním

změnám v naplněnosti potřeb i v osobním rozvoji. Druhá případová reflexe pojednává o práci s Čertem, se kterým bylo obtížné navázat kontakt a pouze na krátkou dobu se podařilo vzbudit jeho zájem. Přínos práce z hlediska jeho potřeb a osobního růstu je problematický. Zatímco první dva případy reprezentují krátkodobou perspektivu práce a seznamují s možnostmi a úskalími prvních fází kontaktu, třetí je ilustrací rozvíjení spolupráce s účastnicí Včelkou, s níž byl kontakt a vztah důvěry již v minulosti navázán.

6.5.1 Ticháček

Ticháček (14 let) je introvertní povahy a ve skupině se v podstatě neprojevuje. Povídá si pouze s jednotlivci a to většinou v malé skupině lidí.

Setkávala jsem se s ním již od svých prvních návštěv sídliště Vltava, ale díky jeho introvertní povaze se mi s ním dlouhodobě nedařilo navázat kontakt. Zpočátku mě při příchodu nezdravil a zdržoval se na okraji skupiny. V mé přítomnosti většinou nekomunikoval ani s ostatními členy skupiny a i jeho neverbální komunikační projevy byly až nápadně nevyrazné – upjatě stál, vyhýbal se očnímu kontaktu a nereagoval na vtipy ani úsměvem. Bylo zřejmé, že pro jeho uzavřenost a nesmělost bude navázání kontaktu složitější. Proto jsem mu nechala čas a prostor mě více poznat a získat ke mně důvěru skrze pozorování mého chování a poslouchání našich rozhovorů s ostatními členy skupiny.

První intenzivnější kontakt s Ticháčkem jsem zaznamenala až počátkem října (viz příloha I.; 1. 10. 2013), což je půl roku od zahájení mého pozorování, přičemž musím připomenout svojí tříměsíční letní nepřítomnost. Tento obrat v komunikaci příkládám tomu, že mě v této době znal již delší dobu, a že toto setkání proběhlo v malé šestičlenné skupině – Ticháček, Drsňačka, jejich kamarádka, já a Luděk. I jeho minimální zapojení do debaty jsem vnímala jako velký pokrok. V tuto chvíli s námi poprvé hovořil a vyjádřil svůj postoj k plánované akci Život ulice. Během rozhovoru jsme skupinu pozvali k účasti této akci. Dívky nejprve přislíbily účast, kterou ale vzápětí odřekly. Ticháček se k tématu zpočátku nevyjadřoval, poté se jimi nechal

ovlivnit a řekl: „*Já nepřijdu. Nechci, nezajímá mě to.*“ Jeho postoj jsem plně respektovala. Přestože se jednalo o odmítavou reakci, došlo jednak k prolomení komunikační bariéry, jednak dokázal projevit odlišný názor.

Při našem následujícím setkání, o týden později (viz příloha I.; 8. 10. 2013), byl ve společnosti Drsňačky, Živelky a jejich kamarádky, tedy svých blízkých přátel. Seděla jsem vedle něj na lavičce, kolem které dívky stály a zapojila se do jejich diskuze. Ticháček byl opět zamlklý a hovořily převážně dívky. Tématem byla videa šířící se prostřednictvím Facebooku, politika a romská minorita. K diskuzi se začal vyjadřovat ve chvíli, kdy jsme hovořili o politice. Mluvil pouze ke mně, nikoli na celou skupinu. Projevil nespokojenost s politickými poměry v naší zemi a nedůvěru k volbám, jako nástroji ke změně situace. „*Celá vláda je špatná, bylo by dobré, kdyby se to změnilo.*“ Jako největší problém dnešní společnosti určil soužití s romskou minoritou. („*Problém s cikánama.*“) Řekl mi, že by byl schopen kvůli tomuto problému volit extremistickou politickou stranu, nemá však představu o jeho řešení. Romská minorita se stala hlavním tématem skupinové diskuze a Ticháček s Drsňačkou vyjadřovali vskutku radikální až rasistický postoj k tomuto etniku. (Drsňačka: „*Kradou, nepracují, lidi se jich bojí, pobírají dávky.*“ Ticháček: „*Nepracují a my na ně platíme.*“) Podle jejich slov by si přáli separaci této skupiny od majoritní společnosti a s nadšením přiznali, že se účastnil letních demonstrací na sídlišti Máj – Drsňačka: „*Projevit svůj názor.*“, Ticháček: „*Já taky, ale spíš se jen podívat. Bylo to super. Lepší než na diskotéce.*“, tedy jako zdroj syčení. Debata se od jasně negativního postoje k Romské minoritě po mých otázkách a vyjádřených postojích přesouvá do tolerantnějšího a chápavějšího tónu, což odstartoval Ticháček, když se zeptal, zda si ženy z majority na rodičovské dovolené zaslouží být také separovány, když nepracují.

Během diskuze vykazoval především nenaplněnou potřebu podpory. Vyjádřila jsem svůj postoj k danému problému, ale jeho názory jsem otevřeně neodsuzovala, čímž jsem projevila, že ho přijímám i přes svůj odlišný názor. Díky tomu, že jsem se tento den zdržela déle a naše skupina se postupně zmenšila na čtyři lidi (Ticháček, Živelka, já, Luděk), se Ticháček více otevřel. V dalším rozhovoru se nebál hovořit o své nemoci (epilepsii) a vnitřním prožívání medikace, která mu dle jeho slov způsobovala

halucinace. Zde se ukázalo, proč bylo tak náročné propracovat se k pro něj subjektivně důležitým citlivým tématům. Díky tomuto rozhovoru jsem měla prostor se mu věnovat individuálně, projevit o něj zájem a naslouchat mu.

Na konci rozhovoru se mně zeptal, zda může lavičky pojednat libovolně podle svých představ. „*Mohu si udělat nějaké návrhy? Mám i hodně kreseb z té psychiatrie.*“ Vyjádřila jsem mu podporu a projevila zájem o jeho kresby inspirované halucinacemi po medikaci, o kterých mi vyprávěl. Tímto dotazem dal jasně najevo, že se akce účastní.

V den konání Života ulice byl na místě mezi prvními a lavičku maloval společně s Živelkou a Drsňačkou. Dal si hodně záležet a s výsledkem byl spokojený. Život ulice zhodnotil jako úspěšnou akci, která splnila jeho očekávání. Podle mého názoru projekt přispěl k naplnění jeho potřeby sycení. V závěru akce jsem ho poprosila o pomoc se zakrytím laviček a o jejich kontrolu dopoledne druhého dne. Tím jsem mu rovněž vyjádřila důvěru a podpořila jeho pocit vlastní kompetence a užitečnosti.

Jako významné zpětně hodnotím to, že vzhledem k povaze jeho zdravotních potíží, o nichž jsem původně nevěděla, bylo na místě trpělivě poskytovat čas a prostor a vytvářet příležitosti pro navázání kontaktu z jeho strany spíše než naléhat na spolupráci, nebo jej uvádět do rozpaků příliš intenzivními projevy zájmu. Poněkud paradoxně se signálem navazování kontaktu stávaly situace, kdy projevil odlišný (nebo extrémní) názor. V duchu principů animace nebyly mé reakce a priori odmítavé, což mu umožnilo „otestovat“, že mu nehrozí odmítnutí, a že může své názory samostatně měnit bez rizika ztráty své individuality.

6.5.2 Čert

Čert je v současné době třináctiletý chlapec. V terénu se s ním setkávám již od počátku své práce, většinou ve skupince s Čahounem a Prckem. Žije v neúplné rodině bez otce a podle informací od jiných členů skupiny je vychováván především svojí starší sestrou Drsňačkou. O jeden rok mu byla odložena povinná školní docházka a jedenkrát opakoval ročník. I přes svůj nízký věk měl v minulosti zkušenosti se soudy za krádeže kol a sexuální obtěžování. Byl medikován pro agresivní chování

a absolvoval pobyt v diagnostickém ústavu. Ve skupině se projevuje méně, není příliš komunikativní a k ostatním členům skupiny se chová spíše provokativně. Se skupinou tráví téměř každodenně většinu svého volného času. Ve velké míře užívá návykové a omamné látky, zejména nikotin, alkohol a marihuanu.

S Čertem jsem se poprvé setkala v půli dubna 2013. Luděk ho již znal, tudíž jsem nebyla přítomna jejich prvnímu kontaktu a ani několika následujícím. Při našem prvním setkání byl ve společnosti Čahouna a Prcka (viz příloha I.; 18. 4. 2013). Celá skupinka byla pod vlivem marihuany, odmítala komunikovat a byla celkově pasivní. Kontakt trval přibližně deset až patnáct minut, jelikož chlapci po několika otevřených otázkách, na které odpovídali jednoslovně či přikývnutím, odmítli i aktivizaci ve formě nabídnuté hry. Kontakt jsme zakončili přijetím ve formě otevřeného postoje k jejich intoxikaci marihuanou, který jsme vyjádřili komentováním jejich stavu. Díky tomu viděli, že je pro jejich stav nezavrhujeme a stojíme o kontakt.

Během několika následujících setkání stále neprojevil o kontakt jakýkoli zájem. Téměř vždy jsem ho potkávala v přítomnosti Čahouna a Prcka. Většinou pouze poslouchal naše rozhovory s jinými účastníky a se mnou přímo nehovořil. Při každém našem setkání jsem ho jmenovitě pozdravila, aby poznal, že ho vnímám a mám o něj zájem. Ve valné většině kontaktů byl pod silným vlivem marihuany. Pravidelná intoxikace marihuanou vypovídá o jeho nenaplněné potřebě sycení, což u něj bylo z celé skupiny nejvíce nápadné.

Změnu v jeho přístupu ke mně jsem zaznamenala v říjnu, když se blížila akce Život ulice. Těšil se na ni a častěji se mnou komunikoval, ale nejevil zájem se zapojit do příprav. Nejkomunikativnější byl v týdnu, kdy se akce konala. Na Vltavu jsem za skupinou docházela každý den kvůli rozdávání letáků a motivaci členů skupiny k aktivní účasti. Pozitivní vliv na něj měla větší intenzita kontaktů a letáky, které byly hmotným důkazem toho, že se akce uskuteční. Nejevil ale zájem o cíl akce ani o její pravidla, která jsem mu společně s Moudrým vysvětlovala (viz příloha I.; 16. 10. 2013). Život ulice vnímal pouze jako možnost zábavy a příležitost se s přáteli opít a užívat marihuanu, což dal najevo i v rozhovorech. (Na otázku: „Jak si myslíte, že akce dopadne?“ odpověděl: *„To se radši neptej (smích s ostatními), spíš by mě zajímalo, jak*

dopadnu já.“; viz příloha I.; 8. 10. 2013) Během posledního týdne před konáním Života ulice se však jeho zájem o kontakt každým dnem zvyšoval.

Svůj zájem projevil i tím, že v den akce Život ulice byl na místě konání s časovým předstihem. Rozhodl se, že bude malovat sám, a vybral si lavičku vedle té, na kterou malovali jeho kamarádi. Jak jsem již popsala v kapitole o Životu ulice, Čert malování zanechal a odešel na hřiště, kde sledoval writera Robota8203 a intoxikoval se marihuanou. Tímto chováním dal přednost marihuaně před Živodem ulice jako zdroji syčení. Zároveň upřednostnil svou osobní potřebu před momentální potřebou skupiny (naplnění cíle akce pro naplnění potřeby místa).

Po určité době jsme lavičku přenechali skupině mladších dětí, které nepatří mezi „pekárenské“. Čert na tuto skutečnost reagoval negativně a připojil se ke skupině kamarádů, kteří malovali na vedlejší lavičku. Později se společně se svými přáteli k této situaci vyjádřil, že ji vnímal jako zásah do svého teritoria. *„Rozmaloval jsem jí a pak na chvíli odešel na hřiště na jointa. Když jsem se vrátil, tak na ní malovaly ty děti.“* (viz příloha I.; 19. 10. 2013)

Čert byl i po konání akce Život ulice v rozhovorech se mnou sdílnější, avšak kontakt stále aktivně nevyhledával a neinicioval rozhovory. Jednou krátce navštívil nízkoprahový klub Oráč v Salesiánském středisku. Přibližně dva týdny po konání akce jeho zájem opět poklesl a podobně jako dříve komunikoval minimálně, ačkoli jeho dva nejbližší přátelé se mnou nadále intenzivnější kontakt udržovali.

Čert patřil k nejméně komunikativním až odmítavým respondentům. Za největší bariéru v navázání hlubšího kontaktu s ním považuji, že byl téměř při každém našem setkání silně intoxikován marihuanou. Pozorovala jsem, že nekomunikoval ani s dalšími členy skupiny, pouze s těmi ze svých kamarádů, kteří byli také pod vlivem. V takových situacích jsme s Luděkem dávali najevo, že je přijímáme i v takovém stavu tím, že jsme otevřeně hovořili o jejich intoxikaci a nezavrhovali jsme je. Bylo zřejmé, že si je vědom toho, že k nám (a např. ani do nízkoprahového klubu) nemá „uzavřenou cestu“, přesto nelze hovořit o navázání vztahu důvěry (kontaktu s námi se zvláště při intoxikaci spíše vyhýbal) ani o změnách v životním stylu.

Překážky v kontaktu se dařilo pouze přechodně překonávat v době, kdy se měnila

atmosféra v celé skupině (období konání Života ulice) a kdy jsme nebyli nositeli nově nastolených témat jen sami, ale k Čertovi pronikala takřikajíc „ze všech stran“. Čert rovněž viděl, že máme o skupinu i o něj zájem a navzdory počáteční skepsi se přesvědčil o naší schopnosti pro ně takový projekt realizovat. Při návratu dění „k všednímu normálu“ se však i on bohužel vrátil ke „své normě“, pravděpodobně proto, že podmínkou změny jeho zvyklostí je jednak změna atmosféry místa, jednak intenzivní reparační zážitek srovnatelný s takovým, který vyhledává v intoxikaci. Potenciálně prospěšné pro něj může v budoucnu být, že kontakt se sociální službou pro něj není spojen s negativní zkušeností, přesto zpětně hodnotím práci s ním jako spíše neúspěšnou z hlediska změny a osobního rozvoje.

6.5.3 Včelka

Včelka je osmnáctiletá studentka gymnázia, která je členem skupiny, ale tráví s ní již jen malou část svého volného času. Žije se svými rodiči, se kterými v průběhu našeho setkávání řešila situaci svého osamostatnění, které bylo vyústěním dlouhodobých problémů ve vzájemném soužití. Je jediným členem skupiny, kterého znám již z předchozí doby. Seznámily jsme se v době, kdy byla již několik let dobrovolnicí v organizaci pro práci s mládeží. Vnímám ji jako nejvíce aktivního člena skupiny, jelikož studuje gymnázium, vydělává si peníze na brigádě, byla dobrovolníkem a věnuje se volnočasovým aktivitám (např. horolezectví).

Včelka tedy udržuje přátelské vztahy především se staršími členy „pekárenských“, ale tráví s nimi jen minimum svého volného času. Proto jsem ji „Pod pekárnou“ potkala pouze třikrát během září a října. Každý kontakt s ní byl výjimečný tím, že jsme se znaly již dlouhodobě a měla jsem s ní tedy navázaný zcela jiný vztah než s ostatními. Po mém příchodu se mnou vždy zavedla rozhovor, ve kterém okamžitě otevírala čistě osobní témata (viz příloha I.; 8. 10. 2013, 22. 10. 2013). Při těchto rozhovorech jsme stáli stranou skupiny, ale její členové věděli, že se straníme jen kvůli intimní povaze témat rozhovorů. Řešila se mnou především svou nynější nevyhovující rodinnou situaci a časem i následné stěhování. Z rozhovorů bylo patrné, že potřebuje spíše vyslechnutí

a pochopení než rady. Po skončení našich rozhovorů místo vždy opustila, pouze v jednom případě po mém odchodu s „pekárenskými“ zůstala.

Náš vztah navázaný v minulosti byl důležitým aspektem pro mou práci se skupinou. Díky osobním rozhovorům vedeným se Včelkou „pekárenští“ viděli, že člen jejich skupiny se mnou má navázaný důvěrný vztah a není tedy nutné se kontaktu se mnou obávat. Také pro mě byla důležitým zdrojem informací o skupině: během jednoho z našich kontaktů mi v krátkosti popsala historii skupiny a přiblížila mi několik členů. Její přítomnost na setkáních tak jakoby dokazovala, že „svět pracovníků“ a „svět klientů“ nejsou dvě oddělené reality, ale dvě součásti jednoho společenství. Včelka je spíše příkladem výsledků dlouhodobé spolupráce a dobrého kontaktu, což je patrné i na její poměrně dobře vybudované identitě (nepřítomnost problémového chování, vlastní zájmy jako součást „životního projektu“, schopnost pracovat pro druhé) i na odlišné povaze společně řešených témat (problematika separace od původní rodiny).

6.6 Reflexe vlastního působení v terénu

V následující podkapitole v krátkosti shrnu své působení v přímé práci se skupinou „pekárenských“, svůj přístup k ní, své postřehy a zkušenosti.

Zpočátku jsem ke skupině přicházela pouze jako doprovod sociálního pracovníka, kterého již znala. Tato role byla vhodná pro možnost seznámit se s prostředím a skupinou, ještě před tím, než začnu vést rozhovory a aplikovat metodu animace. Postupně jsem z pozadí vystupovala a vedla rozhovory, do kterých jsem vnášela vlastní témata.

V rozhovorech jsem nechávala prostor především pro vyjádření respondentů. Obsah jejich výpovědí jsem pouze komentovala nebo se doptávala na podrobnosti, čímž jsem vedla rozhovor pro mě žádoucím směrem. Hlavní zásadou pro mě byla otevřenost nejen vůči participantům samotným, ale také vůči jejich tématům, která jsem nikdy neodmítla, jejich postojům a názorům. Ve chvíli, kdy jsem s nějakým názorem nesouhlasila, dala jsem najevo, že ho respektuji a přitom vyřkla názor vlastní. A to i v případě, kdy byl diametrálně odlišný od jejich názoru, jako například v rozhovoru o soužití s romskou

minoritou (viz příloha I.; 8. 10. 2013). Tato diskuze pro mě byla důležitá, protože jsem v ní poznala, že mi účastníci již do značné míry důvěřují, když bez obav otevřeně vyslovují své názory radikálního charakteru, i když jsou pro mě osobně nepřijatelné. Mohli tak zažít, že mám zájem i o jejich mě vzdálené názory a rovnocennou diskuzi na citlivé téma. Tím jsem mohla fungovat jako vzor člověka, který je starší a vyzrálejší. Doptáváním na myšlenky a názory jsem vyjadřovala zájem o ně samotné a jejich svět. To jsem současně podporovala tím, že jsem se v následujících kontaktech vracela k obsahu předešlých rozhovorů. Vedle otevřenosti a projeveného zájmu se jako žádoucí a důležité ukázal vřelý přístup, podpora a pochopení. Pro navázání důvěry se mi také velmi osvědčilo projevovat účastníkům přijetí, které není ničím podmíněno a existuje i přes to, že s nimi pokaždé nesouhlasím. Bylo důležité k nim nepřistupovat s jakýmkoli předsudkem, mít o ně skutečný zájem a přijímat je nikoli pouze účelově a navenek. Stejně důležité bylo být skupině partnerem, který je doprovází v určitém úseku jejich života, nikoli primárně iniciátorem dění nebo vůdcem. Jako rovnocenný partner jsem vystupovala v rozhovorech i při projektu Život ulice. Nikdy mě ve vztahu k projektu nenapadlo vystupovat před skupinou jako někdo, komu by měli projevovat vděk, protože pro ně něco takového uspořádal. I když jsem jim sdělila, co vše pro mě příprava projektu obnášela, zdůrazňovala jsem vždy, jak důležitá byla jejich participace.

Díky takovému přístupu „pekárenští“ projevovali větší zájem o kontakt se mnou, který se postupně zkvalitňoval. Jako zásadní pro získání důvěry skupiny a následné přijetí do ní považuji své rozhodnutí v rámci animace skupiny realizovat projekt Život ulice. Jeho přípravou a uskutečněním jsem v maximální míře projevila svůj skutečný zájem o skupinu, její členy a jejich situaci. Život ulice zpětně považuji za svoji „vstupenku“ do skupiny. Upevnila se jím moje role animátora i partnera skupiny. „Pekárenští“ mě začali více respektovat a kontakt se mnou pro ně nabyl na důležitosti (významu) už jen proto, že jsem prostředníkem mezi nimi a jejich okolím (magistrátem, policií), který je schopen vyřídit věci v jejich prospěch.

Zaměřila jsem se na potřeby skupiny shodující se s potřebami jednotlivců, na jejichž základě jsem koncipovala projekt Život ulice, kterým jsem dala skupině společný cíl. Životem ulice jsem je motivovala k aktivnímu přístupu ke svému okolí

a řešení vlastních problémů (klidné řešení problémů s obyvateli či strážníky, možnost oficiálních povolení vlastních akcí apod.). Projekt jim zároveň poskytl prostor pro smysluplnou komunikaci s okolím a veřejného vyjádření vlastního názoru a potřeby. Dostali možnost výtvarným způsobem upravit prostor kolem sebe a zanechat v něm po sobě stopu.

Se skupinou jsem strávila půl roku během devíti měsíců. Po celou tuto dobu jsem se těšila na každý kontakt, který zažiji a měla jsem radost z každého pokroku v mé práci s „pekárenskými“. Bavilo mne poznávat strukturu skupiny i její jednotlivé členy. Věřím, že bez upřímného zájmu a radosti by se mi nepodařilo skupinu animovat, což se mi také potvrdilo.

7 Diskuze

Jak jsem již zmínila v kapitole Od hodnot k potřebám, v průběhu svého výzkumu jsem došla ke zjištění, že výzkum hodnot mnou sledované mládeže by byl časově neúnosný a během mého krátkého působení v terénu (6 měsíců), bych pro tuto práci nezískala relevantní data. Můj původní předpoklad vycházel z povahy metody animace: otázka hodnot a rozvoje hodnotové orientace, stejně jako uchování vlastních hodnot při respektování názorů druhých, jsou v rámci animace stěžejními tématy (viz kap. 1.3). Jiným důležitým principem je však respektování aktuální úrovně klientů, ohled na jejich „připravenost“ k práci s určitými tématy a k jejich aktuálním problémům. Z tohoto hlediska by byla systematické práce zaměřená na hodnotovou orientaci v daném čase předčasná, především by mohla působit jako pokus o mentorování. Již při prvních kontaktech v rámci výzkumu se ukázalo, že na tento typ práce není jednoduše v počátečních fázích práce s „dětmi ulice“ prostor. Jako mnohem více nosný se ukázal jiný motivační koncept – pojetí potřeb. Neuspokojení základních potřeb podmiňujících harmonický vývoj je patrné již z reflexe prostředí, obsah kontaktů je jen dále potvrzuje. Protože také východiska výzkumu (fenomenologické zaměření na základní determinanty „žitého světa“ – Bayard et al., 2012; pojetí rozvíjejícího se výzkumu – Punch, 2008) vybízejí ke změně původní koncepce vždy, když nekoresponduje s průběžně získávanými poznatky o zkoumané realitě, namísto hodnot jsem se zaměřovala na potřeby. Po stránce využití metodiky animace při práci s danou klientelou zůstala původní koncepce výzkumu zachována.

Jaké potřeby považují členové skupiny spontánně za významné? V prvních setkáních s "pekárenskými" jsem na první pohled registrovala téma limitů – hranic a konfliktu v latentní i otevřené podobě. Respondenti se jeví svým chováním jako rušivý element sídliště. Při dlouhodobém pozorování a uplatňování metody animace jsem dospěla k názoru, že potřeba hranic není u členů skupiny primární – takovou představuje u většiny z nich zejména potřeba místa. Jak jsem již v této práci zmínila, skupina byla ve svém prostoru v rozporu s obyvateli sídliště a městskými strážníky. Dalšími nenaplněnými potřebami, identifikovanými především v kontaktu s jednotlivci,

byly potřeby sycení, podpory a ochrany. Zjevná nenaplněnost vývojových potřeb u kontaktované skupiny se stala nejen novým ústředním tématem výzkumu, ale i osou koncepce mé další práce. Všechny tyto potřeby jsem se u skupiny snažila svým působením postupně naplňovat, přičemž vyvrcholením byla zmíněná akce Život ulice. Potřebu sycení jsem se pokoušela naplňovat již samotnou prací se skupinou (jako přirozeně sytícím prostředím), kdy jsem jejím členům věnovala svou pozornost, vyslechla jejich problémy a přinášela podněty k diskuzi i zamyšlení. U některých členů (viz „Čertova” skupinka – kap. 6.2.2) se mi nepodařilo navázat takový kontakt, aby se dalo uvažovat o příspěvku k naplňování jejich potřeb. Jednou z příčin mohly být jejich fixované nepříznivé vzorce – náhradní uspokojení pitím alkoholu a kouřením marihuany. K jejich změně by byla nezbytná dlouhodobá individuální práce, dočasný efekt ve zlepšení kontaktu a zvýšení zájmu o jiné aktivity se projevil pouze v době, kdy se zásadně měnila atmosféra celé širší skupiny. U většiny členů sledované skupiny jsem ale pozorovala z mé strany úspěch (viz např. reflexe případu účastníka „Ticháčka” – kap. 6.2.1). Potřeba ochrany vyplývala z již zmíněných častých rozporů skupiny s obyvateli okolních domů a strážníky městské policie. Naplňovat ji bylo možné již vlastní přítomností – během času stráveného s "pekárenskými" jsem nezaznamenala žádný verbální útok ze strany obyvatel sídliště či kontrolu strážníky. Výsledkem byl patrný pokles konfliktních témat v rozhovorech, větší podíl témat osobních a plánování na úrovni skupiny.

Po zjištění a postupném naplňování potřeb mládeže jsem začala pracovat na projektu Život ulice, který by poskytl příležitost pro komplexní sycení všech zjištěných potřeb, zejména skupinou sdílené a explicitně pojmenované potřeby místa. Respondenti si výtvarným pojednáním laviček „osvojili” své teritorium a prohloubili k němu svůj vztah prostřednictvím aktivní participace na akci, která se v něm s jejich přispěním odehrála. Přípravy realizace a akce samotná zjevně uspokojila u "pekárenských" potřebu sycení. Skupina viděla zájem z mé strany podpořený tím, že jsem vytvořila projekt podle jejich přání. Tím, že byly přizváni k přímé spolupráci cítili, že do nich vkládám důvěru a snažili se proto o zodpovědný a aktivní přístup. Pozoruhodným pozitivním zjištěním bylo, že (přiznávám, že i navzdory mým vlastním obavám) jsou

schopni při takovém settingu akceptovat a samostatně kontrolovat i hranice ve smyslu stanovených (a vzhledem k jejich spontánnímu chování restriktivních) norem. Jinými slovy, akce nad mé očekávání svědčila i o vědomí potřebnosti hranic pro vzájemnou souhru účastníků i pro nekonfliktní vztah mezi účastníky a ostatními obyvateli sídliště. Všichni „pekárenští“ striktně dodržovali pravidla s akcí spojená, a přiměřeně zasáhli, když byla porušována jiným návštěvníkem akce. Potřeb ochrany byla oslovena při (mnou zajištěném) vyjednávání při příjezdu policejní hlídky kvůli zvýšenému hluku při koncertu. Skupina zaregistrovala mou klidnou domluvu s policisty a cítila, že pokud je akce pod mou organizací, nemají se čeho obávat. I tato zdánlivě rušivá epizoda byla podle pozdějších reflexí přínosná v tom, že získali představu o nekonfliktním vyjednávání s tradičním „nepřítelem“.

Které faktory provázení formou animace lze považovat za podstatné pro motivaci a rozvoj struktury potřeb a hodnot klientů? Nejzákladnějším faktorem bylo získání důvěry a navázání vztahu. Toto jsem měla usnadněno tím, že jsem se s jednou z členek skupiny (Včelkou) znala z jejího dobrovolnického působení. Dalším důležitým faktorem bylo projevování zájmu o skupinu a respektování postojů a názorů jejích členů. i když jsem s nimi (čistě po obsahové stránce) nesouhlasila. Celkově jsem se snažila na skupinu nepřímým způsobem působit prospolečensky a dávat jim svým chováním příklad, ať už se jednalo o uklízení odpadků či o neagresivní vyjádření negativního postoje k jimi projevené xenofobii a rasismu. Jedním z důležitých aspektů byla projevená důvěra z mé strany. U respondentů, kteří tuto důvěru cítili, se projevila mj. aktivnějším přístupem k jimi vybraným úkolům spojených s realizací Života ulice.

V další části diskuze bych se pokusila o srovnání prezentovaných teoretických poznatků (Kaplánek, 2013) a zkušeností z praxe. Celé toto srovnání popisuje čtyři Kaplánkem zmíněné fáze vzniku skupiny (oddíl 1.4.1) převedené na mou osobní zkušenost z terénu, kdy jsem začala pracovat s již vytvořenou skupinou respondentů. Toto převedení spočívá v tom, že zde vznikl vztah mezi mnou a skupinou, ne vytváření skupiny nové.

První fází je dle Kaplánka „komunikace masek“. V terénu mě po mém příchodu do skupiny respondenti pozorovali a utvářeli si o mne povrchní představu. V rozporu

s teorií jsem ale u respondentů nezpozorovala Kaplánkem zmíněný konflikt potřeb sounáležitosti a ochrany sebe samého, což bylo podle mého názoru dáno tím, že mě skupina díky mému příchodu s Ludškem, vnímala jako sociálního pracovníka, nikoli jako nového člena jejich skupiny. Během svých návštěv lokality jsem se snažila působit přirozeně, být otevřená k jejich názorům a nechala jsem je přirozeně vybírat témata, o kterých chtěli diskutovat (oddíl 1.2) čímž jsem se s respondenty sblížila a získala si jejich důvěru. Vyplyvající doporučení lze formulovat jako využití již navázaných kontaktů k překlenutí potenciálních potíží při počátečním kontaktu.

Druhá fáze popisovaná Kaplánkem je „stržení masek“. V této fázi mi již byla poskytnuta důvěra „pekárenských“, která se projevovala v osobnějším rázu probíraných témat. Má pozice ve skupině se začala upevňovat a přebrala jsem v jejich očích roli vzoru či partnera k diskuzi a řešení jejich životních situací. V této fázi, kdy ke mně měli respondenti otevřený vztah, jsem začala sledovat jejich potřeby a možnosti jejich naplnění. Ve vztahu k této fázi bych na základě své zkušenosti doporučila zdrženlivost v posuzování obsahu toho, co účastníci sdělují, a zvýšenou pozornost k jejich potřebám (tj. nementorovat, všímat si i drobných pokroků, podporovat sebevyjádření – např. pamatovat si, co říkali, při následném setkání navazovat, opakovat, projevovat zájem parafrázemi a dotazy).

Třetí fázi autor charakterizuje jako „bezpečí“. V této fázi byl nastolen společný cíl skupiny ve formě projektu Život ulice. Skupina mnou byla podporována k aktivní participaci na realizaci akce. Členové skupiny se sice podíleli jen na základních úkonech (vysvětlování pravidel akce a dohled na jejich dodržení, distribuce propagačních materiálů atp.), nikoli na organizaci projektu, vyjednávání akce na úřadech či zajištění hudební produkce (vzhledem k rané fázi kontaktu by je vyšší míra zapojení patrně přetížila), v ideálním případě bych však mohla ustoupit jen do role koordinátorky a podporovat jejich počínání při realizaci akce. Tento ideál byl nerealizovatelný z důvodu mého krátkého působení v lokalitě a zejména proto, že Život ulice byl první akcí svého druhu, na které kdy participovali. Život ulice byl v tomto smyslu jen jakousi jejich aktivizací k podobnému samostatnému počínání. Respondenti již ví, jaká povolení a náležitosti jsou potřeba k uspořádání akce ve veřejném prostoru.

Projektem Život ulice jsem naplnila hlavní oblasti působení animátora ve skupině, což bylo vytvoření koncepce a organizace akce, poskytování podnětů a motivace k aktivitě a byla jsem prostředníkem mezi skupinou a společností (oddíl 1. 3).

Poslední fází je zralost skupiny. Tato fáze se projevila i v projektu Život ulice tím, že bylo možné využít silné stránky některých členů skupiny (jejich počet ovšem rostl s postupujícími přípravami), přičemž se učili zachovávat rovnováhu mezi vlastními potřebami a potřebami skupiny respekt k lidem mimo skupinu (oddíl 1.4.1). Díky projektu byli nuceni oddělovat potřeby individuální od potřeb skupiny a celá akce byla svými pravidly nastavena tak, aby museli potřeby skupiny upřednostnit. Vyvrcholením této fáze by měla být samostatnost skupiny v řešení problémů.

Další otázkou, již bych chtěla věnovat samostatnou pozornost, je vzájemný vztah koncepce animace a principů streetworku. Protože jsem animaci uplatňovala v rámci terénní sociální práce, obě metody jsem do jisté míry propojila. Zejména tím, že jsem animaci aplikovala na ohroženou mládež, hlavní cílovou skupinou streetworku, a také, že jsem animaci uplatňovala v terénu, přirozeném prostředí cílové skupiny. Zpočátku jsem postupovala podle zásad streetworku – aktivní vyhledávání a přizpůsobení přirozenému přemísťování skupiny (oddíl 2.3). Bednářová (1997) uvádí, že smyslem streetworku je sociální prevence (předcházení vzniku a šíření sociálně patologických jevů), která dle Matouška (2003) předchází sociálnímu selhání. Užitečnost prvků animace začala být pro mě zřejmá až později. Důležité podněty přinesla v oblasti práce se skupinou, jejímž úkolem je vytvoření samostatné skupiny, která má společný cíl a je schopna samostatně řešit problémy a vyvíjet se (oddíl 1.4). Členové takové skupiny tedy umí samostatně a bezproblémově fungovat ve společnosti a je nepravděpodobné jejich sociální selhání. Animace k této prevenci přispívá využitím a podporou spontánního výchovného působení skupiny tak, aby skupina pozitivně ovlivňovala své členy (oddíl 1.4). Ve své práci jsem tak učinila například podporou Moudrého, aby členům skupiny z pozice přirozené autority vysvětloval cíl a pravidla projektu Život ulice. Důležitým prvkem je také práce s prosociálními hodnotami jedinců, díky které jsem mj. minimalizovala vandalismus páchaný na lavičkách. Shrnout to lze cílem

animace, jak ho uvádí Kaplánek (2013), a to poskytnutí příležitosti a podmínek pro zrod a rozvoj skupin, v nichž se může mládež pozitivně rozvíjet.

Shodu i rozdíly mezi metodami lze najít při srovnání způsobu a náplni práce animátora a streetworkera. Streetworker akceptuje názory a způsob života svých klientů, podporuje jejich zájmy, zabývá se řešením jejich problémů a funguje jako mediátor komunikace mezi společnostmi a rizikovými skupinami (oddíl 2.3). To přirozeně platí také pro animátora. Streetworker respektuje pravidla klientů, protože je v jejich přirozeném prostředí v roli hosta a nezasahuje do dění na ulici (nezasahuje do rvaček, nezakazuje konzumaci alkoholu, marihuany či tabáku, nepoučuje klienty o chování apod.), ale může na něj vyjadřovat svůj názor (oddíl 2.3). Animátor na ulici také respektuje pravidla klientů, ale je náročnější, protože vychovává. Příkladem může být Život ulice, pro který jsem skupině stanovila pravidla zvenčí, jež měla ale dodržovat rovněž ve svém přirozeném prostředí. Ukázalo se, že pokud jedinci pochopí smysl dodržování pravidel, nemají s nimi problém. Snahou animátora je nebýt pouhým hostem, ale stát se součástí skupiny, aby ji mohl zevnitř aktivizovat a motivovat její členy k osobní změně a snaží se z nich vychovat samostatné bytosti. Streetworker se skupině pouze přibližuje, odkazuje její členy na další sociální služby a může plnit doprovodnou funkci. Není ale nemožné obě metody propojovat, ve výsledkové části práce se snažím ilustrovat právě inspiraci dílčích prvků animace pro streetwork (a na osobní rovině i ideové ukotvení v humanistických principech animace).

Závěr

Od ukončení pozorování jsem za skupinou přicházela ještě pětkrát v časovém rozmezí duben až červen 2014. Zjistila jsem, že v současnosti se skupina neschází výhradně „Pod pekárnou“, ale přesouvá se i na jiná místa v okolí. Je to způsobeno přítomností skupiny kolem Zbyška (kap. 5.3), se kterou nechtějí „pekárenští“ sdílet prostor pro jejich vystupování (pití alkoholu, užívání drog, krádeže, veřejné pohoršování). Někteří nová místa jsem zjistila a skupinu zde vyhledala. Ze strany účastníků jsem se setkala s vřelým přijetím a připomenutím projektu Život ulice. Při setkáních jsem si potvrdila kvalitu navázaného kontaktu a jeho trvání. V současné době se se skupinou nepracuje intenzivně, nadále je zde nepravidelně poskytována terénní sociální služba pracovníky SaSM-DDM ČB.

Na základě výsledků svého výzkumu doporučuji pokračování práce se skupinou metodou animace. V konečné fázi své práce s „pekárenskými“ jsem, v návaznosti na realizaci projektu Život ulice a jeho pozitivní dopad, začala koncipovat další způsob animace skupiny a rozvoj hodnot. Z mého pozorování vyplývá, že je v lokalitě třicet až čtyřicet potenciálních uživatelů nízkoprahového klubu, který ale v lokalitě není dostupný. Proto by stálo za zvážení jeho zřízení. Dalším cílem mé práce by bylo vytvoření prostorového zázemí pro skupinu, její následné doprovázení formou animace se zaměřením na rozvoj a podporu samostatného fungování skupiny.

Pro první fázi vzniku klubu navrhuji stručný ideální postup. „Pekárenští“ by byli motivováni k participaci již při vyhledávání prostoru pro zřízení klubu. Dosáhlo by se tím využití jejich schopností a kontaktů. Pokud by se jejich participace na této fázi realizovala, předpokládám, že by došlo k ukotvení skupiny na místě. Aby prostor vnímali v co největší míře jako vlastní, iniciovala bych jejich účast na vybavení prostor. Návrhy a práci by se podíleli na vymalování klubu a zároveň měli by možnost přinést si vlastní vybavení (drobný nábytek, nádoby, plakáty apod.). V tomto duchu bych ráda pokračovala v práci s „pekárenskými“, byť si jsem vědoma možné naivity navrhovaného.

Dále bych v této části práce navrhla neopomíjet skupiny mládeže trávící volný čas na ulici v plánování sociální práce na úrovni měst a krajů. Vzhledem k cílům animace v práci se skupinou si myslím, že je vhodnou metodou pro komunitní práci.

V závěru bych chtěla poděkovat magistrátu města České Budějovice za poskytnutí potřebných povolení k uspořádání akce Život ulice a také Nadaci O2 Think Big za poskytnutí finančního krytí celé akce, bez něhož by nebylo možné akci uspořádat.

Seznam použitých zdrojů

BAYARD, Anna, Peter BUSKAS a Roger SAGES. Fenomenologická analýza TAT protokolu Lucie. In I. Čermák a T. Fikarová (Eds.), *Tematicko-apercepční test: interpretační perspektivy*, s. 523-578. Nové Zámky: Psychoprof, 2012. ISBN 978-80-89322-12-1.

BEDNÁŘOVÁ, Zdena a Lubomír PELECH. *Sociální práce na ulici: streetwork*. Brno: Doplněk, 1999. ISBN 80-7239-048-1.

BEDNÁŘOVÁ, Zdena a Lubomír PELECH. *Slabikář sociální práce na ulici: supervize, streetwork, financování*. Brno: Doplněk, 2003. ISBN 80-7239-148-8.

BEDNÁŘOVÁ, Zdena. Streetwork. In: MATOUŠEK, Oldřich et al. *Metody a řízení sociální práce*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0213-4.

BĚHOUNKOVÁ, Leona. Sociální kompetence dětí v riziku/s poruchami chování jako zdroj intervenční praxe v institucionální výchově. In: VOJTOVÁ, Věra a Karel ČERVENKA et. al. *Edukační potřeby dětí v riziku a s poruchami chování*. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 83-104. ISBN 978-80-210-6134-7.

BURIÁNEK, Jiří. *Sociologie*. Vyd. 3. Praha: Fortuna, 2008. ISBN 978-80-7373-028-4.

ČERMÁK, I., M. HŘEBÍČKOVÁ a P. MACEK. *Agrese, identita, osobnost*. Brno: Psychologický ústav Akademie věd ČR; Tišnov: Sdružení SCAN, 2003b. ISBN 80-86620-06-9.

ČERNÁ, Dominika et. al. Terénní sociální práce s vybranými cílovými skupinami. In: JANOUŠKOVÁ, Klára a Dana NEDĚLÍKOVÁ. *Profesní dovednosti terénních pracovníků: Sborník studijních textů pro terénní pracovníky*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2008, s. 353-405. ISBN 978-80-7368-503-4.

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum, 1993. ISBN 80-7066-822-9.

DUDOVÁ, A., R.MACKŮ a M. KAPLÁNEK. Mnohotvarý fenomén animace. *Pedagogická orientace*. [online]. Brno: Česká pedagogická společnost, o. s., 2011, č. 3, s. 284-304 [30.3.2014]. ISSN 1805-9511. Dostupné také z www.ped.muni.cz/pedor/archiv/2011/PedOr11_3_MnohotvaryFenomenAnimace_DudovaKaplanekMacku.pdf

ERIKSON, Erik H.. *Dětství a společnost*. Praha: Argo, 2002. ISBN 80-7203-380-8.

HAYESOVÁ, Nicky. *Základy sociální psychologie*. Vyd. 6. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-909-5.

KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu: příručka pro dobrovolníky, animátory, a zaměstnance salesiánských zařízení*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7.

KAPLÁNEK, Michal. *Animace: studijní text pro přípravu animátorů mládeže*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0565-4.

KELLER, Jan. *Nejistota a důvěra aneb K čemu je modernitě dobrá tradice*. Praha: SLON, 2009. ISBN 978-80-7419-002-5.

KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.

LABÁTH, VLADIMÍR et. al. *Riziková mládež*. Praha: SLON, 2001. ISBN 80-85850-66-4.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1284-9.

MACEK, Petr. *Adolescence*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003a. ISBN 80-7178-747-7.

MACKŮ, Richard. Informal education – animace ve výchově nebo sociální práce? *E - pedagogikum*. [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011, č.1, s. 9-17 [1.4.2014]. ISSN 1213-7499. Dostupné také z www.pdf.upol.cz/fileadmin/user_upload/PdF/e-pedagogium/2011/e-pedagogium_1-2011.pdf

MAŘÍKOVÁ, Hana. *Zpráva o mládeži 2013: Základní informace o situaci mladých lidí v České republice*. [online] Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, © 2013 – 2014 [cit. 14. 4. 2014]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/33231/>

MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-549-0.

MATOUŠEK, Oldřich et al. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X.

MATOUŠEK, Oldřich a Andrea KROFTOVÁ. *Mládež a delikvence*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 80-7178771-X.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. *Koncepce státní politiky pro oblast dětí a mládeže na období 2007-2013*. [online] MŠMT, © 2013 – 2014 [cit. 14. 4. 2014]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/koncepce-statni-politiky-pro-oblast-deti-a-mladeze-na-obdobi?highlightWords=koncepce+st%C3%A1tn%C3%AD+politiky+pro+oblast+d%C4%9Bt%C3%AD>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. *Zpráva o mládeži. Základní informace o situaci mladých lidí v České republice*. [online] MŠMT, © 2013 – 2014 [cit. 14. 4. 2014]. Dostupné z: file:///C:/Documents%20and%20Settings/a/Dokumenty/Downloads/Zpr%C3%A1va%20o%20ml%C3%A1de%C5%BEi%202013_140210_po%20korektu%C5%99e.pdf

MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1362-4.

NAKONEČNÝ, Milan. *Encyklopedie obecné psychologie*. 2. vyd. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0625-7.

NAKONEČNÝ, Milan. *Psychologie osobnosti*. 2. vyd. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1680-5.

PESSO, A., BOYDEN-PESSO D. a P. VRTBOVSKÁ. *Úvod do Pesso Boyden Systems Psychomotor: PBSP jako terapeutický systém v kontextu neurobiologie a teorie attachmentu*. Praha: Sdružení SCAN, 2009. ISBN 80-86620-15-8.

PUNCH, Keith. *Úspěšný návrh výzkumu*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-468-7.

SZYBEK Piotr. Introduction. In J. Lindén a P. Szybek (Eds.), *Validation of knowledge claims in human science*, s. 7-9. Lyon: L'Interdisciplinaire, 2003. ISBN 2-907447-30-0.

ŠÍŘÍNEK, JAN. Úvodní text, určený zájemcům o metodu [online]. PBSP CZ, o. s. [cit. 5. 4. 2014]. Dostupné z: <http://www.pbsp.cz/texty/txtsir1.htm>

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-0956-0.

VÁŽANSKÝ, Mojmír a Vladimír SMÉKAL: *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 1995. ISBN 80-901737-9-9.

VODÁČKOVÁ, Daniela. *Krizová intervence*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-696-9.

Přílohy

Příloha I. – Záznamy kontaktů

Příloha II. – Propagační leták akce Život ulice

Příloha III. – Pravidla akce Život ulice

Příloha IV. – Fotodokumentace akce Život ulice

Příloha I. – Záznamy kontaktů

Legenda k tabulce:

Způsob komunikace

A – aktivizace; B – přijetí; C – motivace; D – pochopení; E – podpora; F – zájem; G – pozitivní vzor

Konflikt

1 – skupina x my; 2 – skupina x policie; 3 – skupina x obyvatelé sídliště; 5 – skupina x Romové

Potřeby

I – místa; II – syčení; III – podpory; IV – ochrany; V – hranic

Kontakt: 18.4.2013 A

Přítomni: Čert, Čahoun, Prcek

<u>Subjekt</u>	<u>Obsah rozhovoru, akce</u>	<u>Téma</u>	<u>Způsob komunikace</u>	<u>Konflikt</u>	<u>Potřeby</u>	<u>Poznámky</u>
	<i>Chlapci jsou od začátku kontaktu viditelně pod vlivem marihuany. Všichni tři sedí vedle sebe na obrubníku.</i>	Marihuana			II.-	Nenaplněná potřeba 2: prožívají nudu, plní se stavem omámení
Luděk	<i>Sedá si vedle nich a já naproti němu. Po přivítání a několika otázkách je zve ke hře s hakys míčkem.</i>		A			
Skupina	<i>Odmítají.</i>					Nechtější komunikovat ani prostřednictvím hry. Jsou pasivní.
Luděk, já	<i>Otevřeně mluvíme o tom, že jsou pod vlivem.</i>		B			Vnímáme, v jakém jsou stavu a otevřeně s nimi o tom hovoříme.
Skupina	<i>Přítakávají, ale dávají nám najevo, že nemají zájem o kontakt.</i>			1		
	<i>Přibližně po deseti minutách se loučíme a ukončujeme kontakt.</i>					

Kontakt: 18. 4. 2013 B
 Přítomni: Živelka, Drsňačka, Ticháček

<u>Subjekt</u>	<u>Obsah rozhovoru, akce</u>	<u>Téma</u>	<u>Způsob komunikace</u>	<u>Konflikt</u>	<u>Potřeby</u>	<u>Poznámky</u>
	Debatujeme o policistech, např. o tom, zda jsou chytrí.	Police				
Skupina	Celkové negativní vnímání policistů.			2		
Živelka	„Moje sestra dělá přijímačky na vysokou školu policejní. Není jednoduché se tam dostat. Já sama jsem dělala přijímačky na střední.“ -obory zahradník a gastronomie. Čeká na výsledky a přeje si úspěch. Raději by studovala obor zahradník, protože je možnost z něj po splnění srovnávacích testů přestoupit na veterinu. Tento obor by si přála nejvíc, ale nemůže se na něj hlásit, protože nemá dobrý prospěch. Dál vypráví příběh z procházky s jejím psem. Během procházky potkali skupinu devíti Romů a jeden z nich jejího psa uhodil. Ona se jich nezalekla, pánovi vynadala a zjednala si respekt. Když prý toho pána potkala nedlouho po této události, pozdravil ji „Dobrý den“. Považuje to za úspěch. Vrací se k tématu školy a vypráví nedávný zážitek ze školy. Když šla se spolužáky z oběda, všichni si společně zpívali písničku ze seriálu Kobra11. Tím rozčílili zástupce ředitele školy a ona má obavu ze sankcí, protože už má dvojku z chování. Vysvětluje to tím, že je u učitelů neoblíbená. Asi prý tím, že je rázná. Ale to zpívání, „stálo za to, protože nás bylo asi skoro dvacet.“				III+ III+ IV.+ I.+	Přiznává, že policisté nejsou hloupí. Je cílevědomá a umí hledat cesty, jak svých cílů dosáhnou i přes překážky. Je sebejistá a má zdroje jistoty v sobě. Pozitivní zkušenost se svojí ráznou povahou. Umí řešit nepříjemné situace. Má schopnost se bránit, nebojí se. Dobře začleněna do kolektivu. Potřebuje sdílet zážitky s partou. Negativní zkušenost se svojí ráznou povahou.

Kontakt: 9. 5. 2013
 Přítomni: Obr, Smíšek, Kudrnka, Moudrý

<u>Subjekt</u>	<u>Obsah rozhovoru, akce</u>	<u>Téma</u>	<u>Způsob komunikace</u>	<u>Konflikt</u>	<u>Potřeby</u>	<u>Poznámky</u>
	3 chlapci, 3 dívky (1 chlapec sedí mimo skupinu na lavičce)					

Luděk	Po přivítání seznamuje chlapce s možností pořádat akci přímo v ulicích sídliště, kde se scházíme. Oznamuje jim, že si mohou vybrat charakter akce i konkrétní činnosti sami.	Možnost pouliční akce. Plánování.				Dáváme jim možnost výběru pro jejich motivaci pro akci.
Obr	„Na ulici se toho dá dělat spoustu, ale zrovna si evzpomenu co.“				II.-	O nabídku stojí, ale neumí formulovat, co by chtěli.
Luděk	Nabízí možnost pomalovat lavičky, na kterých zde sedávají.					
Obr	Projevuje nadšení a zmiňuje se o svém kamarádovi Sprejerovi, od kterého se učí sprejovat.					Sprejer je pro něj pozitivním vzorem – aktivizuje ho.
Smišek	„Bylo by super, kdyby jsme měli opěrátko na lavičkách a u každé lavičky by byl popelník.“					Popelník – vyjadřuje chtěnou dospělost.
Skupina	Diskutuje se nad tím, co by si přáli na tomto místě vylepšit. Zmiňují např. velkou pohovku místo laviček, střechy nad lavičkami, vilu, která by patřila pouze jim a mohli se v ní svobodně scházet. Všichni se shodují na přání zakázat na toto místo vstup městské policii, protože je obtěžují a chovají se k nim nepřiměřeně.				I.-	Snění – zjevně nereálné požadavky a přání – únik do fantazie = obrana před absencí vlastního místa – teritoria. Do něj nechťejí pustit policii = nepřátelé, potažmo dospělé vůbec.
Luděk+já	Vracíme se k našemu nápadu pomalovat lavičky a nabízíme možnost uspořádat zde také menší hudební koncert. Ptáme se, které dostupné interprety by zde rádi viděli a slyšeli.					Opět jim dáváme možnost řídit si akci podle sebe, svých přání, aby bylo dosaženo pocitu vlastní věci, místa, zážitku.
Skupina	Nikdo je nenapadá.					I přes to, že mají do facto neomezenou možnost ve výběru lokálních hudebníků, nevyužívají ji. Myslíme si, že interprety znají.
Skupina	Skupinově nám říkají, že koncert na sídlišti nemůže proběhnout pro jeho hlučnost. Obyvatelé sídliště by si podle nich hned stěžovali a koncert by policie zakázala. Dále uvažují nad tím, že kdyby se zde pořádala nějaká akce, začalo by tam chodit více lidí a tím pádem by tam byl větší nepořádek.			2, 3	III.- IV.- I.-	Nevěří v uskutečnění možností, které jim nabízíme. Dopředu očekávají problémy. Vyjadřují obavu o „svůj“ prostor. Negativní vnímání světa kolem sebe.
Luděk+já	Informuje skupinu o skutečnosti, že Městská policie v minulosti odstranila na sídlišti Máj několik laviček, na kterých se scházela mládež.					

Kudrnka	„Přesunuli bychom se jinam.“				III.-	Nebudeme hájit svůj prostor, ale nedáme se.
Luděk	Nabízí další možnost, jak využít peníze z grantu: někde do okolí postavit maringotku, ve které by byly volnočasové pomůcky a my bychom v ní byli pár dní v týdnu a pomůcky jim půjčovali. Vybízí je k návrhům na konkrétní věci, o které by měli zájem.					
Skupina	Nic je nenapadá.				II.-	Ani při konkrétní nabídce si neumí říct o věci, které by chtěli. Neumí formulovat, co potřebují.
Obr	„Kdyby tam něco bylo, hned by se to rozkradlo.“				I.-	Negativní vnímání světa. Společnost je špatná. Krádež vnímají jako normu této společnosti.
Smišek	„Nebo by jsme tam mohli pěstovat trávu.“					
	Tento nápad je uveden ve formě vtipu. My ho v této formě necháváme a vážně mluvíme o nemožnosti jeho realizace.		F			
Kudrnka	„Nemá cenu tady něco dělat.“				I.-	Rezignace. Negativní postoj.

Kontakt: 1. 10. 2013

Přítomni: Na lavičkách sedí dva chlapci a s nimi i Zbyšek, Ticháček, Drsňačka, +1

<u>Subjekt</u>	<u>Obsah rozhovoru, akce</u>	<u>Téma</u>	<u>Způsob komunikace</u>	<u>Konflikt</u>	<u>Potřeby</u>	<u>Poznámky</u>
Zbyšek						4 – skupina vs. Lidé, které skupina nepřijímá Zbyšek: lze ho zahrnout do party, potkáváme ho zde často, 31 let, momentálně je bez domova a žije na ulici, experimentuje s drogami a denně pije alkohol – ostatní z party ho označují jako „feťáka“
	Nedaleko od nich stojí trojice mladých lidí (7,6,+?) a jeden pes.					

	<i>Když k nim přicházíme, postojem nám svojí skupinu otevřeli a společně jsme vytvořili otevřený kruh.</i>					Projev přijetí a důvěry k nám. Potkávají nás natolik dlouho, že nás přijímají mezi sebe.
Luděk	<i>Informuje je o akci Život ulice.</i>		C			
Drsňačka, +1	<i>Reagují pozitivně a nápad pomalovat lavičky se jim líbí.</i>					
Drsňačka	<i>„Uděláme nějaké gráfko. Ona je umí.“</i>					
	<i>„Tak jo. Namaluju tam ACAB.“</i>			2		<i>ACAB-All Cops Are Bastards → radikálně levicový původ, používají i radikálně pravicoví lidé a hooligans, je to trestné (1312, Always Carry A Bible, Are Colours Are Beautiful)</i>
Drsňačka, +1	<i>Po nějaké chvíli zájem obou opadl a +1 nakonec řekla, že se určitě nezúčastní.</i>					Najednou mění svůj názor. Proč?
Ticháček	<i>Já nepřijdu. Nechci, nezajímá mě to. Ticháčka otkáváme na terénu často, ale nikdy se příliš nezapojoval do rozhovorů. Ve skupině se projevuje jako introvertní typ osobnosti.</i>					Vyjádření nezájmu o ŽU. - Nedůvěřuje nám? Nezaula ho akce?
	<i>Dalším tématem naší debaty je Městská policie.</i>	Policie.				
Drsňačka	<i>Velmi často sem jezdí kontrolovat partu. Vyhazují nás „od pekárny“, protože jsme hluční a děláme tu nepořádek. Ale když se přesuneme do „elka“ (hřiště za rohem), tak nás vyhazují lidi, kteří u něj byli, protože jsme hluční. Vadí jim i jen to, když si „u pekárny“ kopou s míčem. Policisté jsou nepříjemní. I když s nimi chci normálně mluvit, tak mě seřvou, ať nejsem drzá (dokonce jí tykají-je jí 21 let). Dokonce jednou seřvali i mojí mámu, když se nás zastávala.</i>			2, 3	III. +	Nemají svůj vlastní prostor. Útoky ze všech stran. Má oporu v matce – podpora v konfliktu s policií.
Luděk	<i>Navrhuje, ať si opisují služební čísla policistů, protože až potom si na ně mohou stěžovat.</i>		E			

Skupina	<i>Řešení je mít vlastní klubovnu. Kdyby byla jenom naše, tak ji nikdo nebude ničit.</i>				I.-	Vyjádření potřeby vlastního prostoru. Klasifikují to jako řešení konfliktů s okolím. Nemohou najít své místo.
Luděk	<i>Říká jim o nápadu s maringotkou.</i>	Možnost i využití financí	E			
Skupina	<i>Nápad se jim líbí.</i>					
já	<i>Ptám se na možnosti volných prostor na sídlišti.</i>		F			
Dršňačka	<i>Napadla ji „lidovka“.</i>					
	<i>Dostáváme se k tématu Oráč (klubu na středisku).</i>					
Dršňačka	<i>Vadí nám, že na klub chodí „cikáni“. Jsou na nás hnusní – to nemáme zapotřebí.</i>	Klub Oráč, Romové		5		Nechtější sdílet prostor s Romy – vnímají je jako nepřátele.
Skupina	<i>Rádi bychom tam chodili, ale ne s „cikánama, černýma drčkama“ apod.</i>					
Luděk	<i>„Romáci“ mají takovou povahu, že umí vyhledat a využívat služby, které jsou zadarmo.</i>					
Dršňačka	<i>Klub by se mohl zpoplatnit, aby tam nechodili.</i>					Hledání cesty, jak jim znemožnit/omezit vstup na Oráč.
Luděk	<i>Jsou vltavští ochotní dát za klub např. 10 Kč?</i>		E			
Skupina	<i>Docházejí k názoru, že bez problému ano.</i>					

	Ukončujeme kontakt a odcházíme.					Během celého kontaktu byli otevření a komunikativní (Ticháček se verbálně nezapojoval). Kontakt trval cca hodinu. Neměli potřebu z kontaktu odejít. Postupné získávání důvěry. - vyjádřením zájmu o ně a jejich starosti, bezkonfliktním vstupem do jejich teritoria, podporou, souděním jejich postojů, dáváním možnosti vyjádřit se, bez obav sdělit svůj názor...
--	---------------------------------	--	--	--	--	--

Kontakt: 8. 10. 2013

Přítomni: Čert, Prcek, Čahoun, Klídek, Smíšek, první kontakt, Živelka, Ticháček, Drsňačka, +1

<u>Subjekt</u>	<u>Obsah rozhovoru, akce</u>	<u>Téma</u>	<u>Způsob komunikace</u>	<u>Konflikt</u>	<u>Potřeby</u>	<u>Poznámky</u>
	<i>Přicházíme ke skupině deseti lidí. Tato skupina je rozdělena na dvě menší, které spolu nekomunikují. Každá skupina je u jedné lavičky, ty jsou těsně vedle sebe.</i>					
	<i>Nejprve se přidáváme k větší skupině. Chlapci jsou viditelně pod vlivem marihuany.</i>				II.-	
Klídek	<i>Ptá se, zda se opravdu bude konat akce s lavičkami.</i>	Život ulice			I.-	Nevěří zájmu o ně, naší iniciativě.
Luděk+já	<i>Kladně odpovídáme.</i>					
Luděk	<i>Sedá si na vedlejší lavičku a povídá o problémech, se kterými se zrovna potýkáme – nemůžeme sehnat zvukaře a muzikanty.</i>					
Já	<i>Ujišťuji je, že to není tak velký problém a dopadne to dobře.</i>					
Luděk	<i>„jak si myslíte, že akce dopadne?“</i>					
Čert	<i>To se radši neptej (smích s ostatními), spíš by mě zajímalo, jak dopadnu já. Bylo zjevné, že mají v plánu se na akci opít a kouřit marihuanu.</i>					Možnost ohrožení cílů akce, když budou kluci zjevně pod vlivem alkoholu nebo marihuany.

	Po chvíli (cca 10 min) z kontaktu odcházejí. První kontakt zůstává. Smíšek se po krátké době vrací a sedá si na stejnou lavičku.					Opět odcházejí z naší přítomnosti – jsou pod vlivem.
Luděk	Nabízí hru s haky s míčkem.		A			
První kontakt	Jde s nadšením hrát.					
já	Sedám si ke druhé skupině.					
Smíšek	Řešil, aby mu nikdo nevstupoval do osobní zóny – když si k němu první kontakt přisedl na lavičku, řekl mu: „Sedíš moc blízko, odsedni si.“ Celkově nestál o kontakt.					V kontaktu zůstává i přes to, že o něj nestojí. Pod vlivem má větší osobní zůnu, než ve střízlivém stavu.
Luděk	„Co to bylo za hustej model.“		B			
Smíšek	„To je jedno.“ - má nechuť to řešit, ačkoli dál zůstává s námi					
První kontakt	Tvrdil, že je mu 14 let, ale působil, že je mladší. Při hře s haky sákem poslouchal rozhovory o zajímavých tématech v naší vedlejší skupině. Říkal, že sem příliš často nechodí.					
já	Sedám si ke druhé skupině.					
	Holky stojí u lavičky, já a Ticháček na ní sedíme. Vytváříme polokruh, který holky svým postojem otvírají směrem k Luděkovi, Smíškovi a prvnímu kontaktu. Začali si povídat o dokumentu, který se šíří po Facebooku.					Už nás plně přijímají mezi sebe. Vnímají nás, poslouchají naše názory a vyjádření.
já	Do hovoru jim vstupuji a zajímám se o dokument – o čem je?					
1	Celý příběh mi popisuje: v Rusku dělali pokus na pěti vojácích s tzv. Nikolajevovým plynem. Zavřeli je do místnosti, do které jim plyn pouštěli. Měl být povzbudivý („jako pervitin“). Vojákům bylo špatně – prý se „zbláznili“. Nakonec je tam našli s vnitřnostmi mimo tělo. Ještě žili, takže se je snažili operovat, ale zemřeli.					Poměrně nekriticky věří zprávám v médiích.
já	Věříte, že se to skutečně stalo?					

skupina	Shodují se, že ano.					
Drsňáčka	Přiznává, že to může být „přitažené za vlasy“.					
já	Věříte i tomu, že ti vojáci mohli žít i přes to, že měli orgány mimo své tělo?					
skupina	Ano.					
1	Takových pokusů se tu dřív i dnes děje mnoho a vláda nám je zatajuje.				I.- IV.-	Nevěří „vládě“ - něčemu neuchopitelnému.
Drsňáčka	Zatajuje nám mnoho jiných věcí.					
Ticháček	Navazuje na téma vlády. Povídá si pouze se mnou. „Celá vláda je špatná, bylo by dobré, kdyby se to změnilo.“	Volby				Poprvé projevuje osobní zájem o kontakt.
já	Ted' budou volby, tak je možnost to změnit. Můžeš volit?		A			
Ticháček	Můžu, ale je to k ničemu, nepomůže to.				I.- III.-	Projevuje rezignaci. Nevěří, že jeho aktivita může něco změnit, i přes to, že není spokojený se stávající situací a rád by viděl změnu.
já	Myslíš si, že tvoje aktivní účast nic nezmění?					
Ticháček	Ne, bude to zase stejné jako při minulých volbách. Jde o to, že před volbami něco slibují, ale potom to nedodrží.				III.-	Nedůvěra v politiky.
já	Co by si chtěl v této společnosti změnit?					
Ticháček	Problém s cikánama. Ještě před naším rozhovorem jsme toto téma řešili s celou skupinou střídavě s jinými tématy.			5		Nevím, čím si vysvětlit tendenci k rasismu. Kdyby to byla spíše xenofobie, tak bych přiřadila IV. - ochrany, ale takhle nevím.
já	Tuto problematiku zmiňuje ve svých programech několik stran. Máš představu, kterou by si chtěl volit/jak chceš, aby se to řešilo?					

Ticháček	<i>Nevím, ale štve mě to.</i>					S něčím je nespokojen, ale neví/nechce to řešit. Pasivita. Bez promyšleného návrhu řešení. - Přejímá názory okolí?
já	<i>Sel bys kvůli tomuto problému až na kraj a volil např. DSSS? Podle mě to je to nejkrásnější řešení z nabídnutých.</i>					
Ticháček	<i>Jo. Klidně bych je volil.</i>					Schopen radikální volby. Situace je podle něj natolik vážná.
	<i>Dalším tématem našeho skupinového rozhovoru jsou Romové.</i>	Romové		5		
Dršňačka	<i>Tuto debatu začíná. Podle ní politici v EU vymysleli, že všechny „cikány“ pošlou na Ukrajinu.</i>					Vyslovuje krajní názory. Necítí se být v této skupině ohrožena – ani mnou.
já	<i>Na Ukrajině jsou ale přeci poměrně drsné podmínky.</i>					Konfrontace s realitou? Podnět k uvědomění si obsahu řečeného.
Ticháček, Dršňačka	<i>To je dobře, patří jim to.</i>				V.-	Striktně krajní názor. Proč? Chce, aby věci byly podle ní a to i na úkor druhých.
já	<i>Co vám na nich nejvíce vadí?</i>					
1	<i>Jejich chování.</i>					
já	<i>Co konkrétně?</i>					
Dršňačka	<i>Kradou, nepracují, lidi se jich bojí, pobírají dávky.</i>					Generalizovaná úvaha/názor.
Ticháček	<i>Nepracují a my na ně platíme.</i>					Pravděpodobně převzatá fráze od dospělých.
1	<i>Ale nemůžeme je házet do jednoho pytle, někteří jsou slušní a pracují.</i>					I když sdílí názory se svými kamarády, nebojí se jim lehce odporovat. Uvědomuje si, že věci nejsou černobílé a že se nedá zobecňovat.

Drsňačka	Jo, ti mi nevadí.					Přijímá názor své sestry.
já	Snažím se jim nastínit, že i v majoritě jsou lidé, kteří se chovají jako Romové.					Pobídnutí k náhledu na věc z jiného pohledu.
1	V televizi jsem viděla romského pracovníka z města, který říkal, že protože pracuje, tak ho romská komunita odmítá. Zamýšlí se nad tím: je jí divné, že nedrží pohromadě jako komunita/celek, protože si to o nich všichni myslí.					Nepotvrdil se jí zobecněný názor. Přijímá jinou variantu reality.
Drsňačka	Vypráví svoje zkušenosti: její holka je v dětském domově a zamiloval se tam do ní „cikán“, ale ona ho nechce. Proto ji začal fyzicky napadat. Drsňačka jí poradila, aby na něj zavolala policii. Její dívka to tak udělala a kluk z toho má teď velký problém. Dodává, co se někde doslechla: prý běžně fyzicky napadají svoje partnerky – vyjadřují jim tím svojí lásku. Drsňačka to hodnotí jako zcestné.					Podle toho, „co někdo slyšela“, si utváří názor na Romy obecně.
1	odchází – musí si něco vyřešit. Působila, že je z kontaktu nadšená.					Setkaly jsme se poprvé, ale protože jsem už přijatá do skupiny, nemá problém mne také přijmout.
já	Ptám se, zda byli v létě na demonstracích na Máji.	Létní demonstrace na Máji				
Drsňačka, Ticháček	Hned a nadšeně odpovídají, že ano.					Překvapuje mě jejich nadšení z demonstrace.
já	Jaké to tam skutečně bylo? V médiích to prezentovali jako něco velkého.					
Drsňačka, Ticháček	Bylo to velké, ale policie nás nikam nepustila.					
já	Bavilo vás to tam?					
Ticháček	Bylo to super. Lepší než na diskotéce.				II.-	Demonstraci vnímá jako zábavu, srovnává ji s diskotékou. Dychtí po zábavě, po adrenalinu a na úkor někoho jiného.?
já	Proč jste tam šli? Byla za tím zvědavost nebo něco jiného?					

Drsňačka	<i>S naprostou jistotou odpovídá: „Projevit svůj názor.“</i>				I.-	Potřebuje dát najevo svůj názor veřejně ve skupině stejně smýšlejících lidí. Potřeba někam patřit.
Ticháček	<i>Já taky, ale spíš se jen podívat.</i>				III.-	Mírná pasivita. Obava z projevení názoru.
Drsňačka	<i>Vrací se k tématu vystěhování Romů na Ukrajinu.</i>					
Já	<i>Jak bys to chtěla přesně udělat?</i>					Aby si to celé promyslela – spíš, aby jí došlo, že její úvahy jsou nereálné, nesmyslné, těžce diskriminující.
Luděk	<i>Připojuje se k naší skupině.</i>					
Drsňačka	<i>Poslat tam jen ty, kteří nepracují. Ale dala bych jim ještě šanci-měli by půl roku na to, aby si našli práci.</i>					Postupně se mění vize řešení problému. Slevují z původní radikálnosti.
	<i>Hovoříme o obecně složité situaci s prací.</i>					Uvědomění si obecně nelehké situace pro mnoho lidí.
Živelka	<i>„Moje máma nemá práci už dlouho, ale protože to je líný prase.“</i>					Přiznání, že i jejich blízcí mohou být bez práce, jen proto, že nechtějí pracovat. Živelka nemá špatné vztahy s rodiči – vylučují pouhé jednostranné negativní vnímání matky.
Já	<i>Vyprávím svojí zkušenost s nezaměstnaností. Nebyla jsem líná, osobně jsem se ptala na všemožných místech, ale i přes to jsem byla dlouhodobě nezaměstnaná.</i>					Použití vlastního příkladu, aby si uvědomili, že každý, kdo nemá práci, nemusí být nutně líný nebo z minority.
Luděk	<i>Dokud jsem bydlel u mámy, která mě živila, taky se mi nechtělo pracovat. Ale pak člověk musí.</i>					
Drsňačka	<i>Ať nejsou líní a obcházejí volná pracovní místa – ať z těch pracovišť, kde je nechtějí, nosí na pracák razítka, že tam byli.</i>					Prokazuje, že se v situaci neorientuje a na základě toho si vytváří nereálné domněnky.
Já	<i>Tak, jak jsi to teď navrhla, pracák přesně funguje.</i>					Konfrontace s realitou

Drsňačka	<i>Tak bych tam poslala i nepracující bílé.</i>				V.-	Pomalu rozšiřuje svůj záběr – připouští, že její tvrzení/názor není zcela stoprocentní. Ale nevypadá, že by jí bylo nepříjemně, že by cítila nátlak, že by se nechtěla svého názoru vzdát. Ale stále chce krajní řešení.
Ticháček	<i>A co lidi, kteří pracovat nemůžou? Například matky.</i>				?	Vnímá potřeby druhých.
Skupina	<i>Každý přidá další skupinu lidí, kteří pracovat nemohou.</i>					Společně přicházejí na to, že jejich předešlé vnímání situace, nebylo „správné“.
Drsňačka	<i>Tak by se to muselo nějak posuzovat. Během dalšího hovoru odchází za slečnou, která se objevila nedaleko naší skupiny. Cca 20 min si povídají mimo skupinu a poté společně odcházejí. Drsňačka se loučí s celou skupinou.</i>					Debata zakončena nejasným řešením. Uvědomění si nemožnosti a nespravedlivosti navrhovaného řešení problému.
	<i>Z lavičky jsme se přesunuli kousek dál a stojíme v kroužku. (já, Luděk, Živelka, Ticháček, přišla ještě Včelka)</i>					
Včelka	<i>Vypráví nám o své nedávné zkušenosti s útekem z domova. Slyšela rozhovor matky s otcem za dveřmi, ve kterém matka řekla: „...za chvíli jí bude 18 a zbavíme se jí...“. Včelka vešla mezi ně a řekla: „...bavte se o tom tak, abych to neslyšela nebo mi to řekněte do očí...“. Druhý den si vzala několik svých věcí, oklamala matku a odešla z domova. Udělala to i přes vědomí, že o to matka nestojí. Přespala u Živelky. Matce vše došlo. Otec Včelku po telefonu přemluvil, aby se všichni (i širší rodina) zúčastnili oslavy jejích osmnáctých narozenin. Výsledek: Otec navrhl, aby Včelka přechodně bydlela v bytě u své babičky, která je v něm jen občas. Může tam být, když se nebude doma cítit dobře, ale ať to nejdříve řekne a neutíká z domova. Po incidentu mezi Včelkou a její matkou otec reagoval tak, že chtěl od své ženy také odejít.</i>	Útek Včelky od rodičů	F, D, E			Známe se ji dlouho. Byla také dobrovolnicí na středisku. Navázán bližší vztah – hned se svěřuje s osobními problémy Díky tomu i ostatní vidí, že k nám mohou mít důvěru..
	<i>Odchází domů.</i>					

Ticháček	<i>V této užší skupině se rozpovídal a svěřuje se nám se svými zdravotními problémy. Má epilepsii, byl medikován. Při medikaci měl halucinace – sluchové i zrakové, viděl postavy bez obličejů, ze kterých měl strach. Neměl náhled-nevěděl, že to jsou halucinace, byl paralyzovaný strachem. Byl hospitalizován na psychiatrii v Motole. Nelíbilo se mu tam. Nikdo mu neřekl, co halucinace způsobuje. Po nějakou dobu sám vysadil medikaci a zpětně to oznámil svému lékaři. Ten s tím souhlasil. Záchvaty má stále – v současnosti spíše zahledění, ale v minulosti měl i velké záchvaty.</i>	Ticháčův zdravotní stav			III.-	Potřeboval více času a setkání pro to, aby s námi komunikoval. Ví, že nám může důvěřovat.
Živelka	<i>Vypráví, jaké to zpočátku bylo. Běžně se stávalo, že měl záchvat, když byl s ostatními venku. Dnes už všichni vědí, jak se mají v takové situaci zachovat – hlídají délku trvání záchvatu, při kratší době volají jeho matce, která mu přiveze léky a při delším volají záchrannou službu.</i>				IV.+	Jeho okolí se adaptovalo na jeho stav. Vnímají jeho potřeby spojené se zdravotním stavem.
Ticháček	<i>Mám záchvaty i ve škole. I tam vědí, jak se zachovat. Na konci kontaktu se sám od sebe zeptal, zda si na lavičku může namalovat, co chce.</i>				III.-	Po předchozím jistém odmítnutí akce se chce aktivně zapojit. Ujišťuje se, zda dostane prostor pro svůj nápad/názor. X na demonstraci se šel podívat ze zvědavosti ne projevit názor.
já	<i>Ujišťuji ho, že ano a projevuji nadšení ze změny jeho názoru na účast na akci oproti našemu minulému setkání.</i>		E			Okazují se na předešlé setkání – dávám najevo, že si kontakt s ním pamatují.
Ticháček	<i>Mohu si udělat nějaké návrhy? Mám i hodně kreseb z té psychiatrie.</i>				III.-	Opětovné ujištění o svobodě volby – názoru.
já	<i>Návrhy jsou vítány. Byla bych ráda, kdyby svoje kresby donesl.</i>		E, F			
Luděk+já	<i>Oceňujeme, že kontakt byl velmi příjemný a ukončujeme ho.</i>					Projevujeme, jak se cítíme. Vyjadřujeme sympatie.
Ticháček+Živelka	<i>Děkují nám.</i>					
Živelka	<i>Když je nás tady moc, tak si takhle nepopovídáme.</i>					

Kontakt: 16. 10. 2013

Přítomni: Moudrý, Smíšek, Čert, Prcek, Čahoun

<u>Subjekt</u>	<u>Obsah rozhovoru, akce</u>	<u>Téma</u>	<u>Způsob komunikace</u>	<u>Konflikt</u>	<u>Potřeby</u>	<u>Poznámky</u>
	<i>Dnes jdu na Vltavu sama rozdávat letáky.</i>	Letáky na Život ulice.				
Já	<i>Dávám jim letáky.</i>		C			
Moudrý a Smíšek	<i>Už o nich vědí. Několik lidí je už prý má. Sprejer je začal rozdávat hned, jak jsem mu je dala. Nejvíce je zajímají pravidla, která jsou k letáku přiložena. Slyšeli o nich od ostatních.</i>	Pravidla pro Život ulice			V.-	Sprejerova participace – je skutečně aktivní. Velký zájem o pravidla – proč? (zjišťují, co všechno můžou...)
Moudrý	<i>Při čtení pravidel říká, že si nebude moci dát pivo. (je ale zletilý)</i>				V.+	Respektování stanovených pravidel.
Já	<i>Vysvětluji, proč jsme ta pravidla stanovili – pro dosažení cíle akce.</i>					
Moudrý	<i>To je jasný, já to chápu. Nesmí tu nikdo dělat bordel, celá akce by se tím pokazila.</i>				V.+	Chápe, že nevhodné chování může akci ohrožit. To si nepřejí.
Já	<i>Jsem ráda, že to takhle vnímáš, přesně proto ta pravidla jsou.</i>					
Moudrý	<i>To je samozřejmost.</i>					
Já	<i>Říkám mu, že když to takhle vnímá, mohl by nám pomoci tím, že by v případě nutnosti usměrňoval sám od sebe ostatní, kteří by chovali hodně nevhodně a mohli by akci narušit.</i>		A, C			Nabízím mu roli při pořádání.
Moudrý	<i>To je jasný. Já je ohlížím. Fakt tu musí být klid.</i>				I.- II.-	V zájmu plnění cíle akce bude pomáhat s hlídáním dodržování pravidel. Akce je pro něj důležitá.
	<i>Přichází Čert, Prcek, Čahoun, a jsou pod vlivem marihuany.</i>				II.-	Většinou, když je potkám, jsou pod vlivem.

	<i>Hned si říkají o letáky. Také si nejprve čtou Pravidla.</i>				II.-	Projevují zájem o akci a těší se na ní.
Čert	<i>Sedá si na lavičku vedle Moudrýho.</i>					
Prcek, Čahoun	<i>Sedají si na vedlejší lavičku. Nekomunikují.</i>					Opět nechtějí komunikovat, protože jsou pod vlivem marihuany.
Moudrý	<i>Říká Čertovi, že nesmí v pátekna akci pít.</i>				?	Hned uplatňuje to, na čem jsme se domluvili.
Čert	<i>Ignoruje ho.</i>				?	Jeho takové věci nezajímají. Nevnímá je.
Já	<i>Vysvětluji, proč jsme taková pravidla stanovili.</i>					
Čert	<i>Je na něm poznat, že mě zcela nevnímá.</i>					Je mu to jedno.
Moudrý	<i>Říká mu, ať si ten cíl akce přečte, že je napsaný na začátku pravidel.</i>					Má zájem na tom, aby pravidla pochopil – chce mu s tím pomoci.
Čert	<i>To se mi nechce.</i>					Pasivita – daná stavem omámení?
Moudrý	<i>Přečte mu je nahlas.</i>				III.+	Podporuje ho.
Čert	<i>To nechápu, nerozumím tomu.</i>				II.-	Je v takovém stavu, že není schopen vnímat a chápat, co mu říká.
Já	<i>Snažím se mu jednoduše a zkráceně cíl vysvětlit.</i>					
Čert	<i>Nevnímá mě.</i>					
Já	<i>Vidím, že není vhodná chvíle mu takové věci Vysvětlovat.</i>		D			
Skupina	<i>Shodují se, že se na pátek těší a chtějí na lavičky malovat.</i>					Předpokládají svou aktivní účast.

Kontakt: 18. 10. 2013

Přítomní: Den projektu Život ulice, setkala jsem se s celou skupinou a akce se zúčastnili návštěvníci mimo skupinu

<u>Subjekt</u>	<u>Obsah rozhovoru</u>	<u>Téma</u>	<u>Způsob komunikace</u>	<u>Konflikt</u>	<u>Potřeby</u>	<u>Poznámky</u>
	<i>V deset hodin dopoledne přijíždím s Luděkem na středisko, kde budeme připravovat materiál pro Odpoledne.</i>	Příprava na odpoledne – ŽU				
Sprejer, Obr	<i>Na středisku jsou už od devíti hodin (nebyli dnes ve škole). Chtějí nám pomáhat s přípravami. Sprejer několikrát řekl, že už nemůže dočkat. Odmontovali a naložili do auta dřevotřískové desky, na které bude Sprejer sprejovat. Když Sprejer viděl připravené barvy v krabici, hned si je začal prohlížet.</i>				I.- III.-	Životem ulice jsou natolik nadšení, že mu dávají přednost před školou. Je pro ně důležité, že nám mohou pomoci.
Luděk, já	<i>Už nám bohužel nemáte s čím pomoci.</i>					
Sprejer, Obr	<i>Půjčují si míč a jdou si kopat na hřiště u střediska.</i>					Nechtějí opustit prostor střediska. Chtějí být v blízkosti příprav.
13:00:00	Příjezd na Vltavu	Život ulice				
	<i>Už na nás čeká cca 10 lidí</i>					Jsou tu ještě před začátkem akce. Jsou zvědaví, co se bude dít.
Luděk, já	<i>Nedlouho po příjezdu musíme opět odjet.</i>					
	<i>Po našem příjezdu je na místě méně lidí. Připravujeme prostor a potřebné věci.</i>					Nedělo se pro ně nic zajímavého – odcházejí.
15:00 – začátek	<i>Přišlo o něco více lidí, ale všichni se pohybují mimo prostor konání akce. Nikdo nepřichází, že chce malovat.</i>				III.- IV.-	Stydí se začít malovat. Raději opustili místo akce.

Luděk	Obchází skupinky lidí a zve je k malování. Všichni o akci vědí, ale nepřišli sami od sebe.		A, C			
16:00:00	Akce se zdá být nevydařenou. Je rozmalovaná pouze jedna lavička. Skupinky lidí se trochu přiblížily k místu konání akce. Promýšlíme působ aktivní motivace – Nikola s Dájou (dobrovolnice) jednu lavičku rozmalují a budou motivovat aspoň ke spolupráci, popřípadě lavičku přenechají k domalování.	Nemaluje se				
16:30:00	Tato varianta motivace se nakonec neuskutečnila, protože během krátké doby byla většina laviček už obsazena.	Maluje se všude			III-IV-	V tuto chvíli se velmi mění atmosféra. Skupina zde potřebuje být určitou dobu, aby se adaptovala na prostředí, které jsme vytvořili a až poté se nestydí/nebojí aktivní účasti.
Atmosféra	Ve chvíli, kdy začalo malovat více lidí se atmosféra uvolnila, všichni více komunikovali, vzniká tu velmi příjemná a přátelská atmosféra. Po celé ulici, kde lavičky stojí, chodí mladí lidé ve žlutých tričkách se štětci v rukách. Kolem Sprejera, který vytváří graffiti se utvořila skupina lidí, kteří si povídají nebo kreslí na papíry.	Skvělá atmosféra			II.-	
1.lavička	Moudrý, Kudrnka, Klídek Přizvali ke spolupráci malé děti, které zde byli s rodiči.	Popis laviček			?	Vnímají lidi kolem sebe. Mají radost ze zájmu.
2.lavička	Živelka, Ticháček Mají vybraný motiv lavičky – strom. Dlouho promýšlejí, jak ho namalují (cca 20min). Živelka si povídala s kolemjdoucími dospělými, kteří se o akci zajímali.					Záleží jim na tom, jak bude lavička vypadat – váží si toho. Živelka má radost ze zájmu dospělých a nebojí se s nimi komunikovat.
3.lavička	Kuře, Obr, Zelí					
4.lavička	Sprejer					
5.lavička	Petr Je pečlivý. Promýšlí kombinace barev. Potřebuje podporu a pochvalu, za kterou je šťastný.				III.-	

6.lavička	Čert, Prcek, Čahoun, Smíšek					
7.lavička	<i>Rozmaloval ji Čert, ale přestal o ni mít zájem. Nedomaloval ani podklad a odešel na hřiště na jointa. Po nějaké době se vrátil, ale nemaloval. Nikola mu lavičk připomněla, ale on se k ní přesto nevrátil. Později jsme ji dali k dispozici skupince místních dětí, které neznáme, ale projevovaly veliký zájem o malování. Když k lavičce přišel a viděl, že na ni malují cizí děti, rozčílil se a odháněl je od ní. Nikola mu situaci vysvětlila. Na konci akce jsme lavičku zakrývali a byla u toho parta kluků (Čert, Prcek, Čahoun, Smíšek). Říkali, že se jim ta lavička nelíbí, že ji ty děcka zničily a že ji tam nechťejí. Druhý den mi Čert na otázku, zda má pocit, že se na ní podílel, odpověděl, že ne.</i>	Čert přišel o lavičku			II.- I. V.-	Nic ho neuspokojuje. Dal přednost marihuaně a nic nedělání před aktivitou, kterou měl rozdělanou. Urputně si hájí své místo na úkor druhých. Nechce je tam. Vnímá je jako špatné – zničili to. Proč cítí, že se na tom nepodílel?
Skupina	<i>Během akce je několik lidí i mimo prostor konání akce, kteří sedí na lavičkách, baví se mezi sebou a pozorují dění.</i>					Stačí jim se účastnit pasivně. Často to jsou lidé, které neznám.
obyvatelé sídliště	<i>Podle Lud'ka byli kolemjdoucí dospělí obecně lační po informacích. Některým stačilo dostat pouze informaci o tom, co se zde pořádá, jiní si s Lud'kem povídali.</i>	Dospělí				I přes konfliktní situaci mezi naší skupinou a jimi, mají zájem o dění okolo naší skupiny. Reakce byli pozitivní. Vnímají, že je potřeba se skupinou pracovat.
Cca 18:00	<i>Je 15 min po zahájení koncertu. Přijíždí Státní policie, protože někdo ze sídliště nahlásil nepřiměřený hluk. Při jejich příchodu rapeři na chvíli přestali hrát, ale Luděk jim řekl, ať bez problému pokračují. V celé skupině lidí bylo cítit napětí a všichni policisty bedlivě sledovali. Když viděli, že si se mnou bez konfliktu povídají, atmosféra se uvolnila a většina lidí se vrátila ke své činnosti. Policisté si opsali údaje z mého OP a domluvili jsme se na ztlumení hudby. Podle jejich slov lidem na sídlišti vadí hluk a vulgární texty. Hned jsem šla ke zvukaři a on hudbu ztišil. S policisty jsem se domluvila na postupném ztišování hudby po dvaceti minutách, což jsme dodrželi. Po cca 10min odjíždějí. Při jejich odchodu přijíždí další hlídka Státní policie, ale první hlídka jim oznamuje, že problém je vyřešen a všichni odjíždějí.</i>	Policie	G			Skupina viděla, že komunikace s policií nemusí být nutně konfliktní a že je dobré jim vyjít vstříc. Také viděli, že jsme se k sobě chovali slušně a s úctou.

Cca 18:25	Přichází ke mně paní (+ - 45 let), která se ptá, kdo tuto akci vymyslel. Odpovídám, že já. Paní se začne rozčilovat a křičet. Poprosím jí, zda bychom mohli jít někam stranou – nechtěla jsem, aby narušila akci. Stěžovala si, že hudba je hlasitá (řekla jsem jí o návštěvě Státní policie, která proběhla v pořádku), na vulgární texty, na nehezský vzhled laviček - „To se mám na tohle každý den dívat?“. Nechápe, proč děláme něco pro „feťáky, flákače, kteří nechodí do školy a do práce, dělají bordel, lidi se jich bojí“. Nereaguje na mé vysvětlení a opakuje několik vět dokola. Rozhovor ukončuje tím, že během svých posledních několika vět odchází „Odstěhovala jsem se z Máje, abych měla klid a vy tady děláte tohle?“ Vedle nás stojí dvě paní (45-50 let), které na ní při jejím odchodu křičí: „Tak jsi tam měla zůstat a neotravovat tady!“. Smějí se a po jejím odchodu mi říkají: „Když byla mladá, tak se měla kde bavit, ale ty dnešní mladý se nemají kde bavit. Tak je dobře, že je tohle. Akce se nám moc líbí.“	Stížnost paní				Potřebuje si jít stěžovat. Byla velmi rozrušená a nevnímala, co jsem jí říkala. Má celkově negativní vztah k mládeži. Naší práci nevnímá jako vhodnou. Zastávají se mě. Uvědomují si, proč se skupině věnujeme.
	Na místo přichází více lidí – láká je hudba. Atmosféra je příjemná. Je zde cca 60-70 lidí.					Bez nervozity, výčitek, opovrhování a s respektem se scházejí dvě „znepřátelené“ skupiny (naše skupina, obyvatelé sídliště) a společně zažívají atmosféru.
Cca 19:00	Přichází pán (35 let), který hledá pořadatele. Je odkázán na mě. Také si stěžuje a je rozčilený. Nelíbí se mu vzhled laviček, hudba, cílová skupina akce. Stejně jako paní, která si byla stěžovat před ním, příliš nevnímá a nechápe mé vysvětlení smyslu celé akce. Během našeho rozhovoru mi na telefon volá městská policie, protože jim opět někdo volal, že jsme hluční. Odcházím ke zvukaři a hudbu ztišujeme natolik, že dvacet kroků od reproduktorů není v podstatě slyšet. Vracím se k pánovi. Ten po mě vyžaduje povolení ke konání této akce. I přes to, že nemusím, povolení mu ukazuji. On chce vědět jméno člověka, který mi to povolil, aby si u něj mohl stěžovat. Bohužel mu nemohu konkrétní jméno sdělit, protože povolení ke shromáždění vydává úřad jako takový a nikdo se na něj jmenovitě nepodepisuje. Po deseti minutách odchází.	Stížnost pána				Byl natolik rozčilený, že měl motivaci jít si stěžovat na úřad. Hovořil o tom, že zda naše skupina dělá nepořádek, ale během chvíle, kterou zde strávil odhodil dva nedopalky cigarety na zem, ačkoliv měl kousek od sebe odpadkový koš. - S jakými vzory se dnešní mladí setkávají? Proč jim něco vytýká, když to sám dělá?
Cca 19:15	Končí koncert. Já a Luděk vyhlašujeme tombolu. Lístky do tomboly jsme rozdávali za vyplnění dotazníku. Přichází přibližně deset lidí a všichni projevují radost z odměn. Všichni se smějeme.	Tombola				Přátelská atmosféra.
Sprejer, Kuře	Se mnou a Ludkem si podávají ruce a děkují za akci.					

Ticháček	<i>Domluvám se s ním, zda by mohl druhý den ráno přijít a odkrýt lavičky. Bez problému přijímá navržený úkol a chválí mi guláš, který právě jí.</i>	domluva	E			Podporuji ho tím, že mu svěřuji úkol, přičemž vyjadřuji důvěru v jeho zodpovědnost.
Skupina	<i>Většina účastníků se ostýchala vzít si připravený guláš. Ke konci si pro něj však většina z nich přišla a guláš se snědl. (Zbyšek nepřišel.)</i>	Guláš				Zbyšek nepřišel, protože si uvědomoval, že nepatří do cílové skupiny? Nechal jim prostor?
	<i>Malé děvče (cca 11 let) bylo nadšené z toho, že pomáháme a chce být také dobrovolníkem. Dobrovolnice ji odkázala na Sasm.</i>	Motivované děvče				Naši akci motivujeme další lidi – úžasné.
	<i>Nikola si povídala s kolemjdoucími obyvateli sídliště. Vysvětlovala jim cíl akce. Celé se jim to líbalo, chápali to. Poté ale říkali, že jim vadí mládež, která se tu schází. Dělají tu nepořádek a berou drogy (marihuanu). Do debaty vstoupila Živelka, řekla jim, že je jedna z lidí, kteří se tu scházejí. Řekla jim, že jí také vadí nepořádek, který tu někteří dělají a drogy jí vadí také, ale svůj volný čas zde tráví. Na její a Ticháčka lavičku si lidé obtiskávali ruce.</i>	Zajímá dospělých, Živelky komunikace s nimi			III. +	Živelka se aktivně zapojila do rozhovoru a vystupovala za skupinu. Otevřeně přiznala chyby. Spolupráce s dospělými – přijímáme vás.
Živelka a Ticháček	<i>Když domalovali lavičku, svou práci ocenili a řekli, že se jim povedla.</i>					
Kluk z Máje	<i>Během celé akce zde byl také kluk, který je z Máje a přišel se jen podívat. Celou dobu byl opilý (je zletilý) a účastníci si ho všimli a negativním ohlasem. Stavěli se k němu tak, že jejich akci narušuje. Ke konci, když už bylo vše namalované a koncert skončil, rozbil u jedné lavičky láhev od whisky. Stála u něj skupinka účastníků. Hned mu vynadali, řekli mu, že tu nemá co dělat a donutili ho, aby střepy uklidil.</i>	Kluk z Máje			I. -	Skupina ho vnímá jako narušitele. Je to jejich prostor – vnímají cíl akce (ukázat, že je to i jejich prostor).

Kontakt: 19. 10. 2013

Přítomni: Smíšek, Čahoun, Obr, Čert, Prcek

<u>Subjekt</u>	<u>Obsah rozhovoru, akce</u>	<u>Téma</u>	<u>Způsob komunikace</u>	<u>Konflikt</u>	<u>Potřeby</u>	<u>Poznámky</u>
-----------------------	-------------------------------------	--------------------	---------------------------------	------------------------	-----------------------	------------------------

	<i>Přicházím na Vltavu, abych viděla pomalované lavičky, zkontrolovala, zda je z nich zakrytí sundané a případně mluvila s lidmi, které tu potkám. Lavičky jsou odkryté podle domluvy. Na některých není nátěr ještě suchý, ty jsou ještě zakryté. Uklízím odpadky kolem laviček, které tu po včerejšku zůstaly. Na šesté lavičce sedí tři chlapci (Smišek, Čahoun, Obr). U lavičky vedle nich posedává Zbyšek a další dva bezdomovci, které tu vidím poprvé.</i>				V.-	I když bojovali za svůj prostor, stejně zde nechali nepořádek.
Smišek, Čahoun, Obr	<i>Sedí na lavičce, kterou včera pomalovali. Mají z ní radost. Akci si celkově hodně pochvalují. Včera tu byli až do 23.hodiny. Krátce po našem odjezdu místem projelo auto hlídky městské policie.</i>				I.+	Běžně sedávají na jinou lavičku. Poprvé je potkávám na této. Mají opravdu pocit, že je jejich.
Smišek	<i>Jen pro buzeraci, ani nevystupovali z auta.</i>	Policie		2		Každé chování policistů vnímá jako negativní a vztahuje ho k sobě/skupině.
Smišek, Čahoun, Obr	<i>Určitě bychom chtěli takovou akci znovu.</i>					Vyjadřují, že se jim tu líbilo a chtěli by se opět účastnit.
Já	<i>Ptám se, zda mají míč, který včera vyhráli v tombole a večer si tu s ním kopali.</i>	Míč z tomboly				
Smišek	<i>To nevím. Asi skončil támhle v tom křoví. Jde ho hledat, ale nenachází ho.</i>				?	Často si přáli míč. Dali jsme jim ho a oni si ho neváží. Ztratili ho.
Já	<i>Odcházím se podívat na hřiště „elko“, kde jsou také pomalované lavičky. Když se vracím zpět, vidím přicházet i Čerta s Prckem.</i>					
Já	<i>Jak jste spokojeni se včerejší akcí?</i>					
Čert	<i>Já hodně. Mazlí se s mým psem.</i>					I přes to, že se mu nakonec, pro jeho pasivitu, nepodařilo lavičku pomalovat, vnímá akci jako pozitivní.
Já	<i>Budete teď sedávat na téhle lavičce, když jste si ji pomalovali? Vždy jste seděli na jiné.</i>					
Smišek	<i>Už se z té lavičky nehneme, je naše. Asi budu muset tu lavičku uříznout a přesunout ji k té pod stromem, na které jsme se vždy scházeli.</i>	„jejich“ lavička			I.+	Našli si zde své místo.

Já	<i>Jak byste se zachovali, kdyby tu lavičku někdo pokreslil nebo poničil?</i>					
Smišek	<i>To bych mu dal do huby. Na ní nesmí nikdo sáhnout. Napadne ho, že by si ji mohli všichni podepsat tagem.</i>					Potřeba bránit své území. Lavičky si váží. Chce ji dozdobit a podepsat ji. Ukázat, že je opravdu jejich.
Já	<i>Mě se líbí takhle, jak je teď.</i>					
Skupina	<i>Se Smíškovým nápadem příliš nesouhlasí a nikdo netaguje. Začali se mezi sebou bavit o tom, kdo na ní napsal nápis I LOVE WEED. (bylo jim doporučeno, ať ho na ní nepíší)</i>					
Smišek	<i>Začíná všechny nenápadně upozorňovat, že jsem u nich a posluchám je.</i>					Jsem pro ně autoritou
Já	<i>Říkám, že to nevadí. Není to takový problém, když je nápis v angličtině. Jen šlo o to, že porušili naši domluvu. Oslovuji Čerta.</i>					
Čert	<i>Hned na mě vstřícně reaguje.</i>					Krátce před Životem ulice s námi začal více komunikovat. Protože se utvrdil, že o ně máme zájem....Není pod vlivem marihuany.
Já	<i>Chci, aby mi vyprávěl, jak to bylo včera s tou jeho rozmalovanou lavičkou.</i>	Čertova lavička	F			
Čert	<i>Rozmaloval jsem jí a pak na chvíli odešel na hřeště na jointa. Když jsem se vrátil, tak na ní malovaly ty děti.</i>					Zkresluje informace pro svůj prospěch.
Já	<i>Já jsem slyšela, že jsi tady nebyl dlouho a neměl si domalovaný ani podklad.</i>					
Čert	<i>Tak dlouho jsem pryč nebyl.</i>					
Já	<i>Vysvětluji mu, proč jsme těm dětem povolili na ni malovat.</i>					
Čert	<i>Chápu to.</i>					
Skupina	<i>Stejně ji ty děcka zničily.</i>				V.-	Nechtěl tam pustit nikoho jiného. Myslíme si, že lavičku rozmazali oni.

Já	<i>Když jsme včera odjížděli, tak ta lavička takhle rozmazaná nebyla.</i>					Dávám najevo, že vím, jak to praděpodobně bylo, ale nechci je z ničeho obviňovat.
Skupina	<i>Tak potom asi ještě přišly a rozmazaly jí.</i>					
Já	<i>Nemyslím si, že by byly venku takhle večer.</i>					
Skupina	<i>Tak to musel udělat asi někdo jiný.</i>					
Já	<i>Souhlasím.</i>		B			
Skupina	<i>Ptají se mě, zda mám ještě nějaké plakáty, které tu byly včera vylepené. Chtějí si je dát do pokoje.</i>					Chtějí upomínku na akci.
Já	<i>Bohužel se jich vytisklo jen pár a už jsou rozebrané. Ale máte letáky a ještě vám je mohu přinést.</i>					
Skupina	<i>Letáky nechtějí, protože jsou malé.</i>	Koše, popelníky				
Smišek	<i>A teď by to chtělo ty popelníky a koše ke každé lavičce.</i>					Sám od sebe navrhuje další záležitost k řešení. Chce vylepšit své pohodlí.
Já	<i>Mluvím o tom, že příprava Života ulice trvala přibližně půl roku.</i>					
Skupina	<i>Veliký údiv.</i>					Nemají představu o tom, jak dlouho může trvat příprava pár hodin trvající akce.
Já	<i>Ptám se, proč tolik chce koš u každé lavičky.</i>					
Smišek	<i>Aby tady nebyl takový nepořádek. Vadí mi to.</i>					Je s něčím nespokojený, ale sám to dělá ze své pohodlnosti.
Já	<i>Koše tu ale přeci jsou. Tady je jeden přibližně pět kroků od lavičky.</i>					

Smišek	<i>Ale člověk je líný se zvednout a dojít k němu, takže hází vajgly na zem.</i>				V-	
Já	<i>Tak si můžeš na zemi u své nohy strádat hromádku vajglů a když budeš odcházet, tak je všechny sebereš a cestou vyhodíš do koše.</i>					Návrh řešení.
Skupina	<i>Smějí se.</i>					
Smišek	<i>To asi ne. Na to jsem taky líný.</i>					

Kontakt: 22. 10. 2013

Přítomni: Ticháček, Sprejer, Smíšek, Moudrý, Kudrnka, Čert, Prcek, Čahoun

<u>Subjekt</u>	<u>Obsah rozhovoru</u> <u>akce</u>	<u>Téma</u>	<u>Způsob komunikace</u>	<u>Konflikt</u>	<u>Potřeby</u>	<u>Poznámky</u>
Luděk	<i>Včerejší klub navštívil Čert. Bohužel jsem na něj neměla čas-byla jsem tam sama s dobrovolníky. Myslím, že s ním byli i dva kluci (Čahoun, Prcek?).</i>				I.-	Navázali jsme s chlapci takový kontakt, že mají zájem o klub Oráč.
	<i>Přicházíme na Vltavu „k pekárně“. Smíšek, Moudrý, Kudrnka, Čert, Prcek, Čahoun – na lavičce, kterou pomaloval Smíšek, Čahoun, Prcek, Čert. Pár metrů od lavičky sedí na další lavičce Ticháček, Sprejer.</i>					
Ticháček, Sprejer	<i>Sedí na lavičce, kterou při příchodu mjíme a jdeme k další ke druhé skupině. Mají u sebe petlahev s pivem. Stojí u nich městská policistka a pokutuje je. Panuje mezi nimi dobrá nálada, všichni včetně policistky se smějí, vtipkují spolu.</i>					Pozitivně laděná komunikace s policií.
Smíšek, Moudrý, Kudrnka, Čert, Prcek, Čahoun	<i>Když přicházíme k jejich skupině, slyšíme od nich „Hele už jdou.“ „Už jdou.“ - tyto věty zněly pozitivně.</i>					Skupina tím dala najevo, že nás očekává a přijímá náš kontakt (možná se na něj i těší).
	<i>Probíhá přivítání a adaptace na náladu ve skupině. Všichni také pozorujeme vedlejší skupinu, u které je policistka.</i>					
Já	<i>Ptám se, co si obecně myslí o policistech.</i>	Policie				

Smišek	<i>Jsou na prd.</i>			2		
Já	<i>Policisté, kteří tu byli v pátek na udání kvůli hluku, byli v pohodě.</i>					
Smišek	<i>To ale byli státní. Ti jsou v poho, ale měštští nás šikanují.</i>					
Já	<i>V pátek mi na další udání volali i měštští a taky byli v pohodě. Bez problému se s nimi dalo komunikovat.</i>					
Smišek	<i>Jo, oni jsou v poho, když tu jste vy.</i>				III. +	Vnímají nás jako oporu, ochranu.
Já	<i>Měli jste nějakou odezvu na lavičky od vltavských?</i>					
Skupina	<i>Všichni krouť hlavou.-Neměli jsme žádnou.</i>	vazba od obyvatel				
Já+Luděk	<i>Dáváme jim zpětnou vazbu od dospělých, kteří tu byli v pátek. -všem se akce líbila -oni jim nevadí, ale vadí jim, že dělají nepořádek a užívají drogy.</i>					
Moudrý + Kudrnka	<i>Jak fetuje? My nefetujeme!</i>					
Já	<i>Tím mysleli, že hulíte trávu.</i>					
Moudrý+ Kudrnka	<i>Aha, tak to jo.</i>				IV.-	Marihuanu neklasifikují jako drogu.
Skupina	<i>Na pozitivní zpětnou vazbu od dospělých reagovali úsměvem.</i>					Mají radost z toho, že je vnímají dobře.
Já	<i>-několik z nich se připojilo k malování na lavičky -přišli pouze dva lidé, kteří si stěžovali</i>					

Skupina	A co jim vadilo?					Zajímají se o jejich názor.
Já	Celá akce se jim nelíbila – hudba, velká skupina lidí, vzhled laviček, smysl akce. Ale to jsou pouze dva a pozitivní reakci jsme zaznamenali u cca dvaceti. Takže to je opravdu malé množství nespokojených.					
Skupina	To je pravda.					
Já	V souvislosti se zpětnou vazbou opět otevírám téma odpadků. Především vyprávím Ludovi, co mi Smíšek v sobotu říkal – že je líný odpadky vyhazovat.	Odpočívá				
Skupina	Souhlasí, že i oni jsou líní je vyhazovat, ale nemají chuť s tím něco dělat.					
Já	Ptám se, zda někdo z nich v pátek nevyplňoval dotazníky.	Dotazníky				
Prček, Čahoun, Kudrňák, Moudrý	Ochotně se mi hlásí, že je nevyplňovali a bez problému je teď vyplní.					Jsou ochotní spolupracovat. Stačilo mi se jen zeptat, ani jsem nemusela hned mluvit o odměně.
Já	Rozdávám dotazníky a seznamuji je s odměnou za vyplnění – CD. Dodávám, že ti, kteří je vyplňovali v pátek, za to dostali lístky do tomboly a v ní něco vyhráli.					
Čert, Smíšek	Říkají, že je taky nevyplňovali, ale vzápětí se přiznávají, že to není pravda a jen chtěli CD.					Jsou upřímní.
Já	Oceňuji, že se přiznali dříve, než jsem stihla reagovat.					
Skupina	Další téma, které řešíme jsou opět opěradla na lavičkách. Všichni by si je přáli.	Opěradla na lavičkách			?	Pohodlí? Využití toho, že ví, že umíme jednat s městem?

Já	Opakuji vysvětlení, proč je město nechce na lavičky instalovat přesto, že jsme je žádali – sedají si na ně a špiní lavičky.					
Smišek	Tak sepišeme petici.				III.+	Po vydařeném Životu ulice chce „bojovat“ za něco dalšího. Chce být aktivní.
Já	Co bys do ní chtěl napsat?					
Smišek	Slibíme v ní, že si na opěradla sedat nebudeme.					Ví, že když se bude chovat správně, věci se můžou změnit.
Já	Během cca 10 minut dalšího hovoru si všímám, že Čert sedí na kovovém bočním opěradle lavičky (pomalovaná dětmi, skupinou nepřijatá) a má nohy na lavičce. Upozorňuji na to – spíše ve vtipném duchu, nikoli nějak poučně a výchovně.				V.-	Nepřijal, že děti lavičku pomalovali a proto mu nedělá problém na ní mít nohy.
Moudrý	Hned na to reagoval a Čertovi vynadal.				V+	Ve skupině funguje jako usměrňovač...vkládá sem morálku.
	Od vedlejší lavičky už před nějakou chvílí odjela policistka. Sprejer odešel a Ticháček přichází k nám.					
Já	Jdu k Ticháčkovi a děkuji mu za dodržení naší dohody, že v sobotu sundá zakrytí z laviček.	Ocenění Ticháčka za pomoc				
Ticháček	To jsem neudělal já, promiň. Udělali to kluci, já jsem ještě spal.				III.+	Nebojí se přiznat, že to neudělal on.
Já	A jak se máš?					
Ticháček	Dobře, díky. Směje se na mě a není prchlivý jako dříve. Přesto cítím, že si v takto velké skupině nechce příliš povídat.					Trvá navázaná důvěra, ale lépe se cítí v menší skupině.
Já	Vracím se ke skupině.					

Ticháček	Po pár minutách odchází. Jde ještě za mnou a ptá se, zda tam ještě chvíli budeme, že se hned vrátí.				II.- III.+	Stojí o kontakt.
Franta (můj pes)	Dnes je přijímán jako součást party. Všichni ho zdraví, hrají si s ním, mluví s ním.					
Smišek, Moudrý, Kudrnka	Odcházejí od zbytku skupiny a jdou kouřit marihuanu.	Marihuana				Tuto chvíli chtějí prožít jen spolu, nebo se nechtějí s ostatními dělit.
já+Luděk	Jdeme se podívat na hřiště na další pomalované lavičky. Po příchodu zjišťujeme, že je tam i trojice, která odešla před námi.					
Já	Nebojte, nepronásledujeme vás. Nevěděli jsme, že jdete sem. Jen se chceme podívat na lavičky.					
Moudrý	To je v pohodě. Nám to nevadí.				?	Nevadí jim, že je vidíme v takové situaci. Věří nám.
já+Luděk	Při návratu ke skupině potkáváme Včelku.					
Včelka	Hlasitě nás zdraví a zastavuje nás na půli cesty ke klukům. Hned mi začíná vyprávět pokračování jejího příběhu s rodiči. Dnes byla v bance vypovědět spoření. Za 14 dní dostane peníze a začne rekonstruovat byt, ve kterém občas bydlí babička, ale je psaný na Včelku. Už má vybranou kuchyňskou linku, ze které má velkou radost. Přiznává, že se nejprve bála samoty, ale teď se těší na vlastní bydlení. Její máma brečí, že je opouští.	Včelka se stěhuje			II.-	Opět mi hned po pozdravu sděluje osobní zážitky – silná důvěra, potřeba se vypovídat.
Já	Ale z toho, co jsi mi říkala jsem pochopila, že ona byla strůjcem celého konfliktu.					

Včelka	<i>To jo, ale teď jí je líto, že odcházím. Doma je pohoda. Z problémů si všichni umí dělat srandu a celkově se tím situace odlehčila. Komunikují spolu bez problému. Včelka ale i přes to cítí, že spolu nemohou bydlet. Táta jí bude dávat 2000 Kč měsíčně pod podmínkou, že bude prospívat ve škole. S tím má ale problém, protože už teď jí hrozí z šesti předmětů neklasifikováno. Sehnala si brigádu v Globusu. Tam by si měla vydělat snad 8000 Kč měsíčně, když bude přes den chodit do školy, občas v noci a celé víkendy do práce. Má nového chlapce, který pracuje v Německu a domů jezdí jednou za měsíc. Celé noci spolu provolají, proto je pak nevyspaná a nejde do školy. Na podzimní prázdniny chce jet za ním, ale neví, zda na to bude mít peníze. Říká, že se páteční akce všem líbila. Bohužel tu nemohla být, ale ostatní jí to říkali. Hlavně Živelka byla nadšená.</i>				III.+	
Skupina	<i>Během našeho rozhovoru s Včelkou ke skupině přišla Živelka, Drsňačka, Ticháček, +1 a neznámá slečna s kočárkem. Čert, Prcek a Čahoun odešli.</i>					
Já	<i>Rozhovor s Včelkou se mi nedaří vhodně ukončit (použila jsem uzavřené otázky, přestala jsem otázky klást). Nakonec Luďa upozorní, že je už hodně hodin a navrhuje jít za skupinou.</i>					
Včelka	<i>Souhlasí. Velmi vřele se zdraví s Živelkou.</i>					
Drsňačka	<i>Hraje hru na telefonu. Pozdraví nás, ale dál nás už ignoruje.</i>					
Já	<i>Ptám se Živelky, jak se jí tu líbilo v pátek.</i>	Život ulice				
Živelka	<i>Super! Jsem na svojí lavičku fakt pyšná. Táta si musel jít večer koupit cigarety, aby ji viděl. Poslala jsem ho.</i>				III.+	Lavičkou byla tak nadšená, že se chtěla pochlubit tátovi.
Já	<i>Děkuji jí za pochvalu akce a jsem ráda, že se jí líbila.</i>					

Živelka	<i>Mluví o svých rodičích (s úsměvem a pozitivně, vtipně): Máma asi dostala mateřské pudy a hnala mě k učení. Když byla v mém pokoji, řekla jsem jí: Satane, Satane, odejdi z mého pokoje. Já se tě nebojím. Pak přišel táta. Byl v klidu a ptal se mě, co zase vyvádím. Radil mi, ať si dám na počítač učebnici, ať to aspoň vypadá, že se učím. Psala test z floristiky, kde byla jen na úvodní hodině. Dostala dvojku – prý týmová práce.</i>					Má dobrý vztah s rodiči.
Já+ Luděk	<i>Ukončujeme kontakt. Je zima a já mám horečku.</i>					

ŽIVOT ULICE 2013	WORKSHOP
	18.10. 2013 15:00
	sídl. Vltava „u pekárny“

Zveme tě na výtvarný workshop, při kterém budeš mít možnost pomalovat lavičku podle svých představ, poslechnout si koncert českého hip-hopu a shlédnout graffiti jam.

Hudba:

CHASON & SPINE
RAPIRA & guests

Graffiti jam:

ROBOT X 8203
RICHARD ČOKL 917

think big
Nadace Telefónica

Podpořeno z programu Think Big, který realizuje nadace Telefónica ve spolupráci s Nadací rozvoje občanské společnosti.

SALESIÁNSKÉ
STŘEDISKO MLÁDEŽE –

DŮM DĚTÍ A MLÁDEŽE
ČESKÉ BUDĚJOVICE

Příloha III. – Pravidla akce Život ulice

Cíl akce Život ulice:

Aby lidi na Vltavě a policajti pochopili, že je to váš prostor a máte právo tady být (pokud na akci budete vožralý a zhulený a budete dělat bordel, tak okolí smysl této akce nepochopí).

Pravidla akce Život ulice:

Pokud Ti není 18 let, tak nesmíš pít alkohol v prostoru akce.

Zákaz marihuany a jiných drog.

Člověk pod viditelným vlivem drog a alkoholu bude vykázán z prostoru akce.

Když nemaluješ a nerapuješ, tak se účastni poslechem hudby a svou přítomností (zewlingem).

Na odpadky používej odpadkové koše a dávej pozor, aby barva byla jen na lavičkách.

Žádné násilí - fyzické ani slovní.

Své dotazy a stížnosti řeš s organizátory akce (mají zelená trika).

Příloha IV. – Fotodokumentace akce Život ulice

Fotodokumentace je veřejně přístupná. Zdroj: Salesiánské středisko mládeže - dům dětí a mládeže České Budějovice: Fotogalerie - Otevřené kluby. [online]. [cit. 2014-08-14]. Dostupné z: <http://www.sasmcb.cz/cinnost-strediska/foto-video/fotogalerie-otevrene-kluby/?album=20&gallery=261>

